

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

Diplomová práce

Vzdělávací systém České republiky a Španělského království
Educational system of the Czech Republic and the Kingdom of Spain

Bc. Jan Vondrouš

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Jiří Prokop, Ph.D.
Studijní program: Učitelství pro střední školy (N PG-VZ)
Studijní obor: Pedagogika – Výchova ke zdraví

Praha 2017

Odevzdáním této diplomové práce na téma Vzdělávací systém České republiky a Španělského království potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 1. 12. 2017

Rád bych touto cestou vyjádřil poděkování doc. PhDr. Jiřímu Prokopovi, Ph.D. za jeho cenné rady a trpělivost při vedení mé diplomové práce. Rovněž bych chtěl poděkovat Mgr. Eleně Socas Plasencia za vstřícnost a pomoc při získání potřebných informací a podkladů.

NÁZEV:

Vzdělávací systém České republiky a Španělského království

AUTOR:

Bc. Jan Vondrouš

KATEDRA (ÚSTAV)

Katedra pedagogiky

VEDOUCÍ PRÁCE:

doc. PhDr. Jiří Prokop, Ph.D.

ABSTRAKT:

Cílem práce je zaměřit se na porovnání vzdělávacích systémů dvou evropských států s rozdílným státním zřízením, historií i aktuální politicko-historickou situací. Práce bude především komparativního charakteru a bude vycházet především z práce s nastudovanou literaturou. V práci bude použita česká i španělská literatura. Hlavním nástrojem pro srovnávání bude mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED 2011. V praktické části bude tato klasifikace aplikována na oba vzdělávací systémy a v závěru každé úrovně vzdělávání dojde k porovnání. Výsledkem práce bude současné zhodnocení a porovnání vzdělávacího systému Španělského království a České republiky.

KLÍČOVÁ SLOVA:

ISCED (mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání podle UNESCO), vzdělávací systém, vzdělávání v raném dětství, primární, nižší sekundární, vyšší sekundární, postsekundární neterciární vzdělávání, krátký cyklus terciárního vzdělávání, bakalářské nebo jiné odpovídající, magisterské nebo jiné odpovídající, doktorské nebo jiné odpovídající, vzdělávání jiné neuvedené).

TITLE:

Educational system of the Czech Republic and the Kingdom of Spain

AUTHOR:

Bc. Jan Vondrouš

DEPARTMENT:

Department of Pedagogy

SUPERVISOR:

doc. PhDr. Jiří Prokop, Ph.D.

ABSTRACT:

The aim of the thesis is to compare the educational systems of two European states with different state institutions, history and current political-historical situation. The work will be of comparative character and will be based mainly on the work with the studied literature. The work will use both Czech and Spanish literature. The main benchmarking tool will be the International Standard Classification of Education at ISCED 2011. In the practical part, this classification will be applied to both education systems, and at the end of each level of education there will be comparisons. The result will be a simultaneous evaluation and comparison of the education system of the Kingdom of Spain and the Czech Republic.

KEYWORDS:

ISCED (International Standard Classification of Education by UNESCO), education system, early childhood education, primary, lower secondary, upper secondary, post-secondary non-tertiary education, short cycle of tertiary education, bachelor or other equivalent, master or other equivalent).

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Charakteristika České republiky	10
3	Charakteristika Španělského království	13
4	Srovnávací pedagogika	16
4.1	Mezinárodní standartní klasifikace vzdělávání.....	17
4.2	Vzdělávací programy a jejich struktura	18
4.2.1	Vzdělávání v raném dětství.....	19
4.2.2	Primární vzdělávání	20
4.2.3	Nižší sekundární vzdělávání	20
4.2.4	Vyšší sekundární vzdělání	21
4.2.5	Postsekundární neterciární vzdělávání.....	22
4.2.6	Terciární vzdělávání.....	23
5	Historický vývoj vzdělávání v České republice a Španělsku.....	28
5.1	Historický vývoj vzdělávání v České republice	28
5.2	Historický vývoj vzdělávání ve Španělsku	32
6	Praktická část.....	41
7	Vzdělávání v raném dětství – Česká republika	42
8	Vzdělávání v raném dětství – Španělsko.....	44
8.1	Srovnání vzdělávání v raném dětství	50

9	Primární a nižší sekundární vzdělávání v České republice	51
10	Primární a nižší sekundární vzdělávání ve Španělsku.....	56
10.1	Srovnání vzdělávání na úrovni primárního a nižšího sekundárního vzdělávání.....	66
11	Vyšší sekundární a postsekundární neterciární vzdělávání v České republice.....	68
12	Sekundární a postsekundární neterciární vzdělávání ve Španělsku	76
12.1	Srovnání vzdělávání na úrovni sekundárního a postsekundárního neterciárního vzdělávání.....	83
13	Terciární vzdělávání v České republice.....	85
14	Terciární vzdělávání ve Španělsku	90
14.1	Srovnání vzdělávání na úrovni terciárního vzdělávání	98
15	Závěr.....	99
16	Seznam použitých informačních zdrojů	102
17	Přílohy	106
17.1	Schéma vzdělávacího systému České republiky ve školním / akademickém roce 2017/2018	106
17.2	Schéma vzdělávacího systému Španělského království.....	107

1 Úvod

Již od počátku svého studia na střední škole jsem se zajímal o pedagogiku. Vybral jsem si rovněž vysokou školu se zaměřením na učitelství, a i můj aktuální magisterský program je zaměřen na učitelství. Během svých studií jsem se opakovaně setkal s klasifikací vzdělávacích systémů a jejich dělením. Můj zájem o dělení vzdělávacích systémů ještě vzrostl, když jsem se rozhodl studovat učitelství španělského jazyka. Porovnání vzdělávacích systémů ve dvou tak rozdílných zemích (demograficky, historicky, nábožensky i kulturně) mi přišlo jako zajímavé téma diplomové práce.

Španělské království jsem opakovaně navštívil a mohl jsem i jeden týden navštěvovat španělskou střední školu s internátem. Studium španělského jazyka mě provází rovněž v mé již čtyřleté učitelské praxi a rovněž v osobním životě. O španělský jazyk a kulturu je v současnosti dle mého názoru velký zájem, o čemž svědčí i její 3. místo na žebříčku světových jazyků společně s více než 400 miliony rodilých mluvčích.

Školství v České republice patří mezi dlouhodobě nejdiskutovanější témata mezi politiky, občany, rodiči, učiteli, ale i dětmi. Svou diplomovou prací bych chtěl ukázat, jaká byla historie českého školství, jaká je současná situace českého školství a kam chce dále směřovat. K porovnání mezi Českou republikou jsem vybral Španělské království. Především bych rád poukázal na to, že Španělsko má funkční a promyšlený vzdělávací systém. V diplomové práci bych rád čtenářům podrobně vysvětlil strukturu španělského vzdělávacího systému a poukázal na možná podobná i rozdílná řešení vzdělávání na daných stupních vzdělávání dle mezinárodní klasifikace pro vzdělávání ISCED 2011.

I když je pravdou, že jsou obě země rozdílné, jak jsem již zmínil výše, od čehož se rovněž odvíjí odlišnost obou vzdělávacích systémů, mají rovněž mnoho společného. Cílem mé diplomové práce je prohloubení poznatků o vzdělávacím systému České republiky a Španělska a jejich interpretace.

Diplomová práce se skládá z teoretické části, která vychází převážně ze studia literatury (české i španělské) a je především komparativního charakteru. První kapitoly se věnují stručné charakteristice České republiky a Španělského království a to především po stránce demografické, náboženské a vzdělávací politiky.

V další části diplomové práce se věnuje mezinárodní standartní klasifikaci vzdělání dle UNESCO, ISCED. Aktuálně je platná klasifikace ISCED 2011. Podrobně se věnuji komparaci obou vzdělávacích systémů dle klasifikace ISCED 2011. Ve své práci se věnuji jednotlivě různým úrovním vzdělání od vzdělávání v raném dětství až po doktorské. Podrobněji se věnuji historii vzdělávání v obou zemích, a to hlavně s důrazem na legislativní změny v průběhu 20. století.

V praktické části aplikuji teoretická východiska z teoretické části práce na oba vzdělávací systémy. Proporčně se více věnuji španělskému vzdělávacímu systému, protože věřím, že čtenáři jsou se strukturou vzdělávacího systému České republiky částečně obeznámeni. Na každé úrovni vzdělávání oba státy ve shrnutí porovnávám.

Závěrem práce je srovnání obou vzdělávacích systémů, které vychází ze zjištění v předchozích částech diplomové práce. V rámci obou vzdělávacích systémů lze nalézt pozitiva i negativa, která by mohla oba dva vzdělávací systémy vést k zamyšlení nad možnými změnami a úpravami vzdělávacího systému.

V dnešní době často hovoříme o informační společnosti, nebo také společnosti vědění. Taková společnost je postavena především na vzdělávání, které je základním stavebním kamenem pro následnou profesionalizaci jedinců a jejich uplatnění na trhu práce. Věřím, že výzkum vzdělávacího systému přináší potřebné informace, které jsou využitelné v analýze silných i slabých stránek vzdělávání v konkrétním státu.

2 Charakteristika České republiky

Česká republika vznikla 1. ledna 1993 rozdělením České a Slovenské federativní republiky na dva samostatné státy. Se svou rozlohou 78 866 km² a počtem obyvatel 10 578 820 (1. ledna 2017) obyvatel se řadí na 113. místo na světě co do rozlohy a na 84. místo na světě co do počtu obyvatel. Svým státním zřízením Českou republiku řadíme mezi parlamentní demokracii s prezidentem voleným přímo (s účinností od 1. října 2012). V České republice vládne zákonodárnou mocí dvoukomorový parlament a mocí výkonnou vláda a prezident.

Z pohledu školství je zásadní informací členství České republiky v OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) od roku 1995, stejná organizace rovněž vydává mezinárodní standartní klasifikace vzdělání (ISCED). Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je odpovědné za státní správu ve vzdělávání a za stát, koncepci a rozvoj vzdělávacího systému. Ministerstvo přiděluje finanční prostředky ze státního rozpočtu, stanoví kvalifikační požadavky a pracovní podmínky učitelů, určuje obecný obsah předškolního a středního vzdělávání a schvaluje vzdělávací (studijní) programy škol na terciární úrovni. Státní správa a samospráva prošlo na počátku 21. století změnou a rozdělením na nižší a vyšší samosprávné celky – kraje a obce. Vyšších krajů je celkem 14 a nižších obcí je celkem přes 6 000. Obce i kraje mají zajištěnou dvojitou působnost – samostatnou, v jejímž rámci zajišťují některé své záležitosti, mezi nimi i školství a přenesenou, v rámci které vykonávají státní správu. V České republice jsou školy spravovány v rámci obecné správy (Česká-republika: Politická, sociální a ekonomická východiska a trendy – Eurydice).

Kraje jsou zodpovědné za vzdělávání na svém území a to od předškolního až po univerzitní vzdělání. Kraje a obce zřizují mateřské školy a základní školy a zajišťují povinnou školní docházku. Školy mají obvykle právní subjektivitu, jsou zaměstnavateli učitelů a jsou odpovědné za vlastní řízení. Školy vyučují podle školních vzdělávacích programů připravených na základě ústředních rámcových vzdělávacích programů. V případě vyšších odborných škol vyučují podle vzdělávacích programů akreditovaných ministerstvem. Vedle veřejných škol zřizovaných kraji a obcemi existují také státní školy specifického typu, např. Školy pro děti se zdravotním postižením, policejní a vojenské školy apod.), dále soukromé a církevní školy.

OECD každoročně vydává publikaci Education at a Glance, ve které prostřednictvím indikátorů porovnává vzdělávací systémy jednotlivých členských a přidružených zemí. V publikaci z roku 2017 se hovoří o tom, že v České republice 6% obyvatel sekundární vzdělání, 70% vyšší sekundární, 5% bakalářské studium (terciární, nižší, bakalářské studium), 17% (terciární vyšší, magisterské studium), 2% pak studium doktorské (Education at a Glance 2017 | OECD Indicators - en - OECD).

Obyvatelstvo je jazykově homogenní, menšiny nepočtené. Vyučovacím jazykem je čeština. Žákům příslušejícím k národnostním menšinám se v rozsahu přiměřeném zájmům jejich národnostního rozvoje zabezpečuje právo na vzdělání v jejich mateřském jazyce. Školy pro jazykové menšiny mohou být zřizovány maximálně po stupeň střední školy. V České republice mezi nejvýznamnější etnickou menšinu patří Romové, jejichž počet je pouze odhadován (přibližně okolo 250 tisíc obyvatel) (Systém vzdělávání v ČR, MŠMT ČR).

Stát zaručuje občanům svobodu vyznání. Česká republika patří mezi země s nejnižší mírou religiozity v Evropě. Při sčítání lidu v roce 2011 se k žádnému náboženství přiznalo 45,2% obyvatel, k ateismu 34,2% obyvatel, k římskému katolicismu 10,3% obyvatel, jinému náboženství 9,4% (Česká-republika:Obyvatelstvo: Demografická situace, jazyky, náboženství – Eurydice).

Práva občanů a povinnosti státu vzhledem ke vzdělávání jsou dány Listinou základních práv a svobod (zákon, který je součástí ústavního pořádku). Zaručuje především právo na vzdělání, a to „na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách“. Další deklarované základní povinnosti (např. povinná školní docházka) a práva (např. právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu) odkazují na zákonnou úpravu.

Zásadní dokumenty, které nejvyšší měrou ovlivnily vzdělávací systém ČR, jsou zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Zásadní změny nastaly v tvorbě kurikulárních dokumentů (dvoustupňové – RVP, ŠVP). Zavedení režimu dlouhodobých záměrů, jimiž se stanovují strategie rozvoje výchovně-vzdělávací soustavy na národní i regionální úrovni, a výročních zpráv, jimiž se vykazuje její naplňování.

Zákon nahrazuje předchozí školský zákon z roku 1994, definuje délku a způsob plnění povinné školní docházky, pro jednotlivé vzdělávací úrovně stanovuje podmínky pro vstup, organizaci vzdělávání a ukončování studia. Nově definuje osoby se zvláštními vzdělávacími potřebami a dává přednost jejich integraci do běžných tříd před odděleným vzděláváním. Dále zákon upravuje správní problematiku – právní postavení škol veřejných i soukromých, jejich zřizování (popř. zrušování), registraci, financování, postavení a kompetence ředitele a kompetence jednotlivých správních úrovní, tj. obcí, krajů a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, popř. dalších ministerstev (Struktura systémů vzdělávání a odborné přípravy v České republice 2009/2010, s. 6).

3 Charakteristika Španělského království

Španělské království, také známo pod názvem Španělsko, leží na jihu Evropy, na Pyrenejském poloostrově. Španělsko je konstituční monarchií v čele s králem. Úředním jazykem je španělština (kastilština), další úřední jazyky jsou uznávány v jednotlivých autonomních společenstvích. Španělsko má celkem 17 autonomních společenství zvané *comunidades autónomas*. S rozlohou 504 782 km² se řadí na 50. místo na světě a s počtem 48 958 159 obyvatel na 28. místo na světě.

Španělsko patří mezi zakládající země OECD z prosince roku 1960. Organizace OECD vydává každoročně publikaci *Education at a Glance*. Dle údajů OECD ve Španělsku 3% obyvatel dosahuje nižšího než primárního vzdělání (1. stupeň ZŠ), 8% obyvatel dosahuje primárního vzdělání, 31% dosahuje nižšího sekundárního vzdělání (2. stupeň ZŠ), 23% vyššího sekundárního vzdělání (střední školy s maturitou), 11% obyvatel dosahuje krátkého terciárního cyklu (vyšší odborné školy), 10% nižší úrovně terciárního vzdělání (bakalářské studium), 14% vyšší úrovně terciárního vzdělání (magisterské studium) a 1% dosahuje vzdělání v doktorském studijním programu.

Vzdělávací soustava je v současné době řízena zákonem *Ley Orgánica 8/2013, de 9 de diciembre, para la mejora de la calidad educativa* (zákon o zlepšování kvality vzdělávání), který zajišťuje všem obyvatelům Španělska právo na základní vzdělání, které umožňuje rozvoj vlastní osobnosti a dovedností, které jsou nutné k životu ve společnosti. Tento zákon je reformou ke školskému zákonu z roku 2006. Toto vzdělání je povinné a bezplatné na úrovni základního všeobecného vzdělání, které vede k profesní způsobilosti prvního stupně.

Vzdělávání je ve Španělsku ovlivněno sociálně-politickým řízením země. Španělsko se v rámci své sociální politiky zajímá především o spravedlnost, svobodu a rovnost. Školství je řízeno dvouúrovňově, na úrovni státu se opírá především o ústavu z roku 1978 a na úrovni jednotlivých autonomních společenství. Decentralizace státu způsobila velmi rozdílné úrovně podílu státního a společenského řízení. Ministerstvo školství, kultury a sportu (*Ministerio de Educación, Cultura y Deporte*) povoluje samosprávným celkům práva v oblastech, které se týkají přímo zájmu obyvatel daného společenství.

Specifickou pozici ve španělském vzdělávacím zaujímá jazyková diverzifikace, díky které mají některá společenství kromě úředního jazyka španělského (kastilštiny) ještě další úřední jazyk, např. v Katalánsku katalánština, v Galicii galicijština, v Baskicku baskičtina. Vzdělávací systém disponuje různými lingvistickými modely, které reagují přímo na potřebu výuky dalšího úředního jazyka v daném autonomním společenství.

Pouze španělština je model, kde španělština funguje jako vyučovací jazyk, přičemž společný úřední jazyk je vyučován jako vlastní předmět. Dvojazyčné vzdělávání je model, kde společný úřední jazyk je vyučován se španělštinou, jako jeden předmět.

Zákon o zlepšování kvality vzdělávání z roku 2013 stanoví, že školské orgány musí zajistit, aby se výuka vyučovala ve španělštině a v úředních jazycích, takže po dokončení základního vzdělávání se studenti mohou porozumět a vyjádřit se v obou jazycích a psaný španělský jazyk a příslušný úřední jazyk. Dále stanoví, že vzdělávací orgány musí přijmout nezbytná opatření, aby výuka ve španělštině a v úředních jazycích nevedla k diskriminaci.

Španělská ústava stejně jako ústava České republiky zajišťuje svobodu myšlení, náboženství a bohoslužeb pro jednotlivce i skupiny. Dle údajů španělského centra pro sociologický výzkum se v únoru 2015 hlásilo 69,4% obyvatel k římskokatolické víře, 2,5% k jiné víře, 15,4% jako nevěřící a 10,9% ateistů (España:Población: Situación demográfica, Lenguas y Religiones - Eurydice).

Stejně jako v České republice i ve Španělském království probíhá aktivní a živá diskuse na téma školství. Mezi zásadní dokumenty ve Španělsku patří ústava z roku 1978, školský zákon z roku 2006 a jeho reforma z roku 2013. Hlavní snaha je věnována jak již název zákona napovídá zlepšování kvality vzdělávání. Zlepšit efektivitu výdajů na vzdělávání zlepšením výkonnosti lidských zdrojů, přizpůsobením veřejných cen reálným nákladům na vzdělávání a racionalizaci vzdělávání. Stanovit nová kritéria v systému grantů a finanční podpory v post-povinném a vysokoškolském vzdělávání. Zvýšit výkonnost systémů vzdělávání a odborné přípravy a celkové úrovně dovedností zajistit osobní pozornost studentům.

Omezit předčasné ukončení školní docházky reformou povinného a post povinného vzdělávání. Zvýšit počet mladých lidí, kteří úspěšně ukončili povinné středoškolské vzdělání, pokračují ve studiu *Bachillerato* nebo středních odborných

výcvikových cyklů přitažlivost a význam odborné přípravy vzdělávacího systému, a to navržením odborné kvalifikace pro studenty, kteří ukončují povinné vzdělávání bez osvědčení. Zavádění dvojího odborného vzdělávání ve vzdělávacím systému.

Podporovat ukončení odborné přípravy u učitelů odborného vzdělávání nebo modulu stáží v jiných autonomních společenstvích nebo zemích EU. Vytvářet mosty mezi tréninkovými cestami. Zlepšit učení cizích jazyků pokračovat ve zvyšování počtu absolventů vysokoškolského vzdělávání jak na vysokoškolském, tak na odborném vzdělávání.

Reformovat a zlepšit kvalitu a účinnost španělského univerzitního systému a zvýšit počet zahraničních studentů a učitelů. Připravovat a provádět plán celoživotního učení. Zvýšit stávající procentní podíl účasti na celoživotním učení a dosáhnout 15% dospělých. Posílit vazby mezi vysokoškolskými institucemi, zaměstnavateli a trhem práce s cílem přizpůsobit studijní programy potřebám trhu práce.

Podporovat zaměstnatelnost mladých lidí prostřednictvím vzdělávání, odborné přípravy, výuky cizích jazyků a informačních a komunikačních technologií podporovat mobilitu prostřednictvím grantů a finanční podpory.

4 Srovnávací pedagogika

Ve své diplomové práci bych se neobešel bez poznatků vědy, která se nazývá srovnávací pedagogika. Základním pojmem pro vzdělávací systémy, které se snažím popsat je vzdělávání, a to konkrétně vzdělávání ve dvou různých zemích, České republice a Španělském království. Vzdělávání v obou zemích má odlišnou podobu, odlišné počátky a rovněž žáci dosahují odlišných výsledků. Je otázkou, na kolik ovlivňuje výsledky žáků vzdělávací systém, ve kterém se žáci vzdělávají.

„Srovnávací (komparativní) pedagogika označuje jednak teorie, jednak výzkumné aktivity, které se zabývají zkoumáním charakteristik a fungováním vzdělávacích systémů různých zemí, jejich popisem, srovnáváním a hodnocením (Průcha, J., 2006, s. 19). Jednotlivé státy mají rovněž různou úroveň vývoje této pedagogické disciplíny.

Vzdělávací systém je závislý na vzdělávací politice státu, která je ve státě uplatňována. Srovnávací pedagogika svými poznatky napomáhá při tvorbě vzdělávacího systému a vytváří diskusi, která vede ke změnám, případně k úpravám vzdělávacího systému. Mezi nejzásadněji instituce, které se zabývají výsledky vzdělávání a jejich porovnáním v rámci jednotlivých zemí patří rozhodně OECD – organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Poznatky jsou užitečné nejen pro státní úředníky, kteří se v hojné míře zasazují o to, jakou bude mít vzdělávací systém podobu, ale rovněž pro pracovníky ve školství. Pracovníky ve školství nemyslíme pouze ty, kteří se starají o vedení školy, ale i pro samotné pedagogy.

Další skupinou, která analyzuje výsledky komparativní pedagogiky, jsou studenti pedagogických oborů na vysokých školách, ale také pracovníci ve sféře ekonomické, kteří hodnotí ekonomickou stránku vzdělávání a jeho efektivnost. V neposlední řadě sleduje výsledky porovnávání široká veřejnost, která si může udělat obrázek o tom, jak si který vzdělávací systém stojí na základě porovnávání zemí ve výzkumech OECD – testy PISA (zaměřená na matematickou, přírodovědnou a čtenářskou gramotnost), IEA (mezinárodní organizace pro hodnocení vzdělávacích výsledků) – testy TIMMS, PIRLS (zaměřené na matematickou a čtenářskou gramotnost žáků) (tamtéž, s. 20–22).

4.1 Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání

ISCED (International Standard Classification of Education) je mezinárodní standardní klasifikace vzdělání, která patří do rodiny ekonomických a sociálních klasifikací Organizace spojených národů (OSN). Tyto klasifikace se používají ve statistikách po celém světě za účelem shromažďování, sestavování a analyzování mezinárodně srovnatelných údajů. Klasifikace ISCED je klasifikace, sloužící k uspořádání vzdělávacích programů a odpovídajících kvalifikací do vzdělávacích úrovní a oborů (Klasifikace vzdělávání (CZ-ISCED 2011) | ČSU).

Tabulka 1 Kódování úrovní ISCED (první číslice)

Vzdělávací program (ISCED-P)		Dosažené vzdělání (ISCED-A)	
0	Vzdělávání v raném dětství	0	Nižší než primární vzdělání
1	Primární vzdělávání	1	Primární vzdělání
2	Nižší sekundární vzdělávání	2	Nižší sekundární vzdělání
3	Vyšší sekundární vzdělávání	3	Vyšší sekundární vzdělání
4	Postsekundární neterciární vzdělávání	4	Postsekundární neterciární vzdělání
5	Krátký cyklus terciárního vzdělávání	5	Krátký cyklus terciárního vzdělání
6	Bakalářská nebo jí odpovídající úroveň	6	Bakalářská nebo jí odpovídající úroveň
7	Magisterská nebo jí odpovídající úroveň	7	Magisterská nebo jí odpovídající úroveň
8	Doktorská nebo jí odpovídající úroveň	8	Doktorská nebo jí odpovídající úroveň
9	Vzdělávání jinde neuvedené	9	Vzdělání jinde neuvedené

Kódování úrovní ISCED 1, Zdroj: Klasifikace vzdělávání (CZ-ISCED 2011) | ČSU, dostupné online: https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011

V současné době ke klasifikaci a porovnávání vzdělávacích systémů využíváme klasifikaci ISCED 2011, která nahrazuje klasifikaci ISCED 1997. Mezi hlavní přednosti této klasifikace patří možnost zařazování vzdělávacích systémů do mezinárodně uznávaných skupin. Klasifikace ISCED zařazuje vzdělávací programy podle jejich obsahu pomocí dvou hlavních průřezových proměnných: úrovně vzdělávání a oboru vzdělání.

Informace vypracované podle klasifikace ISCED lze použít k sestavování statistik, týkajících se mnoha různých aspektů vzdělávání, které jsou v zájmu politiků a dalších uživatelů mezinárodních vzdělávacích statistik. Použití klasifikace ISCED usnadňuje přeměnu národních vzdělávacích statistik, které se týkají účastníků a

poskytovatelů vzdělávání a jsou sestavené na základě národních konceptů a definic do agregovaných skupin, které pak mohou sloužit pro mezinárodní srovnávání a interpretaci.

Klasifikace ISCED se opírá o tři složky:

- Mezinárodně dohodnuté definice a pojmy.
- Klasifikační systémy.
- Mapování vzdělávacích programů a odpovídajících kvalifikací na ISCED v zemích po celém světě.

Mapování vzdělávacích programů a odpovídajících kvalifikací na ISCED je základním nástrojem pro uspořádání informací o národních vzdělávacích systémech, jejich programech a odpovídajících kvalifikacích, jehož cílem je zajistit srovnatelnost informací o úrovních ISCED a usnadnit jejich interpretaci pro mezinárodní statistické účely. Mapování vzdělávacích programů a odpovídajících kvalifikací na ISCED zajišťuje transparentní proces kodifikace národních vzdělávacích programů a odpovídajících kvalifikací do srovnatelných skupin za účelem použití v mezinárodních statistikách propojením klasifikačních kritérií s vlastnostmi vzdělávacích programů a jim odpovídajících kvalifikací.

4.2 Vzdělávací programy a jejich struktura

Základní jednotkou pro klasifikaci ISCED je vzdělávací program a následně jeho přiřazení k národnímu dosaženému vzdělání. Hlavním smyslem takové klasifikace je fakt, že v rámci daného státu může být dosažení vzdělání realizováno podobou různých institucí, ale v závěru se vždy dosáhne společné úrovně vzdělání dle klasifikace ISCED. V jednotlivých zemích mají totiž druhy a stupně škol odlišné pojmenování, ale co více, mají i odlišnou délku vzdělávání, obsah vzdělávání, nebo způsob zakončení studia na daném stupni školy. Tato různorodost je, jak jsem již zmínil výše, dílem kulturních, jazykových, historických, politických, ale i demografických rozdílů. Mezinárodní standartní klasifikace vzdělávání nám poskytuje užitečný nástroj, díky kterému můžeme porovnávat jednotlivé země na nějakém společném základu, který je všem vzdělávacím systémům společný.

4.2.1 Vzdělávání v raném dětství

V této části práce se zaměřuji na definici jednotlivých vzdělávacích programů dle klasifikace ISCED 2011. Na počáteční úrovni hovoříme o ISCED 0, vzdělávání v raném dětství. Průcha definuje toto období jako počáteční stupeň organizované výuky, které je určeno především k tomu, aby děti raného věku uvádělo do prostředí školního typu.

Hlavní cíle vzdělávání v raném dětství nalezneme v rozvoji poznávacích, motorických, fyzických a sociálně-emočních dovedností. Dalším důležitým ukazatelem je to, že dítě se poprvé ocitá v organizovaném prostředí mimo rodinu. Podstatnou podmínkou k tomu, abychom mluvili o vzdělávání v raném dětství je fakt, že dochází k organizovanému vzdělávání. Programy a instituce, které se zaměřují na vzdělávání v raném dětství, se rovněž snaží připravit dítě na vstup do následujícího stupně, tedy do primárního vzdělávání. Mezi důležité ukazatele připravenosti ke vstupu do primárního vzdělávání patří sociálně-emocionální dovednosti, hygienické návyky a v neposlední řadě dovednosti kognitivní a psychomotorické (Průcha, J., 2006, s. 55–60).

Programy na úrovni ISCED 0 se zaměřují na děti, které ještě nedosáhly věku stanoveného pro vstup do úrovně ISCED 1. Programy na úrovni ISCED 0 se nazývají vzdělávání v raném dětství. Vzdělávání se dělí pro nejmenší děti (od 0 do 3 let) a pro děti od 3 let do věku stanoveného pro zahájení primárního vzdělávání (CZ-ISCED 2011, s. 18).

Programy zajišťující vzdělávání v raném dětství se mohou nazývat různě, nejčastěji se setkáváme s názvy mateřská škola, školka nebo předškolní vzdělávání. Nejdůležitější aspekty vzdělávání v raném věku:

- Vizually stimulující a jazykově bohaté prostředí.
- Podpora sebevyjádření, používání jazyky a navazování smysluplné komunikace.
- Příležitosti k aktivní hře, která vede k rozvoji koordinačních pohybů a motoriky.

4.2.2 Primární vzdělávání

Hovoříme o úrovni ISCED 1 dle mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání. V primárním vzdělávání dochází k rozvíjení základních dovedností v činnostech psaní, čtení a počítání (literární a numerická gramotnost). Na primárním stupni vzdělávání se utváří základy pro budoucí studium žáků a rovněž sociálně-osobnostní předpoklady pro vstup do nižšího sekundárního vzdělávání. Ke vstupu do primárního vzdělávání jsou oprávněni většinou žáci, kteří dosáhli věku od 5 do 7 let. Délka trvání primárního vzdělávání se rovněž pohybuje v rozmezí a to v rozmezí od 4 do 7 let. Po ukončení primárního vzdělávání žáci postupují do nižšího sekundárního vzdělávání a to ve věku 10 až 12 let.

Nejdůležitější aspekty primárního vzdělávání:

- Žáci jsou organizováni do skupin nebo tříd, vede je jeden hlavní učitel, mohou se objevit i další učitelé (např. v odborných předmětech).
- Učivo se povětšinou integruje do větších vzdělávacích oblastí.
- Učitel má vzdělání ve více předmětech a vyučuje všechny, oproti nižšímu sekundárnímu vzdělání, kde se více učitelů dělí o výuku v závislosti na svém vzdělání a odbornosti.

4.2.3 Nižší sekundární vzdělávání

ISCED 2 - nižší sekundární vzdělávání přímo navazuje na úroveň ISCED 1 – primární vzdělávání. Rozvíjí u žáků dále literární a numerickou gramotnost a navazuje na rozvoj základů pro budoucí studium žáků a rozvíjí je v podklady pro celoživotní učení a rozvoj lidských dovedností.

Charakteristiky celoživotního učení:

- Neomezuje se na konkrétní fázi života, ale probíhá celý život.
- Není omezeno pouze na instituce (školy, agentury, univerzity), ale probíhá v různém prostředí.
- Poskytuje se všem, bez rozdílu (Rabušicová, M., Rabušic, 2008, s. 9–25).

Diferenciace vzdělávacích programů na úrovni ISCED 2 je již vyšší, jelikož se do tohoto stupně řadí rovněž nižší stupně gymnázií, či střední školy. Setkat se tak můžeme s pojmy jako juniorská střední škola, výchozí škola nebo druhý stupeň či vyšší ročníky.

Ke vstupu do ISCED 2 slouží ukončení vzdělání na úrovni ISCED 1 nebo schopnost zvládnout obsah úrovně ISCED 2 prostřednictvím předchozího vzdělávání v kombinaci s životními a pracovními zkušenostmi. Ukončení úrovně ISCED 2 končí v rozmezí 8 až 11 (nejčastěji 9) let od zahájení primárního vzdělávání. Po dokončení nižšího sekundárního vzdělání je žákům mezi 14 až 16 lety.

Nejdůležitější aspekty nižšího sekundárního vzdělání:

- Integrace předmětů se začíná vytrácet.
- Objevuje se větší fragmentace obsahů vzdělávání do jednotlivých předmětů.
- Ve vyučovacím procesu tak začínají působit učitelé s odborným vzděláním.
- Třída vyučuje častěji více učitelů než jeden.

4.2.4 Vyšší sekundární vzdělání

Vyšší sekundární vzdělávání ISCED 3 dle mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání, je vzdělávání, které následuje po ukončení nižšího sekundárního vzdělávání. Většinou má charakter buď „konečné“ fáze vzdělávání, tedy absolventi rozvíjí dovednosti, které se týkají jejich budoucího zaměstnání, nebo má charakter přechodný, tedy plní funkci přípravy absolventů pro vstup do postsekundárního, nebo terciárního vzdělávání. Programy zařazené do úrovně ISCED 3 mohou být označovány mnoha způsoby, například střední škola (vyšší ročníky), vyšší střední škola, střední odborná škola apod. (Průcha, J., 2006, s.71–90).

Ke vstupu do vyššího sekundárního vzdělávání je zapotřebí ukončení vzdělávání na stupni ISCED 2. Programy na úrovni ISCED 3 se vyznačují daleko hlubším a specifitějším studiem jednotlivých předmětů a nabízí tak profilaci studentů vzhledem k jejich budoucímu zaměstnání, či studiu v postsekundárním, či terciárním vzdělávání. Začíná po 8 až 11 letech od vstupu do primárního vzdělávání. Studenti tak vstupují do vyššího sekundárního vzdělávání v 14 až 16 letech.

Zakončení vzdělávání ISCED 3 pak dosahují studenti po 12 nebo 13 letech od zahájení primárního vzdělávání a to ve věku 17 nebo 18 let. Jednotlivé věkové ukazatele se mohou lišit v závislosti na vzdělávacím systému dané země.

Nejdůležitější aspekty vyššího sekundárního vzdělávání:

- Hlubší, rozmanitější, specializovanější výuka předmětů.
- Výuka za účelem osvojení dovedností k přípravě na terciární vzdělávání, ukončení sekundárního vzdělávání, získání zaměstnání.
- Učitelé jsou vysoce kvalifikovaní, především v oblastech a předmětech, které vyučují.

4.2.5 Postsekundární neterciární vzdělávání

Stupeň vzdělávání ISCED 4 je především zaměřen na osvojení dovedností ke vstupu na trh práce. Vychází z dovedností a vědomostí, které si student osvojil na úrovni sekundárního vzdělávání a dále individuálně rozvíjí znalosti, vědomosti a dovednosti jednotlivce ovšem na nižší úrovni než vzdělávání terciární.

Ke vstupu do postsekundárního neterciárního vzdělávání slouží získání kvalifikace z úrovně ISCED 3. Některé programy však absolventovi nemusí nutně zajišťovat absolventovi jen kvalifikaci pro vykonávání určitého zaměstnání, ale mohou poskytovat pouze zvýšení kvalifikace, či jistou specializaci.

Programy, které jsou zařazeny do postsekundárního vzdělávání, jsou ve většině případů konečné a jejich složitost a komplexnost nejsou natolik propracované, aby se řadili do úrovně terciárního vzdělávání. Obsahy jednotlivých programů se mohou přiblížit univerzitnímu programu, nicméně probíhají většinou ve zkrácené formě a více prakticky orientované. Instituce, které poskytují vzdělávání na úrovni ISCED 4 se liší v jednotlivých velmi výrazně. Organizace úrovně vzdělávání ISCED 4 je natolik odlišná, že je velmi náročné jednotlivé země srovnávat, jelikož jednotlivé země různě organizují své postsekundární vzdělávání.

Průcha však hovoří o tom, že je třeba věnovat pozornost této úrovni ISCED, jelikož v příštích letech se očekává největší rozvoj právě v této oblasti vzdělávání. „Dá

se očekávat, že vývoj struktury terciárního vzdělávání u nás se bude právě směrem budování neuniverzitního terciárního sektoru, svou kvalitou a počtem studentů srovnatelné s univerzitním“ (Terciární vzdělávání, Národní ústav odborného vzdělávání, s. 12).

4.2.6 Terciární vzdělávání

Skládá se z úrovní ISCED 5, 6, 7 a 8, které jsou označovány jako krátký cyklus terciárního vzdělávání, bakalářská nebo jí odpovídající úroveň, magisterská nebo jí odpovídající úroveň a doktorská nebo jí odpovídající úroveň. Obsah programů na terciární úrovni je složitější a pokročilejší než na nižších úrovních ISCED. Navazuje na sekundární vzdělávání ISCED 3, jehož úspěšné absolvování je vstupem k terciárnímu vzdělávání. Vstup do terciárního vzdělávání je rovněž možný z úrovně postsekundárního vzdělávání ISCED 4. Ke vstupu kromě úspěšného absolvování předchozího stupně vzdělávání je možné rovněž vykonání přijímací zkoušky, nebo absolvování přijímacího řízení. Ve vzdělávacích programech se studenti vyučují odborně a složitě vyučovacím oboru, který si vybrali. Takové programy jsou pak velmi úzce specifikované. Do této úrovně vzdělávání je zapotřebí kromě vzdělávání akademického, i vzdělávání další odborné, nebo profesní (CZ-ISCED 2011, s. 35–39).

Do terciárního vzdělávání patří, jak jsme již řekli výše více stupňů dle mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání.

- Programy krátkého cyklu terciárního vzdělávání na úrovni ISCED 5 (alespoň 2 roky).
- Bakalářské nebo jim odpovídající programy vedoucí k udělení prvního diplomu na úrovni ISCED 6 (3 až 4 roky).
- Bakalářské nebo jim odpovídající programy s prodlouženou délkou trvání na úrovni ISCED 6 (více než 4 roky) vedoucí k udělení prvního diplomu.
- Magisterské nebo jim odpovídající programy s prodlouženou délkou trvání na úrovni ISCED 7 (alespoň 5 let) vedoucí k udělení prvního diplomu.

4.2.6.1 Krátký cyklus terciárního vzdělávání

První z typů vzdělávání patřící do terciárního vzdělávání ISCED 5 je zaměřen na osvojení praktických dovedností, které studenta připravují ke vstupu na trh práce. Jedná se o úroveň vzdělávání, která je méně složitá než vzdělávání na bakalářské úrovni a může rovněž sloužit ke vstupu do vyšších úrovní ISCED v rámci terciárního vzdělávání. Ke vstupu je třeba absolvovat vzdělávání na úrovni ISCED 3, či ISCED 4, které opravňují uchazeče ke vstupu do vzdělávání ISCED 5.

Zaměření programů na této úrovni vzdělávání je zaměřeno prakticky směrem ke vstupu na pracovní trh, nicméně studenti zde mohou i získat studijní předpoklady (např. kredity) k dalšímu studiu na úrovni ISCED 6, či ISCED 7. Programy se mohou nazývat vyšší odborné školy, vyšší technické vzdělávání a další. Společným znakem je pak minimální délka trvání, která je u programů na úrovni ISCED 5 minimálně 2 roky a kratší než 3 roky.

ISCED 5 je nejnižší možnou úrovní terciárního vzdělání. Nejdůležitější aspekty krátkého cyklu terciárního vzdělávání jsou:

- Obsahově složitější než postsekundární, avšak snazší než obsahová úroveň bakalářského studia.
- Délka trvání se pohybuje většinou po dobu 2 let, avšak je vždy kratší než 3 roky.
- Často poskytováno organizací jinou, než která poskytuje úroveň vzdělání ISCED 6, či ISCED 7.

4.2.6.2 Bakalářská nebo jí odpovídající úroveň vzdělávání

Účastníci vzdělávání navštěvují vzdělávání na úrovni ISCED 6, která jim poskytuje akademické znalosti, nebo dovednosti, které vedou k udělení prvního diplomu. Toto vzdělávání probíhá nejčastěji na univerzitách, které poskytují většinou teoretické znalosti, ale v některých oborech programů i praktické dovednosti.

Ke vstupu do vzdělávání na úrovni ISCED 6 je zapotřebí mít úspěšně dokončené vzdělání na úrovni ISCED 3 (sekundární vzdělávání), nebo ISCED 4 (postsekundární, neterciární vzdělávání). Další možností pro studenty, je vstup z krátkého cyklu

terciárního vzdělávání ISCED 5. Zároveň je absolvování programu na úrovni ISCED 6 vstupní podmínkou k úrovni ISCED 7 (magisterské vzdělávání), ale není přímým vstupem do úrovně ISCED 8 (doktorské nebo jemu odpovídající vzdělávání). Kromě úspěšného absolvování vzdělávání na nižším stupni, může být vyžadováno i úspěšné složení přijímací zkoušky.

Mezi nejdůležitější aspekty řadíme:

- Obvyklá délka trvání programů od 3 do 4 let.
- Udělení diplomu na základě získaných kreditů, v některých případech rovněž povinnost sepsat výzkumný projekt, nebo vědeckou práci (bakalářská práce).
- Programy zahrnují praktické prvky, nebo praxi a rovněž teoretické studium.
- Výuka probíhá nejčastěji formou přednášek, na přednášející existují požadavky na vzdělání (ISCED 7, či 8).

4.2.6.3 Magisterská nebo jí odpovídající úroveň

Vzdělávání na úrovni ISCED 7 poskytuje účastníkům vzdělávání hlubší akademické vzdělání, které zpravidla vede k udělení druhého diplomu, nebo v případě 5 letých magisterských oborů (např. učitelství pro I. stupeň) k zisku prvního diplomu a vzdělání na úrovni ISCED 7.

Magisterská nebo jí odpovídající úroveň již vyžaduje na studentovi částečné podílení se na výzkumu. Organizace, které zajišťují vzdělávání na této úrovni, se nazývají univerzity. Obsahově jsou programy zaměřeny jak na praktické prvky, nebo praxi, tak na teoretické studium, které jsou aplikovány v nejvyšší možné míře do praxe. Student se snaží své nabyté poznatky a dovednosti uplatnit i ve svých praxích, které absolvuje během studia.

Důležité aspekty magisterského nebo jemu odpovídajícímu vzdělávání:

- Délka trvání programů se pohybuje v rozmezí 1 až 4 let a vede k udělení druhého diplomu. Výjimečně pětileté obory, které odpovídají náročností obsahu ISCED 7.
- Diplom je udělen na základě získaných kreditů, v některých případech je součástí udělení diplomu rovněž vypracování výzkumného projektu, nebo vědecké práce (diplomová práce).
- Výuka probíhá nejčastěji formou přednášek, přednášející musí dosahovat kvalifikace ISCED 7, či 8.
- Některé programy umožňují přímý vstup do úrovně vzdělávání ISCED 8.

4.2.6.4 Doktorská nebo jí odpovídající úroveň

Absolventi této úrovně dosahují hlubokých, vědeckých poznatků, které nabízejí výhradně univerzity. Nutností k absolvování ISCED 8 je odevzdání závěrečné práce (doktorská nebo jí odpovídající), která přináší významné poznatky pro výzkum v daném oboru.

V obsazích programů proto ustupuje výzkumná část výuky teoretickým poznatků, u kterých se již předpokládá, že student získal během svého předchozího studia. Vytrácí se tak forma výuky v podobě přednášek a studenti jsou stále častěji v kontaktu s výzkumným prostředím. Student pracuje povětšinou za dohledu zaměstnance univerzity a stává se tak doktorandským studentem.

Ke vstupu do doktorské nebo jí odpovídající úrovně vzdělávání je vyžadováno úspěšné ukončení vzdělávání na úrovni ISCED 7. Zisk titulu např. PhD., opravňuje absolventa k možnosti získat zaměstnání ve vysokých výzkumných pozicích, či k vzdělávání studentů v úrovních vzdělávání ISCED 6, 7 a 8.

Důležité aspekty:

- Minimální délka doktorského nebo jemu odpovídajícímu studia jsou 2 roky.

- K úspěšnému absolvování se vyžaduje předložení závěrečné (doktorské, dizertační) práce, která významnou měrou přispívá k současným poznatkům ve výzkumu.
- Zisk vzdělávání na úrovni ISCED 8 opravňuje k výkonu učitelské profese na institucích poskytující vzdělávání úrovně ISCED 6, 7 a 8.

5 Historický vývoj vzdělávání v České republice a Španělsku

5.1 Historický vývoj vzdělávání v České republice

Historický exkurz vzdělávání v České republice 20. století bych rád započal významným datem a to 28. říjnem 1918. Český a slovenský národ získává nezávislost a obnovují se tak myšlenky Jana Amose Komenského, tedy že vzdělávání by mělo být přístupno všem bez rozdílu. Nově vzniklý stát se tak zaměřil na hlavní úkoly školství, mezi které patřily:

- Vyrovnat stav školství na území celé republiky.
- Posílit úlohu státu, omezit vliv církve.
- Modernizace školství, především obsahy vzdělávání.
- Žákům a studentům dodat vysokoškolsky odborně a pedagogicky připravené učitele (Veselá, Z., 1992, s. 71–77).

Výrazné změny v organizaci vzdělávání dosáhlo Československé malým školským zákonem z roku 1922, který vydalo ministerstvo školství a národní osvěty, a který upravuje zejména délku školní docházky na 8 let (na Slovenku platila šestiletá), snižuje počty žáků z 80 ve třídě na 60 žáků ve třídě. Malý školský zákon zavádí do školství tedy dílčí úpravy, nicméně ponechává instituce zajišťující vzdělávání ve stejném složení. Existují tedy následující typy škol:

- Na úrovni základního vzdělávání existovaly obecné a měšťanské školy.
- Na úrovni středoškolského vzdělávání existovala gymnázia, reálky, reálná gymnázia a reformní reálná gymnázia.
- Vysoké školy.

Typickým znakem meziválečného období v Československu je snaha o reformní školství. Snahou je rovněž vytvořit model jednotného školství s jednoduchou prostupností mezi jednotlivými stupni. Nejvýznamnějším reformátorem školství v tomto období Václav Příhoda se snažil předložit návrh na jednotnou vnitřně diferenciovanou devítiletou základní školu. Snahy Václava Příhody a jeho reformních škol vyústila v potřebu reformy českého školství.

Veškeré snahy o reformaci českého školství byly zastaveny šestiletou fašistickou okupací. Pro školské snahy o reformaci znamenala snaha o převýchovy české mládeže k potřebám německé fašistické teorie (Veselá, Z., 1992, s. 127).

Okupace vedla mimo k jiné k uzavření vysokých škol, k omezení provozu středních a základních škol v důsledku potřeby německé armády a v neposlední řadě je zavedeno povinné vyučování v němčině. S německou fašistickou ideologií přichází i zákaz studia na školách středního typu pro studenty židovského původu.

V roce 1948 vyhrává volby KSČ a vchází v platnost "Zákon o jednotné škole" v duchu marxisticko-leninské ideologie. Dochází k prodloužení povinné školní docházky z 8 let na 9 a zdůrazňuje se politická funkce školy. Počty žáků se snižují na maximální hranici 40 žáků. Dochází k rozvoji mateřských škol a jeslí. To zařadilo předškolní vzdělání do vzdělávacích institucí, avšak prozatím byla MŠ nepovinná. Státní školství bylo rozděleno:

- Školu národní (1. – 5. ročník).
- Druhý stupeň čtyřletá škola střední (6. – 9. ročník).
- Třetí stupeň školy povinné a výběrové – gymnázia a vyšší střední školy s délkou trvání studia 4 roky, odborné školy – méně než 4 roky.

Počátkem 50. let bylo nutné dodat rychle rostoucímu průmyslu nové pracovní síly se středoškolským vzděláním. Povinná školní docházka se z devítileté mění na osmiletou. Byla připomínána potřeba přepracovat také učební plány a osnovy pro novou koncepci školy. Úsporná opatření se stala spolu s požadavkem dát veškeré mládeži vyšší všeobecné vzdělání bezprostředním podnětem k nové školské reformě, která vznikla v roce 1953. Jak konstatuje Rýdl, následkem politického tlaku vznikl i další požadavek na zaměření úprav ve školství podle sovětského vzoru (Rýdl, 2010).

Zákon z roku 1953 požadují někteří myslitelé za nejhorší v celé historii českého školství. Obsahy vzdělávání, výuky a metody se silně orientují na sovětskou vzdělávací politiku, škola má vychovávat pro socialistickou společnost občany, kteří jsou dokonale připravení na budování země (hospodářsky, politicky i kulturně).

Třetí školský zákon od konce 2. světové války vychází z nespokojenosti KSČ s výsledky vzdělávání a dochází tak k vydání zákona 186 z roku 1960.

- Předškolní výchova je realizována v jeslích a mateřských školách.
- Základní vzdělávání žáci absolvují na školách základních, jejichž délka trvání je 9 let. V základní škole je žákům 1. – 5. třídy k dispozici školní družina a žákům 6. – 9. ročníku školní klub, jako odpolední instituce zajišťující výchovu a vzdělávání.
- Střední a vyšší vzdělávání poskytovaly např. učňovské školy, konzervatoře, střední odborné školy, gymnázia.

Ústavní zákon č. 62/1978 Sb., ustanovuje, že základní škola měla 8 ročníků a nahrazuje tak 9 letou základní školu. Střední školy poskytovaly střední vzdělání nebo úplné střední vzdělání. Na střední odborná učiliště, gymnázia, střední odborné školy, konzervatoře. Délka povinné školní docházky se znovu mění v roce 1984, kdy je prodloužena na 10 let a zavádí se povinnost kromě 8 povinných let na základní škole studovat ještě 2 roky na škole střední.

S vývojem českého vzdělávacího systému je zásadně spojen revoluční rok 1989. Do dějin se zapisuje obnovou vzdělávání svobodného a neideologického, které bylo v naší zemi tolik let upřednostňováno. Česká a slovenská federativní republiky přijímá zákon č. 171/1990 Sb., o soustavě základních a středních škol. Tento zákon nahrazuje minulý zákon platný z roku 1984.

Soustava základních a středních škol:

- Základní škola.
- Základní umělecká škola.
- Učiliště.
- Střední odborné učiliště.
- Gymnázia.
- Střední odborné školy.
- Speciální školy.
- Konzervatoře.

Povinná školní docházka se opět vrátila na délku trvání 9 let a byla definitivně zrušena idea jednotné školy. V praxi to znamenalo vznik církevních a soukromých škol.

Změna politického klimatu způsobila také rozvoj alternativních směrů v pedagogice (např. pedagogika montessori, waldorfská).

13. prosince roku 1990 přijala Česká národní rada zákon č. 564/1990 Sb. o státní správě a samosprávě ve školství. Zákon ustanovuje, že státní správu ve škole vykonává ředitel školy, dále pak obecní úřady s rozšířenou působností, krajské úřady, Česká školní inspekce, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a další. Samospráva pak byla svěřena obcím, školským úřadům při krajích a radě školy.

V roce 2001 byl vypracován ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a schválen parlamentem Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, který často nazýváme Bílá kniha. Jednotlivé kapitoly bílé knihy se věnují jednotlivým stupňům vzdělávání od teoretických východisek od vzdělávání v raném dětství až po vzdělávání dospělých.

Školský zákon z roku 1990 byl několikrát novelizován, největší změnu však přináší rok 2004, kdy je schválen zákon č. 564/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. V zákoně je upraveno předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některá další vzdělávání ve školách a školských zařízeních. Stanovují se zde podmínky vzdělávání a výchovy, určuje povinnosti a práva fyzických a právnických osob, stanovuje působnost orgánů, které vykonávají státní správu a samosprávu ve školství. V zákoně jsou vymezeny zásady a cíle vzdělávání, systém vzdělávacích programů, vzdělávací soustava, školy a školská zařízení, právní postavení škol a školských zařízení, dlouhodobé záměry, výroční zprávy, hodnocení škol, vyučovací jazyk, vyučování náboženství, vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, vzdělávání nadaných žáků, organizace a formy vzdělávání na školách. Mezi důležité změny, které zákon přináší, patří zavádění rámcových vzdělávacích programů a školních vzdělávacích programů. Dochází k rozvoji autonomie škol, jejich větší možnosti samosprávy a vybrat si své zaměření. Důraz je kladen na průřezová témata a mezipředmětové vztahy. Dochází ke zrušení osnov a pozornost je upřena k rozvoji klíčových kompetencí žáků. (Školský zákon ve znění účinném od 1. 9. 2017 do 31. 8. 2018, MŠMT ČR).

5.2 Historický vývoj vzdělávání ve Španělsku

Historický exkurz pro španělské království začíná již v roce 1857, kdy vchází v planost *Ley Moyano* (Moyanův zákon). Tento zákon sjednocuje do té doby velmi liberální vzdělávací systém, kterému chyběl legislativní rámec a dostatek administrativní podpory. Claudio Moyano svým zákon upravuje především 4 základní pilíře vzdělávání:

- Primární vzdělávání základní (povinné a garantované zdarma pro ty, kteří si nemohou dovolit) a primární vzdělávání vyšší.
- Sekundární vzdělávání, které trvalo 6 let a vedlo k rozvoji všeobecného vzdělávání a k osvojení dovedností, které slouží k výkonu profese. Již v této době rozděluje vzdělávání na veřejný a soukromý sektor.
- V terciárním vzdělávání se věnuje definici vzdělávání pedagogický pracovníků. Definici vzdělávání a požadavky pro vstup do studia učitelství.
- Ve čtvrtém pilíři se věnuje organizaci vzdělávání ve španělském království. Rozlišuje centrální, provinciální a lokální řízení školství.

Zásadním přínosem tohoto zákona pro španělské království jsou především snahy o větší centralizaci a systematizaci školství, omezení vlivu církve na státní vzdělávání, zavedení soukromého vzdělávání (především náboženského charakteru), a zavedení technického a profesního vzdělávání na sekundární úrovni vedoucí k získání vědomostí a dovedností nutných pro výkon určité profese.

Revoluční rok 1868 vedlo až k vyhlášení republiky v roce 1873. Pod vlivem vzniku republiky volali revoluční myslitelé především o osvobození vzdělávání a jeho o jeho přístupnosti všem. Tyto snahy byly vyslyšeny a došlo k vyvážení mezi veřejným a soukromým vzděláváním a bylo uzákoněno, že délka vzdělávání by měla být nabízena různě v závislosti na složitosti vzdělávacího obsahu a schopností studentů. Republika však netrvala dlouho a v roce 1876 se Španělsko vrací ke konstituční monarchii a opouští republikové zřízení. Monarchie ve své ústavě prohlašuje, že oficiálním náboženstvím v království je katolická víra, ale na druhé straně říká článek 11 ústavy, že vyznání a

náboženství. Náboženství tak opět získává zpět svůj vliv na vzdělávání, i když je garantována svoboda vyznání.

Ztráta kolonií a vlivu ve světě dovádí španělské království k diskusi o tom, jak zvrátit tento průběh událostí a najít své místo ve světě. Odpovědí je snaha spasit Španělsko skrze vzdělávání. Vznik druhé španělské republiky vede ke vzniku jednotné národní školy, která je povinná pro všechny na primárním stupni. Vzdělávání bylo zbaveno náboženského charakteru a byla uzákoněna svoboda náboženství a vyznání. Na úrovni primárního vzdělávání bylo rovněž umožněno vyučování v mateřském jazyce i jiném než kastilštině (tedy baskicky, katalánsky, nebo galicijsky).

V roce 1936 začíná ve Španělsku občanská válka, která zanechává školství v nezměněném stavu, jelikož všechny strany čekaly na to, kdo se stane v této občanské válce vítězem. Vítězná strana Francisca Franca se ke vzdělávací soustavě stavěla tradičně, a nechtěla ji měnit. Vzdělávání bylo pro Franca nástrojem k šíření jeho pravostranných myšlenek. Hlavní cíle vzdělávání se pak dají shrnout do dvou bodů: vzdělávání by mělo být katolické a vlastenecké.

Vzdělávání v době frankismu můžeme charakterizovat jako silně katolické, které se opírá o tři hlavní principy:

- Vzdělávání v souladu s morálním kodexem katolické víry.
- Povinná výuka náboženství na všech školách.
- Právo církve vysílat do jednotlivých škol inspekci, která bude kontrolovat průběh vzdělávání.

Vzdělávání bylo zpolitizováno a podřízeno plně státu. Veškeré snahy o reformu vzdělávání z dob druhé republiky byly potlačeny a vzdělávání bylo plně přeneseno do rukou katolické církve. Dochází k zákazu společného vzdělávání chlapců a dívek a obě pohlaví jsou tak ve vzdělávání oddělena. Ve vzdělávání se v neposlední řadě projevuje elitářství, které nabízelo kvalitní vzdělávání pouze těm nejlepším a pouze pro ně bylo určeno studování na vysokých školách, na všechny ostatní zbyly ostatní školy.

50. léta byla pro španělské vzdělávání symbolem ústupu politizace vzdělávání a silná ideologická základna vštěpována státem. Vzdělávání nadále zůstává především v rukou katolické církve. Zákon *Ley sobre Ordenación de la Enseñanza Media* (zákon o

uspořádání středního vzdělávání) z roku 1953 zdůrazňuje nutnost snížit ideologické ovlivňování vzdělávání státem a zvýšit především obsahovou kvalitu vzdělávání. V neposlední řadě je to návrh na povinné absolvování vzdělávání až do věku 14 let, nadále však zůstává ve vzdělávání elitářství. Ve stejném roce vychází i zákon, který zavádí do vzdělávací soustavy vzdělávání dětí na úrovni raného dětství. 60. léta jsou ve Španělsku charakteristická rozšířením počtu studentů, kteří mohou vstoupit do vysokoškolské soustavy, dochází tedy k částečnému ústupu elitářství.

Zlomovým rokem pro Španělské království se stal roku 1970, kdy byla reforma vzdělávání natolik nutná, že si ji uvědomovala celá španělská společnost. Hlavním cílem reformy byla snaha oprostít vzdělávání ve Španělsku od státního vlivu a vzdělávací systém zpřístupnit všem, učinit ho prostupnější a přizpůsobit ho vzdělávacím potřebám Španělů. Autorem *La Ley General de Educación* byl José Luis Villar Palasí.

Struktura vzdělávacího systému byla navržena následující:

- Mateřská výchova – dobrovolná, od 2 do 4 let, většinou probíhala v soukromých centrech, či školkách (*Guarderías*).
- Předškolní vzdělávání – dobrovolné, od 4 do 6 let, probíhala v soukromých i veřejných centrech s učiteli, kteří byli vystudováni v oboru předškolního vzdělávání. Hlavní cílem byla příprava dítěte k základnímu vzdělávání a položit základy čtení, psaní a počítání.
- Základní vzdělávání všeobecné (*Educación General Básica*) od 6 do 14 let. Povinné vzdělávání a poskytováno zdarma. Rozděleno na 2 stupni, první trval 5 let, druhý 3 roky. 2 stupni byly dále rozděleny do 3 období – úvodní, střední a vyšší cyklus.
- Absolventi základního vzdělání obdrželi doklad o absolvování základního vzdělání a to dvojího typu:
 - *Graduado Escolar* – který opravňoval ke vstupu jak do odborného vzdělávání, tak i do oborů gymnaziálních.
 - *Certificado de Escolaridad* – sloužící ke vstupu do odborného vzdělávání, či k odchodu ze vzdělávacího systému a vstupu na pracovní trh.
- Střední škola (gymnaziální typ), která se nazývá *Bachillerato* byla pro studenty od 15 do 18 let věku. Po prvním roce umožňovala studentů se

profilovat (přírodovědně, literárně, nebo kombinace). Zakončeno titulem *Bachiller*. Titul nutný pro vstup do univerzitního sektoru, na konci studia test orientace studijních předpokladů, který studenta nasměřoval, kde pokračovat ve vzdělávání a předkládal se při vstupu na univerzitu.

- Střední škola (odborné vzdělávání), se v zákoně nazývá *Formación Profesional* a byla určena studentům, kteří neukončili základní vzdělání s titulem *Graduado Escolar*, nebo pro studenty, kteří se chtěli již odborně vzdělávat vzhledem k budoucímu zaměstnání. Složena ze dvou stupňů, první stupeň trvající dva roky a ukončen titulem *Técnico Auxiliar* (pomocný technik). Druhý stupeň trvající 3 roky a zakončen titulem *Técnico Especialista* (technik specialista).
- Důraz na vzdělávání dospělých a vzdělávání dálkové, vznik organizací CENEBAD (národní centrum pro dálkové základní vzdělání) a INBAD (národní institut pro dálkové střední vzdělávání).
- Vysokoškolské vzdělávání probíhalo na univerzitách, které nabízely tři typy studia:
 - První cyklus – vyučován na univerzitních školách (*escuelas universitarias*) délka trvání 3 roky, ke vstupu bylo nutné absolvovat test studijních předpokladů na úrovni *Bachillerato*, či získat titul *Técnico Especialista* z vyšší odborné školy. Zakončeno titulem *Diplomado* (titulovaný - absolvent bakalářského studia).
 - Druhý cyklus – vyučován na fakultách univerzit (*facultades universitarias*) délka trvání 5 let, uchazeči procházejí výběrovým řízením. Získ titulu *ingeniero* (inženýr), *arquitecto* (architekt), či *licenciado* (magisterský titul).
 - Třetí cyklus – doktorské studium. Nejvyšší možné vzdělání ve Španělsku. Studium vyžadovalo získání kreditů z předmětů, které byly vyučovány 2 roky. Ukončeno prezentací doktorské práce.

I když se jednalo o reformu, která nadále s pojmem vzdělávání pracovala po technické stránce, jako s nástrojem, kdy je díky procesu žák/student přetvořen na produkt společnosti, ve které ctí vlastenecké hodnoty španělského království, tak se jedná o první zákon od dob *la Ley de Moyano*, který reformuje celý systém vzdělávání ve Španělsku. Hlavní snahou zákona *La Ley General de Educación – zákon o vzdělávání* je sjednotit a

posílit vzdělávací systém. Kromě této skutečnosti přináší i kutikulární, organizační a technické inovace ve vzdělávání. O zákonu hovoříme jako o revolučním, jelikož přináší následující zlomové prvky ve vzdělávání:

- Zákon upravuje celý vzdělávací systém od předškolní úrovně až po univerzitní vzdělávání.
- Vznik všeobecně platného obsahu základního vzdělávání v době trvání 8 let.
- Zavedení odborného vzdělávání a jeho návaznost na univerzitní vzdělávání.
- Povýšení a zdůstojnění magisterského titulu na vyšší univerzitní stupeň vzdělání.
- Zavedení systému stipendií, které zajišťují rovnou šanci v přístupu studentů ke studiu.
- Zajištění celostátního povinného vzdělávání všech obyvatel.
- Důraz na nové typy hodnocení školní práce – průběžné (kontinuální) hodnocení a zavedení nových metod do výuky – aktivních, individuálních a tvořivých (cit. podle Bartolomé Martínez, Bernabé y Buenaventura, Delgado Criado, 1994).

20. listopadu 1975 umírá Francisco Franco a 22. listopadu je jmenován Juan Carlos I. králem Španělského království. Pod vedením krále přechází Španělsko s totalitního frankismu na demokratický režim a hlavně je uzákoněna španělská ústava v roce 1978. Španělsko vstupuje do Evropského hospodářského společenství a celá společnost doznává výrazných změn na všech úrovních společenského života (Kodet, S., 1996, s. 10–15).

Španělská společnost však požaduje po španělském vzdělávacím systému další změny, které dovedou španělskou společnost do moderní západní Evropy. Tento požadavek společnosti je realizován až v roce 1992. Konkrétně pak v zákoně *La Reforma del Sistema Educativo – reforma vzdělávacího systému*, kde je prodloužena povinná školní docházka na délku 10 let, konkrétně od 6 do 16 let a je pro všechny povinná a bezplatná. Snaha reformy je sjednotit základní vzdělávání a zavádět předškolní výchovu. Nový vzdělávací systém by pak měl mít následující podobu:

- Předškolní výchova – 6 let rozděleno do 2 cyklů.
- Základní škola – 6 let rozděleno do 3 cyklů.
- Střední škola povinná (součást základního vzdělání) – 4 roky rozděleny do 3 cyklů.
- Střední škola 2. etapa – 3 roky a 2 moduly (odborný a všeobecný).
- Vysoká škola 3 cykly.

V roce 2006 vchází v platnost *La Ley Orgánica de Educación*, zákon, který je nahrazen později zákonem z roku 2013 *La Ley Orgánica para la Mejora de Calidad Educativa*. Zákon reaguje na potřeby španělské společnosti a jejího působení v rámci Evropské unie, hlavním cílem zákona je zajistit vzdělávání pro všechny.

„Znění tohoto zákona stanoví existenci veřejných vzdělávacích středisek, soukromých vzdělávacích středisek a soukromých dotovaných vzdělávacích středisek. Financování svobodného vzdělávání s veřejnými prostředky lze provádět několika způsoby: Přímá pomoc rodinám prostřednictvím tzv. Školní kontroly. Rozměry této pomoci jsou různé v závislosti na tradici a právní kultuře každé země. V tomto kontextu je případ Španělska - podle nejnovější zprávy OECD - řadí tuto zemi do skupiny evropských zemí s nižšími investicemi do nestátní školy, protože 84,6% veřejného rozpočtu je věnováno vzdělávání ve státních školách.“ (BOE.es - Documento BOE-A-2006-7899).

Otázka náboženství je ve státě s tak silnou katolickou tradicí předána státu, nikoliv jako v dobách diktátora Franca do rukou církve. Vyučovací předmět náboženství je studentům nabízen na příslušné vzdělávací úrovni a je nabízen studentům ve více formách:

- Výuka katolického náboženství musí být v souladu s ustanoveními Dohody o výuce a kulturních záležitostech podepsané mezi Svatým stolcem a španělským státem.
- Výuka jiných náboženství musí být v souladu s ustanoveními dohod o spolupráci uzavřených španělským státem s Federací evangelických náboženských oborů Španělska, Federací izraelských společenství Španělska, Španělskou islámskou komisí a případně těm, kteří se v budoucnu mohou přihlásit k jiným náboženským denominacím.

Studenti mohou rovněž nepřijímat žádnou variantu výuky náboženství. V tomto posledním případě vzdělávací centra zařídí organizační opatření tak, aby studenti, jejichž rodiče nebo učitelé si nevybrali, aby přijali náboženské vzdělání, dostali patřičnou vzdělávací pozornost. Výuka náboženství tak mizí z primárního vzdělávání kromě výuky na katolických školách (BOE.es - Documento BOE-A-2006-7899).

Primární vzdělávání probíhá v následujících oblastech:

- Přírodovědné, společenské a kulturní vzdělávání.
- Umělecké vzdělávání.
- Tělesné vzdělávání.
- Jazykové vzdělávání – kastilština, gramatika a literatura.
- Cizí jazyk.
- Matematika.

Vzdělávání dětí ve věku 0–3 let není povinné, ani bezplatné. Toto rozhodnutí vlády podléhalo značné kritice především proto, že znemožňuje rodičům těchto dětí sjednotit vzdělávání dětí a jejich pracovní závazky.

Závěrečnou zastávkou v historii vzdělávacího systému Španělska bude zákon, který platí i dnes, tedy *La Ley Orgánica para la Mejora de Calidad Educativa*. Zákon vstoupil v platnost 9. prosince roku 2013 a opravuje, jak zákon z roku 1985, tak i zákon z roku 2006. Zásadní změny, které přináší zákon z roku 2013:

- Závěrečné testy k zisku titulu GESO (ukončení povinné školní docházky, vstup na trh práce, nebo studium na odborné škole) a titulu Bachiller (ukončení povinné školní docházky – maturita, nutná ke vstupu na univerzitu). Účelem je standardizace studentů napříč celým královstvím. Testy jsou tvořeny mimo školy externě ministerstvem školství, kultury a sportu. Ke vstupu na univerzitu je třeba mít titul Bachiller a ještě splnit test vytvořený univerzitou.
- Před ukončením povinné školní docházky si student vybere, zdali se chce vydat cestou Bachiller a studovat na univerzitě, nebo cestou odborného vzdělávání (vybírání v 15 letech, rok před ukončením povinné školní docházky).

- V základním vzdělávání jsou hlavními předměty přírodní vědy, společenské vědy, španělský jazyk a literatura, matematika a první cizí jazyk.
- V povinném středním vzdělávání jsou základními předměty: biologie a geologie, fyzika a chemie, geografie a dějiny, španělský jazyk a literatura, první cizí jazyk a matematika (třetí a čtvrtý ročník rozdělená na matematiku zaměřenou na akademické učení a matematiku orientovanou na aplikované učení). Ve čtvrtém ročníku se do „vyučovací možnosti“ zavádí ekonomika a latina a „aplikovaná věda v profesní činnosti, iniciativa v podnikatelské a podnikatelské činnosti a technologii“. V maturitě (*Bachiller*) je vztah předmětů mnohem širší.
- Povinná povaha nabídky vzdělávání probíhá v jazyce kastilském. Všechny „nejazykové předměty“ mohou být vyučovány výhradně v úředním jazyce, avšak v takovém případě musí správní orgán zajistit výuku veřejnými prostředky, kastilština má být používána v rozumném poměru jako pojetí jazyka národního.
- Slabým místem ve vzdělávacím systému Španělska byla označena dovednost studentů komunikovat v cizím jazyce. Zákon tedy zařazuje výuku cizího jazyka již do závěrečného období vzdělávání v raném dětství. Zákon hovoří i o nedostatku pedagogů s jazykovými dovednostmi a umožňuje výchovně-vzdělávacím organizacím přijmout do zaměstnání i odborníky ne pedagogy.
- Předmět náboženství je nahrazen na úrovni základního vzdělávání předmětem společenské a občanské hodnoty, na nižším sekundárním vzdělávání pak předmětem etika. Na úrovni sekundárního vzdělávání je nabízeno náboženství jako volitelný předmět.
- V odborném vzdělávání na úrovni sekundárního vzdělávání se rozšiřují možnosti studentu a zvyšuje se prostupnost škol. Student může získat základní odbornou způsobilost *Formación profesional básica*, nebo pokračovat k vyšším stupňům odborného vzdělání *Grado Medio*, *Grado Superior*. První dva roky základního odborného vzdělávání jsou povinné a bezplatné. Ziskem základní odborné způsobilosti mohou studenti

pokračovat na střední stupeň odborné způsobilosti *Grado Medio*, či na vyšší stupeň odborné způsobilosti *Grado Superior*.

- Zákon převádí část pravomocí ze správy jednotlivých provincií na jednotlivé školy a jejich ředitele. Důraz na větší autonomii škol v rozhodování o svých aktivitách (BOE.es - Documento BOE-A-2013-12886).

V této části bych rád ukončil historický exkurz do historie vzdělávacích systémů obou zemí. 20. století bylo pro oba státy plné zvrátů a změn, které často oťřásly celou zemí, politickým spektrem a změnili rovněž vzdělávací politiku státu. Pro srovnání můžeme vidět, že v obou zemích pokud probíhala reforma, zaměřovala se často na délku povinné školní docházky, možnostmi sekundárního vzdělávání, či otázkou institucí zajišťujících vzdělávání v raném dětství.

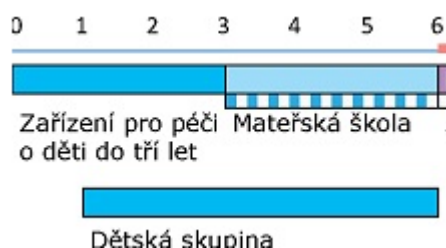
6 Praktická část

V praktické části diplomové práce aplikuji poznatky, které jsem zjistil studiem literatury v teoretické části, na jednotlivé úrovně vzdělávání dle standardní klasifikace vzdělávání ISCED 2011 v České republice a ve Španělsku. Postupně se budu zastavovat u jednotlivých úrovní vzdělávání, které podrobím vzájemnému popisu a následnému srovnání, které bude výsledkem definující úroveň různosti dané úrovně vzdělávání.

Na úrovni jednotlivých vzdělávacích programů provedu nejprve aplikaci mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED 2011 na Českou republiku, poté podrobněji na úrovni španělského vzdělávacího systému. V závěru každé úrovně provedu srovnání pomocí tabulky. V závěru práce se pak pokusím vystihnout nejvýraznější shodné a rozdílné prvky v obou vzdělávacích systémech.

Praktická část se zaměřuje především na poskytnutí hlubšího vhledu do španělského vzdělávacího systému a jeho porozumění na podkladě komparace s českým vzdělávacím systémem. Jednotlivé úrovně vzdělávacího systému jsou doplněny grafickým vyobrazením a tabulkami. V části příloh jsou přiložena schémata vzdělávacích systémů obou zemí v kompletní podobě.

7 Vzdělávání v raném dětství – Česká republika

Vzdělávání v raném dětství ČR, Zdroj: Česká-republika: Přehled - Eurydice

Vzdělávání v raném dětství odpovídá stupnici ISCED 0. Základním vzdělávacím dokumentem je rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Tento základní vzdělávací dokument je platný i pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Na podkladě rámcového vzdělávacího programu si mateřské školy vytváří své školní vzdělávací programy. Školský zákon definuje cíle a organizaci předškolního vzdělávání v mateřských školách, stanovuje postavení mateřských škol, upravuje jejich zřizování a správní záležitosti. Podrobnosti upravuje vyhláška o předškolním vzdělávání, která obsahuje podmínky provozu a organizace mateřské školy, stanovuje maximální a minimální počty dětí ve třídách a zajištění jejich bezpečnosti; pro veřejné školy určuje způsob stanovení výše úplaty za předškolní vzdělávání. Mateřské školy se řídí také vyhláškou stanovující hygienické požadavky na prostory pro výchovu a vzdělávání. Bezpečnost dětí je dále ošetřena dvěma dokumenty: Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů je závazný jen pro školy zřizované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, podpůrně jej ale mohou využít i ostatní školy; Minimální standard bezpečnosti, který má povahu metodického doporučení, je určen všem školám.

Předškolní výchova má v České republice dlouho tradici, i když nepatří stále mezi povinnou část vzdělávání vyjma posledního roku předškolního vzdělávání, který je od školního roku 2017/2018 povinný. Vzdělávání dětí ve věku 3–6 let je tradiční a hojně využíváno, oproti vzdělávání dětí ve věku 0–3 let, které sice zaznamenává v poslední době nárůst, nicméně stále není využívána valnou částí populace. V roce 2013 byla ukončena činnost zařízení s názvem jesle, které byly řazeny mezi zvláštní zdravotnická zařízení, některé jesle však fungují nadále v jiném režimu.

V roce 2014 začíná fungovat dětská skupina, která může být vytvořena zaměstnavatelem (soukromým i veřejným) pro zaměstnance a jejich děti ve věku od 1 roku do počátku školní docházky. Tato skupina neposkytuje vzdělávání (na rozdíl o mateřské školy), může být a nemusí být zpoplatněna. Dětská skupina se řídí zákonem z roku 2014, kde lze nalézt hygienické, technické a kvalifikační podmínky ke zřízení dětské skupiny. Počty dětí v dětských skupinách na jednu pečující osobu, která musí mít vzdělání v některé z mnoha oblastí (učitelství, vychovatelství, lékařství):

- 6 a méně dětí – minimálně 1 osoba.
- 7 až 24 dětí – minimálně 2 osoby.
- 13 až 24 dětí, pokud je ve skupině zařazeno dítě, mladší 2 let – minimálně 3 osoby.

Výchova v raném dětství pro děti ve věku od 3 do 6 let probíhá v mateřských školách. Mateřské školy jsou nejpočetnější vzdělávací instituce v České republice. Celkový počet v České republice je 5 158 mateřských škol. Nově ji mohou navštěvovat i děti ve 2 letech, a rovněž děti starší 6 let s odkladem školní docházky. Návštěva mateřské školy je zpoplatněna vyjma posledního roku předškolní docházky, který je bezplatný.

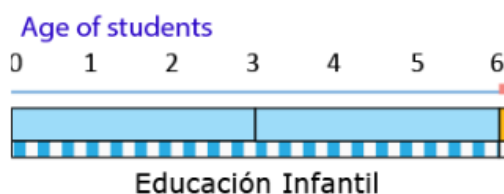
Školský zákon řadí mateřské školy mezi školy, patří do gesce Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Zřizovatelem je ve většině případů obec, popř. svazek obcí. Soukromí a církevní zřizovatelé mají nízké zastoupení (6,7 % institucí; 3,2 % dětí ve školním roce 2014/15). V případě mateřských škol pro děti se zdravotním postižením s upravenými vzdělávacími programy bývá zřizovatelem kraj, případně ministerstvo školství (Česká-republika: Vzdělávání a péče v raném dětství – Eurydice).

Výběr mateřské školy je v kompetenci rodičů. Zákon stanoví, že dítěte je přednostně postoupeno místo v mateřské škole v blízkosti jeho bydliště a to v posledním roce předškolní docházky. Tento poslední rok vzdělávání v mateřské škole je bezplatný a povinný. O přijetí dítě rozhoduje výhradně ředitel školy a nemůže být ovlivněno zřizovatelem.

Děti jsou rozděleny do tříd dle svého věku a vytvářet třídy homogenní, nebo dát děti různého věku do jedné třídy a vytvářet třídy věkově heterogenní. Maximální počet dětí ve třídě je 24 žáků. Mateřská škola vytváří pro děti denní rozvrhu v maximální délce 6, 5 hodin. Mateřská škola zajišťuje stravování dětí, jejich odpočinek a pobyte venku.

Mezi obecné cíle vzdělávání v raném dětství patří rozvoj motorických dovedností, základních hygienických návyků, rozvoj schopností a kulturních návyků dítěte. Hlavním cílem je pak rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku ve snaze podílet se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném vývoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Nutností je vytvořit předpoklady pro následné primární vzdělávání na základní škole, kam dítě nastoupí a umožnit mu snazší přestup mezi jednotlivými úrovněmi vzdělávání. Mezi důležité aspekty předškolního vzdělávání patří rovněž zavádění prvního cizího jazyk do výuky, zpravidla jazyka anglického.

8 Vzdělávání v raném dětství – Španělsko

Educación infantil - Vzdělávání v raném dětství Španělsko, zdroj: España: Panorama general - Eurydice

La Ley Orgánica para la Mejora de Calidad Educativa z roku 2013, který je nejnovějším zákonem upravující vzdělávání ve Španělsku dělí vzdělávání v raném dětství do 2 cyklů, kde první trvá od 0 do 3 let dítěte a druhý trvá od 3 do 6 let. Na úrovni mezinárodní stupnice vzdělávání se pohybujeme na úrovni ISCED 0. Vzdělávání se nazývá *la Educación Infantil* je nepovinné a provozují ho zařízení, které se nazývají *las Escuelas Infantiles* (dětské školy) pro děti od 0 do 3 let věku a *Colegio de Educación Infantil y primaria* (škola pro vzdělávání dětí v raném dětství) pro děti od 3 do 6 let věku. Hlavní cíle vzdělávání v raném dětství můžeme shrnout do následujících bodů v jednotlivých cyklech:

„Cílem předškolního vzdělávání je přispívat k tělesnému, emocionálnímu, sociálnímu a intelektuálnímu rozvoji dětí v úzké spolupráci s rodinami. Oba cykly by měly postupně věnovat pozornost emocionálnímu vývoji, pohybu a ovládnutí těla, komunikaci a slovnímu vyjádření, základním směrům soužití a společenským vztahům, jakož i objevování fyzických a sociálních charakteristik prostředí. Měl by se také podporovat

rozvoj pozitivního a vyváženého obrazu o sobě a získání osobní autonomie“ (España: Educación infantil – Eurydice).

Vzdělávání v raném dětství může probíhat v zařízeních veřejného, nebo soukromého typu. V letech 2013/2014 existoval přes 9 tisíc zařízení, které nabízeli pouze první cyklus vzdělávání, tedy ve věku od 0 do 3 let, a přes 14 tisíc zařízení, které nabízeli druhý cyklus pro předškolní vzdělávání ve věku 3 až 6 let. Z těchto všech zařízení bylo více než dvě třetiny zařízení výhradně veřejných. Počty takových zařízení v jednotlivých, autonomních společenstvích významně varíuje.

Zákon o vzdělávání z roku 2013 stanovuje, že školské orgány musí regulovat přijetí žáků do veřejných škol tak, aby bylo zaručeno právo na vzdělání, rovný přístup a svobodu volby školy. Cílem je dosáhnout spravedlivého rozdělení žáků bez diskriminace na základě rasových, pohlavních, náboženských či názorových důvodů. Rodiče nebo opatrovníci mohou požádat jakoukoli školu, veřejnou nebo soukromou, o místo pro své děti. Jediným požadavkem na přijetí je rok narození, i když soukromé školy mají autonomii k tomu, aby si stanovily své vlastní přijímací řízení. Pokud ve veřejných školách není dostatek míst, která poskytují první cyklus předškolního vzdělávání, mají přednost v zápisu sourozenci dítěte ve škole nebo rodiče či zákonní zástupci pracující ve škole, mezi další kritéria pak patří blízkost domova nebo pracoviště rodičů, roční rodinné příjmy, nebo dítě s jakýmkoli postižením.

V některých autonomních společenstvích existují i některá jiná kritéria, která regulují státní nařízení a reagují tak flexibilně na aktuální situace v daném společenství. Školy zajišťující druhý cyklus vzdělávání v raném dětství mohou v případě nedostatečné kapacity zvolit kritéria k přijetí ke vzdělávání v souladu se zákonem. Ve veřejných školách je přijímání žáků povinností školní rady, v soukromých školách je také odpovědný majitel školy. Navíc školské orgány mohou zřídit komise, aby rozhodli o přidělení míst. Rovněž stanovují odpovídající způsoby, jak mohou rodiny podat odvolání proti rozhodnutím přijatým v těchto procesech.

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami navštěvují běžné školy. Musí splňovat obecné požadavky na přijetí, jakož i konkrétní podmínky, které mohou autonomní společenství uložit. Školní docházka je prominuta, pokud nastane některá z následujících situací: zvláštní vzdělávací potřeby způsobené postižením nelze splnit

v běžné škole, velmi důležité adaptační potřeby, které není škola schopna poskytnout, nemožnost integrace do běžné školy.

První cyklus vzdělává a vychovává děti do 3 let věku, minimálním věkem ke vstupu do vzdělávání je věk 3–4 měsíců. Druhý cyklus je pro děti od 3 do 6 let. V zařízení předškolní výchovy jsou děti děleny do tříd dle roku narození. Třída má svého vlastního třídního učitele, který vede třídu po celou dobu. Učitel vyučující v mateřské škole musí být držitelem magisterského titulu v oboru předškolního vzdělávání. V jednotlivých třídách jsou stanoveny maximální počty žáků.

- Ve třídách pro děti do 1 roku je to maximálně 8 dětí.
- Ve třídách pro děti od 1 do 2 let je to 12–14 dětí.
- Ve třídách pro děti od 2 do 3 let je to 16–20 dětí.

Ve druhém cyklu je pak počet dětí ve třídě regulován ministerstvem školství, kultury a sporty na 25 žáků na třídu.

Organizace školního roku v zařízeních předškolního vzdělávání se liší na základě prvního, či druhého cyklu. Obecně platí, že druhý cyklus má již stejnou organizaci vzdělávání, jako instituce primárního a dalšího vzdělávání. Školní rok začíná v měsíci září, v průměru připadá 12 týdnů na letní prázdniny, 15 dní na vánoční prázdniny, a 8 až 11 dní na svatý týden (Velikonoce). Zařízení předškolního vzdělávání mohou ale rovněž zůstat otevřená v době vánočních prázdnin, nebo letních prázdnin v červenci.

Organizace školního dne, který vychází ze zákona *La Ley Orgánica para la Mejora de Calidad Educativa*, je ve veřejných zařízeních týdenní dotace od 25 vyučovacích hodin do 35 vyučovacích hodin. V zařízení předškolní výchovy tedy tráví děti přibližně 7 hodin denně v 5 dnech. Do času se započítává jak vyučování, tak odpočinek, obědová pauza i odpolední spánek. Soukromá zařízení mohou upravovat svůj denní řád v závislosti na požadavcích rodičů. Mnoho zařízení nabízí dětem rovněž možnost snídaně, i oběda a tak většina zařízení otevírá pro děti již v 7.30 hodin. Pro děti, které jsou první měsíc ve školním zařízení, funguje, *periodo de adaptación* (adaptační období), kdy se sžívá s během školního zařízení a své pobyty v něm postupně prodlužuje.

Učební osnovy prvního cyklu nejsou stanoveny na centrální úrovni, ale jsou stanoveny autonomními společenstvími pro příslušné regiony. V případě druhého cyklu

je Ministerstvo školství, kultury a sportu odpovědné za stanovení základních učebních osnov a definuje cíle, obsah a kritéria hodnocení pro celý stát, které následně doplní školské orgány. Vzdělávací obsah je uspořádán ve třech kurikulárních oblastech týkajících se zkušeností a vývoje dětí. Vzdělávací oblasti kurikula na úrovni vzdělávání v raném dětství můžeme rozdělit do následujících skupin:

- Seznámení a osobní autonomie: Podporuje postupné budování identity, emoční vyspělost, vytváření citových vztahů s ostatními a osobní autonomii.
- Znalost prostředí: Pomáhá objevovat kontexty prostředí dítěte a upřednostňuje jeho integraci v reflexním a participativním způsobem.
- Jazyky, komunikace a reprezentace: Zaměřuje se na získání poznatků o různých formách komunikace a reprezentace reality, stejně jako vyjádření pocitů, myšlenek, zkušeností a interakcí s ostatními.

V posledním roce předškolního vzdělávání ministerstvo doporučuje regionálním orgánům, aby zařadili do vzdělávacího obsahu cizí jazyk a stejně tak čtení, psaní, základní numerické dovednosti a rovněž počátky znalostí v oboru informačních a komunikačních technologií. Předmět náboženství je doporučen orgánům zajišťujícím školství v druhém cyklu, ale žáci si mohou svobodně zvolit, zdali ho chtějí navštěvovat. Je zajištěna svoboda vyznání a žáci, kteří nenavštěvují předmět náboženství, musí mít zařízení navštěvování jiného vyučovacího předmětu.

Školy také hrají aktivní roli ve vývoji učebních osnov. S cílem přizpůsobit je potřebám svých žáků a jejich prostředí, vypracovávají sérii dokumentů, v nichž formulují svou pedagogickou a vzdělávací organizaci např. plán rozvoje škol, který zahrnuje učební definici školské organizace a roční obecný program školy, který zahrnuje všechny aspekty týkající se organizace a fungování školy pro školní rok, včetně projektů, učebních osnov a všech dohodnutých a schválených akčních plánů. Závěrečná zpráva, která obsahuje a vyhodnocuje aktivity a průběh školy, se připravuje také každoročně.

Hlavní výukové metody a formy vyučování v předškolním vzdělávání španělského vzdělávacího systému jsou:

- Globální perspektiva učení, učení v souvislostech.
- Fyzická a duševní aktivita dítěte, důležitost aspektu hry ve vzdělávání.
- Upřednostnění afektivní a vztahové roviny vzdělávání.

- Spolupráce napříč odděleními (peer to peer programy).
- Spolupráce s rodinou.
- Rozvíjení primární prevence u dětí a pozornost k rozmanitosti dětí.

Školy při výkonu své učební autonomie definují vyučovací metody používané v učebně v souladu s popsányými metodickými principy. Rovněž rozhodují o učebních materiálech a didaktických materiálech. Kromě toho může každý učitel volně zvolit metodiku, která musí splňovat to, co bylo dohodnuto na státní úrovni a stanoveno příslušnými vzdělávacími orgány. Kurikulární materiály a didaktické prostředky, které lze použít, zahrnují: knihy aktivit, tištěné materiály, samoobslužné materiály, příručky ze školní nebo školní knihovny, tisk, příběhy, internet a on line nebo digitální zdroje a audiovizuální pomůcky. Použití zdrojů souvisejících s výtvarným a hudebním projevem je v této fázi také obzvláště důležitý, důraz je tak kladen na výuku hudební a výtvarné výchovy.

Zákon obecně stanoví, že vydávání a přijímání učebnic a učebních materiálů nevyžaduje předchozí povolení školského úřadu. V každém případě musí mít odpovídající vědeckou hodnotu, musí být přizpůsobeny věku žáků a osnovám, schválených jednotlivými autonomními společenstvími a musí reflektovat a podporovat ústavní zásady, hodnoty, svobody, práva a povinnosti, jakož i zásady a hodnoty obsažené jak v zákoně o vzdělávání, tak v zákonu o komplexních ochranných opatřeních proti násilí na základě pohlaví. Dohled nad učebnicemi a dalšími učebními materiály je součástí pravidelného procesu kontroly prováděné školským úřadem. Proces výběru učebnice se řídí některými směrnicemi ve všech vzdělávacích institucích:

- Pedagogická koordinační komise připravuje zprávu o učebnicích, které jsou považovány za nejvhodnější.
- Zpráva je probrána školní radou a učitelským sborem.
- Učitelé jsou odpovědní za konečný výběr učebnic. Učebnice jsou většinou vydávány a schvalovány pro žáky primárního a sekundárního vzdělávání, ale existují i granty k nákupu učebnic pro žáky předškolního vzdělávání.

Hodnocení žáků na úrovni vzdělávání v raném věku je formativního charakteru ve všech aspektech vývoje dítěte. Hodnocení probíhá na základě individuálních pokroků žáků s přihlédnutím k jejich osobním charakteristikám. Hodnocení a výstupy žáků jsou

centrálně zřízeny pro druhý cyklus předškolního vzdělávání, doplněné o specifika autonomního společenství. S hodnocením se začíná ihned v adaptačním období dítěte a škola definuje ve svém plánu rozvoje, jak bude hodnocení pro daný školní rok vypadat. Kromě průběžného hodnocení se vede dítěti každodenní záznam o jeho postupu směrem ke stanoveným cílům. Na závěr dostává žák závěrečné hodnocení, které popisuje, do jaké míry dosáhl žák schopností a dovedností ke vstupu do primárního vzdělávání.

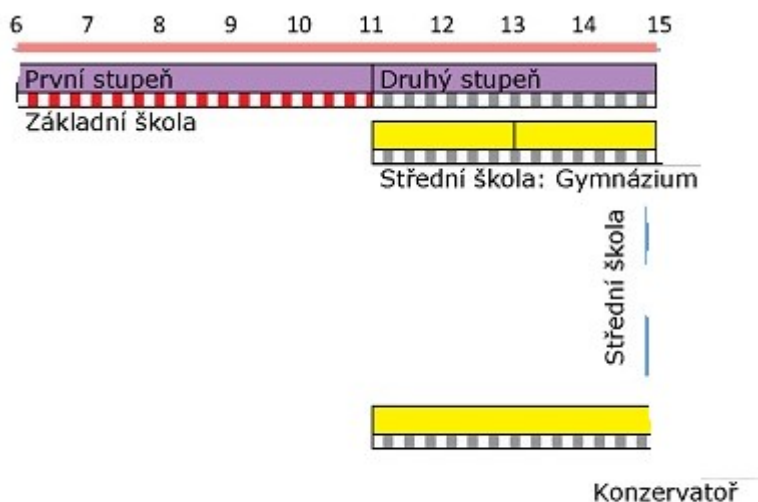
Za školní rok rodiče absolvují minimálně tři setkání se školou, na kterých se dozví o kvalitě pokroku svého dítěte, případně možnostech náprav v některých oblastech. Zpráva je rodiči podána písemně a neomezuje nijak přestup mezi jednotlivými ročníky, ani cykly předškolního vzdělávání, postup je automatický. Hlavní metodou pro tvorbu hodnocení je systematické a přímo pozorování třídním učitelem a dalšími pedagogickými pracovníky, kteří s dítětem pracují. Hodnocení a vzdělávací obsah může být upraven pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a stejně tak, může být předškolní vzdělávání zkráceno a doporučen dřívější nástup do povinné školní docházky pro žáky nadané.

8.1 Srovnání vzdělávání v raném dětství

V následující tabulce vystihují hlavní společné i odlišné rysy vzdělávacích systémů v České republice a Španělsku.

Srovnání	ČR	Španělsko
Věk	3–6 let (v některých případech ve 2 letech)	0–6 let
Povinné	ANO (pouze poslední rok předškolní docházky)	NE
Placené	ANO (vyjma posledního povinného roku předškolní docházky)	NE (druhý cyklus 3–6 let) ANO (první cyklus 0–6 let)
Počty dětí na třídu	24	25
Počet zařízení	5 158	14 274
Organizace dne	6, 5 hodin v 5 dnech	7 hodin v 5 dnech
Závěrečné hodnocení	NE	ANO – závěrečná zpráva

9 Primární a nižší sekundární vzdělávání v České republice

Primární a nižší sekundární vzdělávání v ČR, Zdroj: Česká-republika: Přehled - Eurydice

Dle úrovně ISCED hovoříme o vzdělávání ISCED 1 a ISCED 2 a rozumí se tím primární vzdělávání žáků na prvním stupni základní školy, tedy ve věku od 6 let do 11 let a na druhém stupni základní školy, nebo na nižším stupni víceletého gymnázia (šestiletého, nebo osmiletého), či na nižším stupni osmileté taneční konzervatoře, tedy od 12 do 15 let. Povinná školní docházka v České republice je devítiletá. Úspěšným ukončením základního vzdělání získává žák stupeň základního vzdělání.

K zápisu do základní školy slouží spádovost, nicméně rodiče mohou vybrat i školu nespádovou za podmínek, které stanoví zákon. V případě úspěšného splnění přijímacího řízení mohou být žáci přijati na konci pátého a sedmého ročníku do nižšího ročníku víceletého gymnázia. Pro vstup do nižšího stupně víceleté taneční konzervatoře musí žák na konci 5. ročníku složit talentovou zkoušku.

Zřizovatelem veřejných základních škol jsou zpravidla obce či svazky obcí, školy však mohou být také soukromé nebo církevní. V případě základních škol pro děti se zdravotním postižením s upravenými vzdělávacími programy bývá zřizovatelem kraj, případně ministerstvo školství. Zřizovatelem veřejných víceletých gymnázií a osmiletých konzervatoří, které rovněž zajišťují základní vzdělávání, jsou převážně kraje.

Základní vzdělávání podle školského zákona vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.

Podrobnější cíle jsou dány základním vzdělávacím dokumentem – Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, platným pro vzdělávání v základní škole i na nižším stupni víceletých gymnázií. Pro osmileté konzervatoře byl vytvořen samostatný rámcový vzdělávací program, většina cílů je však společná. Na základě těchto programů školy vytvářejí školní vzdělávací programy, kde cíle konkretizují.

RVP ZV byl schválen ministerstvem školství v r. 2005. Je závazný pro základní školy a nižší stupeň gymnázií. Vymezuje cíle základního vzdělávání, úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci dosáhnout, vzdělávací oblasti a obory, rámcově obsah vzdělávání a očekávané výstupy v jednotlivých etapách a rámcový učební plán. Součástí RVP ZV byla do konce školního roku 2015/16 i příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Druhou přílohou jsou Standardy pro základní vzdělávání, které konkrétněji definují očekávané výstupy. Změny RVP ZV od září 2016 viz oddíl Inkluzivní vzdělávání – chystané změny v legislativě, financování a kurikulu v kapitole 14. Své vlastní rámcové programy mají také dvojjazyčná gymnázia, taneční školy konzervatoře a přípravné třídy, kde se vyučuje dle rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.

Základní vzdělávání se nejčastěji uskutečňuje na základní škole, která je tvořena 9 ročníky a člení se na 1. stupeň (1. – 5. ročník, primární vzdělávání) a 2. stupeň (6. – 9. ročník, nižší sekundární vzdělávání). Žáci jsou zařazováni do tříd zpravidla podle věku. Na prvním stupni mohou být do jedné třídy zařazeni žáci z více než jednoho ročníku (tzv. malotřídní škola).

Mimořádně nadaný žák může být přeřazen do vyššího ročníku bez absolvování ročníku předchozího. Takové případy jsou spíše výjimečné. Neprospívající žák ročník

opakuje, nejvýše však jednou na daném stupni. Třídy se naplňují do počtu maximálně 30 žáků. Minimální průměrný počet žáků na třídu ve škole musí být 17.

Ve školním roce 2014/15 bylo v rejstříku škol a školských zařízení evidováno 4 106 základních škol. V roce 2014/15 navštěvovalo základní školy téměř 854 tis. žáků, přičemž průměrná velikost školy byla 208 žáků. V souladu se vzdělávacím programem lze na výuku některých předmětů dělit třídy na skupiny, vytvářet skupiny žáků ze stejných nebo různých ročníků nebo spojovat třídy. Při výuce cizích jazyků je maximální počet žáků ve skupině 24. Výuka tělesné výchovy na prvním stupni probíhá zpravidla v rámci celé třídy, na druhém stupni se třída obvykle dělí na chlapce a dívky.

Ředitel školy může zřizovat skupiny žáků nebo třídy s rozšířenou výukou některých předmětů nebo skupin předmětů. Pro žáky se zdravotním postižením lze zřídit třídy s upraveným vzdělávacím programem. Taková třída má 6 až 14 žáků a mohou v ní být zařazeni žáci ze dvou a více ročníků.

Pokud byl v obci zřízen výbor pro národnostní menšiny, zřizuje se třída nebo škola e vzděláváním v jazyce národnostní menšiny. Třída musí mít alespoň 10 žáků, škola v průměru 12 žáků na 1 třídu. Na prvním stupni vyučuje žáky zpravidla jen jeden třídní učitel (i po několik let), někdy bývá výukou některých předmětů pověřen jiný vyučující. Na druhém stupni je pravidlem specializovaná výuka podle aprobace jednotlivých učitelů. Ve třídě, kde se vzdělává žák se speciálními vzdělávacími potřebami, může být zřízena funkce asistenta pedagoga.

Žáci jsou hodnoceni jednak průběžně v jednotlivých předmětech, a jednak na konci každého pololetí, kdy se vedle hodnocení z každého předmětu hodnotí i chování a celkový prospěch žáka. Hodnocení na konci jednotlivých pololetí se uvádí na vysvědčení. Pravidla hodnocení žáků jsou součástí školního řádu a obsahují zejména zásady a způsob hodnocení a sebehodnocení výsledků vzdělávání a chování žáků, včetně získávání podkladů pro hodnocení kritéria pro hodnocení. Průběžné hodnocení je prvním typem hodnocení. Pravidla průběžného hodnocení stanovují školy samostatně ve školním řádu konkrétní školy, musí pouze respektovat výše uvedené zásady. Hodnocení na vysvědčení je sumativním (závěrečným) typem hodnocení. Hodnocení na vysvědčení může být vyjádřeno:

- Klasifikačním stupněm (tzv. klasifikace).

- Slovně.
- Kombinací obou způsobů.
- Způsobu hodnocení rozhoduje ředitel se souhlasem školské rady.

Při přestupu žáka na školu s odlišným způsobem hodnocení převede škola na žádost této nové školy či zákonného zástupce klasifikaci na slovní hodnocení či obráceně. U žáků s vývojovými poruchami učení ředitel rozhodne o slovním hodnocení na žádost zákonných zástupců. Slovní hodnocení je závazné u žáků základních škol speciálních. Na vysvědčení jsou v případě klasifikace použity následující klasifikační stupně (na prvním stupni obvykle stupni číslice, na druhém stupni obvykle slovní označení).

Pro prospěch žáka v jednotlivých předmětech:

- 1 – výborný.
- 2 – chvalitebný.
- 3 – dobrý.
- 4 – dostatečný.
- 5 – nedostatečný.

Pro chování žáka:

- 1 – velmi dobré.
- 2 – uspokojivé.
- 3 – neuspokojivé.

Žák, který na konci druhého pololetí neprospěl nejvýše ze dvou předmětů (mimo předměty výchovného zaměření) a současně je žákem 9. ročníku anebo žákem jiného ročníku, avšak na daném stupni základní školy dosud neopakoval ročník, koná (komisionální) opravné zkoušky.

Pokud má zákonný zástupce žáka pochybnosti o správnosti hodnocení na konci prvního nebo druhého pololetí, může požádat ředitele školy o přezkoumání hodnocení výsledků žáka. Vedle hodnocení vyhláška stanoví také tzv. výchovná opatření. Ředitel či třídní učitel může v určitých případech udělit pochvalu nebo jiné ocenění a při zaviněném porušení pravidel stanovených školním řádem napomenutí nebo důtku.

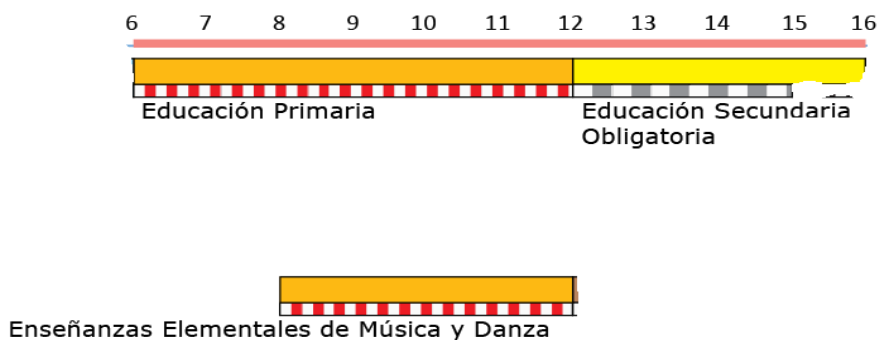
Do vyššího ročníku postupuje žák, který na konci druhého pololetí (příp. po opravných zkouškách) prospěl ze všech povinných předmětů stanovených školním vzdělávacím programem. Mimořádně nadaného žáka může ředitel na žádost jeho zákonného zástupce, jejíž součástí je vyjádření školského poradenského zařízení a praktického lékaře, přefadit do vyššího ročníku bez absolvování předchozího. Podmínkou je vykonání zkoušek z učiva (nebo části učiva) ročníku, který žák neabsolvuje. Devět let povinné školní docházky však žák musí splnit (na střední škole).

Dokladem o dosažení základního vzdělání je:

- vysvědčení o úspěšném ukončení 9. ročníku základního vzdělávání v základní škole (příp. 10. ročníku základního vzdělávání v případě žáků se zdravotním postižením).
- vysvědčení o úspěšném ukončení 2. ročníku šestiletého gymnázia či 4. ročníku osmiletého gymnázia či 4. ročníku osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře.
- vysvědčení vydané po úspěšném ukončení kurzu pro získání základního vzdělání
- Tato vysvědčení jsou opatřena doložkou o získání stupně základního vzdělání.

Školy mohou uplatňovat ve vzdělávání principy alternativních pedagogických směrů – Waldorfské pedagogiky, pedagogiky Montessori, programu Začít spolu, Jenského plánu, Daltonského plánu aj. v rámci školního vzdělávacího programu vytvořeného podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV). Povinnou školní docházku je možné plnit formou individuálního (domácího) vzdělávání, které se uskutečňuje bez pravidelné účasti ve vyučování ve škole. O povolení individuálního vzdělávání žáka rozhoduje ředitel školy, kam byl žák přijat k plnění povinné školní docházky, na základě písemné žádosti zákonného zástupce žáka. Příslušníkům národnostních menšin se zajišťuje právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny. Ve školním roce 2015/16 v České republice fungovalo 21 škol vzdělávajících 1801 žáků v polském jazyce. Základy umělecké vzdělávání nabízejí základní umělecké školy (Česká-republika: Základní vzdělávání (Integrované primární a nižší sekundární vzdělávání) – Eurydice).

10 Primární a nižší sekundární vzdělávání ve Španělsku

Educación Primaria y Educación Secundaria obligatoria – primární a povinné nižší sekundární vzdělávání ve Španělsku zdroj: España: Panorama general - Eurydice

Základní vzdělání patřící do úrovně ISCED 1 a ISCED 2, společně s povinným středním vzděláním je dle *La Ley Orgánica de la Mejora de la Calidad de Educación* z roku 2013 povinné a bezplatné pro všechny obyvatele. „*Cílem této fáze je poskytnout společné vzdělání, které pomáhá studentům získat základní kulturní prvky, učení související s ústním projevem, čtením, psaním a aritmetikou, stejně jako progresivní autonomii činnosti v prostředí.*“ (Espana: Educación primaria - Eurydice).

Zákon z roku 2013 o zvyšování kvality ve vzdělávání myslí i na skutečnost, která je pro Španělsko typická a nerovnoměrná úroveň hospodářského rozvoje a demografické situace v jednotlivých regionech. Zákon na toto pamatuje a garantuje všem obyvatelům bezplatné místo ve škole a to v místě bydliště i v takové, kterou si žák a jeho rodiče vybere. Ministerstvo školství, kultury a sportu tak vyvinulo finanční grantový program, který pomáhá žákům finančně navštěvovat školu v místě bydliště, nebo v sousedním regionu (např. příspěvek na dopravu).

Primární vzdělávání je povinné a bezplatné pro všechny obyvatele. Vstupují do něj žáci v 6 letech a opouští je ve 12 letech věku. Vychází se vstříc i žákům, kteří mají specifické vzdělávací potřeby a žákům nadaným. Za přijímání žáků do škol jsou zodpovědné místní školské orgány v daném autonomním společenství. Hlavním cílem je zajistit žákům a jejich rodičům svobodný, rovný přístup k výběru školy a nediskriminační zacházení (ať už z důvodů náboženských, ideologických, genderových či rasových). Zvolit si vlastní školu mohou rodiče žáka, jedinou podmínkou k přijetí je rok narození. Pokud není ve státní škole pro žáka místo, přistupuje škola ke kritériím, která jsou:

- Ve vybrané škole má žák sourozence.
- Vzdálenost bydliště, nebo pracovního zázemí rodičů.
- Rodinné příjmy, které lze považovat za výdaje velké rodiny.
- Zdravotní postižení žáka, sourozence, nebo rodiče.
- Pokud i přesto nezbyvají místa ve vybrané škole, přednost dostanou žáci, kteří absolvovali předškolní vzdělávání.

Přijímání žáků a vytvoření kritérií spadá do kompetencí místních školských orgánů a přijímání žáků na konkrétní školy spadá do kompetence školské rady (v případě státní škol) a do kompetence soukromého vlastníka (v případě soukromých).

Distribución de los alumnos de Educación Primaria por edad y curso académico

Edad	Curso académico
6-7 años	1º curso
7-8 años	2º curso
8-9 años	3º curso
9-10 años	4º curso
10-11 años	5º curso
11-12 años	6º curso

Rozdělí žáků - primární vzdělávání Zdroj: Eurydice Spain-Spanish Network for Information on Education (Národní centrum pro vzdělávací inovace a výzkum, Ministerstvo školství, kultury a sportu) na základě platných předpisů).

Vysvětlivky: *Edad* – věk, *años* – léta, *curso* – ročník.

Každý ročník vede jeden třídní učitel, který je zodpovědný za většinu vzdělávacích oblastí. Učitelé se specializací vyučují na školách výtvarné předměty, tělesnou výchovu a cizí jazyky. K vyučování na základní vzdělávání je vyžadován titul magistr v oboru základního vzdělávání. Ministerstvo školství, kultury a sportu uzákonilo, že poměr žáků na jednoho učitele je 25. V letech 2012 a 2015 byla tato hranice navýšena z ekonomických důvodů. Regionální orgány školství mohou sami nastavit počet žáků na jednoho učitele v závislosti na regionálních podmínkách. Školy mohou také zřizovat krátkodobé flexibilní skupiny pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Organizace školního roku závisí na školských orgánech v jednotlivých autonomních společenstvích s přihlédnutím k nařízení ministerstva školství, kultury a sportu. Musí ovšem trvat minimálně 175 kalendářních dní. Povinnost školy je uspořádat školní rok do trimestrů od září do června. Pro administrativní účely jsou školy otevřeny od 1. září do 31. července. Na prázdniny připadá celkem 12 týdnů. 15 dní v období Vánoc,

8 až 11 dní v době Velikonoc a 7 dní připadá na celostátní svátky stanové ministerstvem. Po období Vánoc a Velikonoc mohou být některé školy otevřené.

Organizace týdne a jednotlivých dnů musí podléhat organizaci ministerstva a správním orgánům společenství, časová dotace vyučování však nesmí být nižší než 50% časové dotace, která je dána ministerstvem. Jednotlivé školy mohou pohybovat s časovou dotací jednotlivých předmětů v souladu s nařízením orgánů autonomního společenství, nesmí však na rozšiřující výuku žádat o zvýšené finanční prostředky rodiny žáků ani školské orgány. „Roční průměr vyučovacích hodin v primárním vzdělávání v roce 2015 činil 793 hodin (Vzdělání na první pohled 2015: Ukazatele OECD)“. Týdenní rozvrh je organizován do pěti celých dnů od pondělí do pátku. K dispozici je 5 hodin denně, což odpovídá 25 vyučovacích hodin týdně. Proto se školní den skládá z pěti vyučovacích hodin trvajících 60 minut, přičemž jedinou výjimkou jsou Kanárské ostrovy, kde trvají vyučovací hodiny 45 minut. Organizační řád školy musí být schválen školskou radou a příslušným školským orgánem.

Duración de la jornada escolar en la Educación Primaria

	Servicios fuera del horario escolar (antes de las clases) ¹	Clases (horario de inicio y finalización por las mañanas)	Comida ²	Clases (horario de inicio y finalización por las tardes)	Servicios fuera del horario escolar (después de las clases) ³
Lunes		9h/10h - 12h/13h		14.30h/15.30h - 16h/17h	
Martes		9h/10h - 12h/13h		14.30h/15.30h - 16h/17h	
Miércoles		9h/10h - 12h/13h		14.30h/15.30h - 16h/17h	
Jueves		9h/10h - 12h/13h		14.30h/15.30h - 16h/17h	
Viernes		9h/10h - 12h/13h		14.30h/15.30h - 16h/17h	

Rozvrh hodin - primární vzdělávání. Zdroj: Eurydice Spain-Spanish Network for Information on Education (Národní centrum pro vzdělávací inovace a výzkum, Ministerstvo školství, kultury a sportu) na základě platných předpisů).

Vysvětlivky: *Lunes* – pondělí, *Martes* – úterý, *Miércoles* – středa, *Jueves* – čtvrtek, *Viernes* – pátek, *Clases* – výuka, *Comida* – oběd, *Clases por las tardes* – odpolední vyučovací.

Školy rozdělují výuku na dopolední a odpolední vyučování. Součástí dopoledního vyučování je rovněž 30 minutová přestávka, která se započítává do 5 vyučovacích hodin. Některé školy však vyučují od 9.00 do 14.00 hodin a vyučování nedělí. Některé školy rovněž nabízejí rodičům možnost přijmout žáky až 1 hodinu před vyučováním, kde se dětem dostane snídaně a ranních her. Doba oběda závisí na rozhodnutí školy a pohybuje se od 30 minut do 90 minut (tzv. siesta). Školy nabízejí rovněž volnočasové aktivity pro žáky po vyučování (cizí jazyk, IT, sport, umění, čtení a psaní), nebo probíhají nápravné vyučovací skupiny pro žáky se specifickými vzdělávacími potřebami.

Učební plány, předměty a školní kurikulum vychází ze zákona z roku 2013 o zlepšování kvality ve vzdělávání. Mezi hlavní cíle kurikula patří schopnosti studentů zavádět obsah jednotlivých typů vzdělávacího stupně integrovaným způsobem, aby bylo dosaženo správného výkonu činností a efektivní komplexní řešení problémů. Žáci získávají soubor poznatků, schopností, dovedností a postojů, které přispívají k dosažení cílů. Zákon rovněž zavádí pojem klíčových dovedností do vzdělávání. Základní klíčové dovednosti pro španělské školství jsou následující:

- Jazyková komunikace.
- Matematické dovednosti v oblasti vědy a techniky.
- Digitální kompetence.
- Učit se učit.
- Kompetence sociální a občanské.
- Iniciativní a podnikatelský duch.
- Kulturní povědomí a vyjadřování (V souladu s doporučením Evropského parlamentu a Rady 2006/962 / ES ze dne 18. prosince 2006).

Velký důraz je kladen na integraci vzdělávacích obsahů a jejich přesah z jednoho do druhého. Každý předmět přispívá k rozvoji více než jedné dovednosti žáka a žádná dovednost žáka není rozvíjena pouze v jednom předmětu. Ministerstvo si vytyčilo jako hlavní oblasti, kde je třeba posílit základní vzdělávání: jazykovou komunikaci, IT dovednosti, porozumění jazyku a sdělení (písennému i ústnímu).

Dělení předmětů na úrovni primárního vzdělávání je:

- Předměty základní: zajišťují základní dovednosti a vědomosti pro získání základního vzdělání a pro pokračování na dalším stupni vzdělávání.
- Specifické předměty: Umožňují větší autonomii školy a žáků, kteří si mohou vybrat, jak dle stránky obsahové, tak dle hodinové dotace.
- Předměty volně navržené v rámci autonomního společenství: školy si vytváří své další vlastní předměty, které nabízejí studentům.

Aktivní role školy, která spočívá v rozvoji a přizpůsobování učebních osnov potřebám žáků a jejich prostředí. Za tímto účelem připravují řadu nástrojů pro formulování své pedagogické a kurikulární organizace:

- Plán rozvoje škol včetně učebního plánu školského orgánu.
- Roční obecný program.
- Didaktické programy.
- Písemný dokument na konci školního roku, z důvodu shromažďování a vyhodnocování školních aktivit.

Oferta educativa en la Educación Primaria

Educación Primaria: Organización en 6 cursos	
Troncales se cursan en cada uno de los cursos	Ciencias de la naturaleza Ciencias sociales Lengua castellana y literatura Matemáticas Primera lengua extranjera
Específicas se cursan en cada uno de los cursos	Educación física Religión Valores sociales y cívicos (a elección de los padres o tutores)
	A elegir, al menos, una: <ul style="list-style-type: none"> • Educación artística • Segunda lengua extranjera • Religión • Valores sociales y cívicos
De libre configuración autonómica se cursan en función de la regulación que establezca cada administración educativa	Lengua cooficial y literatura, que recibe un tratamiento análogo al del área de Lengua castellana y literatura. Áreas del bloque de asignaturas específicas no cursadas o áreas a determinar.

Rozdělení předmětů do skupin Zdroj: Elaboración Eurydice España-REDIE (CNIIE, MECD) a partir de la Ley Orgánica para la Mejora de la Calidad Educativa (LOMCE) de 2013.

- *Troncales* – Základní předměty (přírodní vědy, společenské vědy, katalánština a literatura, matematiky a první cizí jazyk).
- *Específicas* – specifické předměty jsou pro studenty povinné, kdy si musí žák vybrat ze specifických alespoň jeden předmět (umělecké vzdělávání, druhý cizí jazyk, náboženství, občanské a sociální vědy).
- *De libre configuración autonómica* – předměty volně navržené v rámci autonomního společenství mohou žáci navštěvovat dobrovolně. Jedná se především o výuku jazyka a literatury v dalším oficiálním jazyce daného společenství (katalánština, galicijština, baskičtina).

Horas de enseñanza por materia en Educación Primaria (porcentaje del total de horas de enseñanzas obligatorias). 2015

Lengua, escritura y literatura	25
Matemáticas	17
Ciencias naturales	7
Estudios sociales	7
Segunda lengua	10
Educación física y salud	9
Artes	9
Materias obligatorias con horario flexible	7
Opciones obligatorias elegidas por el estudiante	9

Procentuální zastoupení hodin - Zdroj: Eurydice Spain-Spanish Network for Information on Education (Národní centrum pro vzdělávací inovace a výzkum, Ministerstvo školství, kultury a sportu).

Vysvětlivky: Lengua, escritura y literatura – jazyk, psaní a literatura, Matemáticas – matematika, Ciencias naturales – přírodní vědy, Estudios sociales – společenské vědy, Segunda lengua – druhý jazyk, Educación física y salud – tělesná a zdravotní výchova, Artes – umění.

Školy mohou některé předměty vyučovat v dalším úředním jazyce, nebo v cizím jazyce, nesmí však vyžadovat znalost daného jazyka při vstupu do školní docházky.

Mezi hlavní didaktické zásady na úrovni primárního vzdělávání patří:

- Pozornost věnovaná různorodosti žáků.
- Prevence potíží s učením a vytvoření vhodných mechanismů posilování, které by takové problémy řešily.
- Rozvíjení porozumění čtení, ústního a písemného projevu, audiovizuální komunikace a informačních a komunikačních technologií (ICT).
- Věnovat čas čtení ve třídě, jako prostředek k podpoře zvyku čtení před veřejností.
- Španělština nebo příslušný oficiální jazyk je využívána jako podpora procesu učení cizích jazyků. Prioritou bude ústní porozumění a vyjádření (u žáků s SPU tolerantní hodnocení u jazyků).

V rámci své pedagogické autonomie mají školy podle definovaných pedagogických principů definici učebních metod ve třídě. Rovněž rozhodují o učebních materiálech a didaktických materiálech. Každý učitel může přijmout vlastní metodická rozhodnutí, která musí respektovat dohody na školní a regionální úrovni. Pedagogická koordinační komise každé školy: připravuje zprávu s nejvhodnějšími učebnicemi. Tuto zprávu kontroluje školská rada a učitelství jsou odpovědní za konečné rozhodnutí o výběru těchto knih.

Rodina platí za učebnice a učební materiály. Pakliže rodina nedisponuje dostatečnými finančními prostředky, ministerstvo zařizuje bezplatnou výpůjčku učebnic. Důraz na materiální vybavení počítačových učeben škol se promítl jako hlavní bod zákona o zlepšování kvality vzdělávání z roku 2013. Průměrný počet počítačů na skupinu studentů byl v roce 2014/15 6,4%. Ve stejném školním roce bylo procento škol s internetovým připojením 99,9%. A konečně, stojí za zmínku, že neexistují specifické předpisy pro domácí úkoly žáků mimo školní hodiny. Proto je organizace domácích úkolů předmětem rozhodnutí každého učitele.

Hlavním cílem hodnocení na úrovni primárního vzdělávání je ověřit si stupeň získaných znalostí a dovedností u žáků. Hodnocení žáků probíhá na úrovni formativního hodnocení (průběžného) a sumativního (závěrečného) hodnocení. Sbor učitelů v rámci školy se dohodne na hodnocení žáků, ale v rámci vyučovacích hodin si může každý učitel zvolit metodu hodnocení, která je pro jeho předmět nejvhodnější.

Formativní hodnocení vyhodnocuje proces učení žáků. Je kontinuální, globální a zohledňuje postup žáků ve všech oblastech. Zohledňuje se rovněž, jak budou hodnoceni žáci se specifickými vzdělávacími potřebami. Formativní hodnocení probíhá ve třech fázích – úvodní, průběžná a závěrečná. V závěrečné etapě je připravena individuální zpráva o stupni dosažení vzdělávání. Tato zpráva je důvěrná a pomáhá rodičům a žákovi orientovat se při vstupu do povinného nižšího sekundárního vzdělávání.

Rodiče získávají zpětnou vazbu o výsledcích vzdělávání písemnou zprávou od třídního učitele nejméně 3 krát ročně. Stupně hodnocení jsou následující:

- Insuficiente (IN) – nedostatečný
- Suficiente (SU) – dostatečný
- Bien (BI) – dobře
- Notable (NT) – velmi dobrý
- Sobresaliente (SB) – výborný.

Sumativní hodnocení probíhá na konci 3. ročníku a na 6. ročníku. Ověří stupeň zvládnutí dovedností a schopností v ústním a písemném vyjádření a porozumění a řešení problémů ve vztahu k získání jazykové komunikace a matematických dovedností. Hodnocení v 6. ročníku před ukončením primárního vzdělávání. Je také individuální

hodnocení a zaměřuje se na získání jazykové komunikace a matematických dovedností a základních dovedností ve vědě a technice, stejně jako na dosažení stanovených cílů.

Výsledek závěrečného hodnocení, je předán rodičům a má převážně informativní charakter. Slouží následně k rozhodování do jaké povinné nižší sekundární školy nastoupit, případně jako zpráva pro novou školu o dosažených výsledcích vzdělání na primární úrovni.

K postupu do dalšího ročníku musí žáci dosáhnout cílů stanovených pro danou etapu nebo těch, které odpovídají danému roku, a získaly příslušné klíčové dovednosti. Pokud tomu tak není, mohou být ve fázi zadrženy ještě jeden rok, s posílením nebo nápravným plánem. Opakování je výjimečným opatřením, které je přijato pouze tehdy, když jsou vyčerpána všechna ostatní obyčejné posílení a podpurná opatření k řešení problémů s učením studentů.

Výsledky získané studenty v individualizovaných hodnoceních provedených ve 3. a 6. cyklu primárního vzdělávání je třeba vzít v úvahu při rozhodování a při přechodu od primárního vzdělávání k povinnému sekundárnímu vzdělávání.

Žáci ve Španělsku ukončují 6 cyklus povinné desetileté školní docházky na základních školách. Následně vstupují do středních škol, které zajišťují povinné a bezplatné střední vzdělání (*ESO – Educación Secundaria Obligatoria*). Školy zajišťující povinné střední vzdělávání se dělí na školy:

- Veřejné školy.
- Soukromé školy.

Studenti vstupují do středního vzdělávání ve 12 letech a délka trvání povinného středního vzdělání je 4 roky, končí tedy v 16 letech. Ve školním roce 2014/2015 bylo ve Španělsku celkem 7 355 škol zajišťujících střední vzdělávání a z nich bylo 4 153 veřejných. Španělsko svou ústavou z roku 1978 zajišťuje občanům rovné právo v přístupu na střední školy, a ve snaze zajistit rovnost jsou ubytování a náklady spojené s cestováním hrazeny španělským královstvím.

Studenti jsou na veřejné střední školy zapsáni rovnou po absolvování základní školy. Soukromé školy mohou upravit své přijímací řízení v rámci selektivity žáků přijatých ke studiu. Přednost mají žáci, kteří přichází na střední školu ze základní školy,

kteřá je ke střední škole přiřazena. Jediným kritériem při vstupu na střední školu je rok narození dítěte. V rámci zachování rovného přístupu mají jednotlivé autonomní společenství stanové počty žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, které musí přijmout. V případě nedostatečné kapacity se přihlíží ke skutečnosti, zdali na škole studuje sourozenec, rodinné příjmy, blízkost místa výkonu práce rodičů vzhledem ke škole a další. Jednotlivá autonomní společenství mohou pozměnit kritéria. Odpovědnost za přijímání nových studentů je v rukou školské rady. V soukromých školách pak soukromníkovi, který školu provozuje.

Žáci jsou děleni do 4. ročníků. Mají svého vlastního třídního učitele a třídy jsou většinou homogenní. Počet žáků na třídu byl stanoven na 30, v rámci hospodářské situace byl v roce 2012 navýšen o 20%. Ve školním roce 2014/2015 byl průměrný počet žáků ve třídě ve Španělsku 25,2%. Akademický rok trvá minimálně 175 školních dnů seskupených do trimestrů. Školní prázdniny jsou rozděleny po celý školní rok stejně jako na úrovni předškolního a základního vzdělávání. Školám je umožněna určitá míra autonomie k organizaci dne a týdne. Veřejné školy nabízejí pouze denní výuku, zatímco soukromé školy mají autonomní uspořádání svého časového plánu.

Během školního týdne studenti absolvují průměrně mezi 30–32 vyučovacími hodinami, kdy jedna vyučovací jednotka trvá 55 minut. Žáci mají obecně 6 až 7 hodin denně a ve škole pobývají přibližně mezi 8.30 hod až 15.00 hod.

Kurikulum střední školy je rozděleno do dvou hlavních cyklů:

- První cyklus trvá 1. – 3. ročník.
- Druhý cyklus trvá 4. ročník (orientační charakter, zaměřený na volbu dalšího studia, či budoucnosti studenta obecně).

ESO: Organización primer ciclo (1º, 2º y 3º curso)		
Troncales	1º y 2º curso	Biología y Geología (1º curso) Física y Química (2º curso) Geografía e Historia (1º y 2º curso) Lengua castellana y Literatura (1º y 2º curso) Matemáticas (1º y 2º curso) Primera Lengua extranjera (1º y 2º curso)
	3º curso	Biología y Geología Física y Química Geografía e Historia Lengua castellana y Literatura Matemáticas ¹ Primera Lengua extranjera
Específicas se cursan en cada uno de los cursos	<ul style="list-style-type: none"> • Educación Física • Religión o Valores Éticos (a elección de los padre o tutores) 	
	A elegir, al menos, una: <ul style="list-style-type: none"> • Cultura Clásica • Educación Plástica, Visual y Audiovisual • Iniciación a la Actividad Emprendedora y Empresarial • Música • Segunda Lengua Extranjera • Tecnología • Religión o Valores Éticos 	
De libre configuración autonómica	Lengua Cooficial y Literatura, que recibe un tratamiento análogo al del área Lengua Castellana y Literatura. Áreas del bloque de asignaturas específicas no cursadas o áreas a determinar por las Administraciones educativas de las Comunidades autónomas.	

Rozdělení vzdělávacích předmětů povinného středního vzdělávání – první až třetí cyklus.
Zdroj: Elaboración Eurydice España-REDIE (CNIIE, MECD) a partir de la Ley Orgánica para la Mejora de la Calidad Educativa (LOMCE) de 2013.

- *Troncales* – Základní předměty pro první tři ročníky (biologie a zeměpis, fyzika a chemie, zeměpis a historie, katalánština a literatura, matematika, cizí jazyk).
- *Específicas* – Specifické předměty jsou pro studenty povinné, kdy si musí žák vybrat ze specifických alespoň jeden předmět (tělesná výchova, náboženství, a dále zvolit jeden z předmětů: klasická kultura, výtvarná výchova, základy podnikatelství, hudební výchova, druhý cizí jazyk, technika, náboženství).
- *De libre configuración autonómica* – předměty volně navržené v rámci autonomního společenství mohou žáci navštěvovat dobrovolně. Jedná se především o výuku jazyka a literatury v dalším oficiálním jazyce daného společenství (katalánština, galicijština, baskičtina).

Ve 2 cyklu, tedy v posledním ročníku si studenti volí předměty na základě volby budoucího studia. Mohou zvolit:

- Všeobecnou přípravu - *Bachillerato*.
- Odbornou přípravu – *Formación profesional*.

Hodnocení středoškolských studentů musí být formativní. Je rozdílné pro každého žáka a obsahuje počáteční hodnocení, průběžné hodnocení a závěrečné hodnocení. Na konci ročníku vypracuje učitel individuální zprávu pro studenta. Zpráva obsahuje informace o dosažených úrovních vědomostí, znalostí a dovedností. Výsledky v jednotlivých předmětech jsou vyjádřeny následující stupnicí. Hodnocení vychází z číselných bodů. Bodová hranice je 1–10 bodů. Výsledek nižší než 5 bodů je považován za nedostatečný:

- *Insuficiente* (IN) – nedostatečný, 1–4 body.
- *Suficiente* (SU) – dostatečný, 5 bodů.
- *Bien* (BI) – dobře, 6 bodů.
- *Notable* (NT) – velmi dobrý, 7–8 bodů.
- *Sobresaliente* (SB) – výborný, 9–10 bodů.

Rodič je o žakově úspěšnosti informován pravidelně třídním učitelem, a to minimálně jednou za trimestr. Student je hodnocen ve všech povinných předmětech a v předmětech povinně volitelných. Student je zkoušen na konci ročníku, aby postoupil do dalšího ročníku, nesmí získat nedostatečnou z více jak dvou předmětů a zároveň nesmí dostat nedostatečnou z matematiky a kastilštiny zároveň. Student může zkoušku v případě nespokojenosti s výsledkem zopakovat, počítá se lepší z výsledků. V případě, že student opakuje ročník, může jeden ročník být opakován pouze jednou.

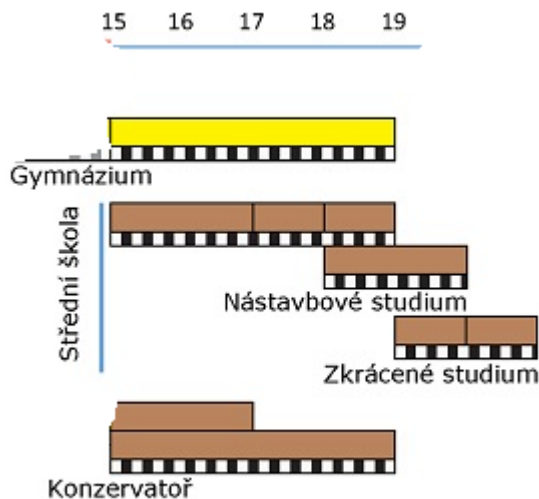
Po úspěšném absolvování povinného středního vzdělávání získává student titul *GESO – Graduado en Educación Secundaria Obligatoria*. Student může získat rovněž osvědčení o absolvování 4. ročníku, nicméně s tím, že měl 2 a více nedostatečných, či zaostává v některých osvojených dovednostech, vědomostech či schopnostech. Od školního roku 2017/2018 bude závěrečné hodnocení vycházet z 70% ze známek získaných v průběhu vzdělávání a 30% ze závěrečné známky získané na konci etapy.

10.1 Srovnání vzdělávání na úrovni primárního a nižšího sekundárního vzdělávání

V následující tabulce vystihují hlavní společné i odlišné rysy vzdělávacích systémů v České republice a Španělsku.

Srovnání	ČR	Španělsko
Délka povinné školní docházky	9 let	10 let
Dělení	<ul style="list-style-type: none"> • 1. stupeň (5. ročníků) • 2. stupeň (4. ročníky, nebo nižší stupeň gymnázia) 	<ul style="list-style-type: none"> • 6. ročník – základní škola • 7. – 10. ročník – povinná střední škola
Délka vyučovací jednotky	45 minut	60 minut – prvních 6 ročníků, 55 minut 4. ročníky
Maximální počet dětí ve třídě	30	25 – 1. – 6. ročník 30 – 7. – 10. ročník
Hodnocení	Pololetní Známky 1 – 5	Trimestrální Bodování 0 – 10
Domácí úkoly	ANO	NE
Roční průměr vyučovacích hodin	645 hodin – 1. stupeň ZŠ	793 hodin – <i>escuela primaria</i>
Certifikace	Doklad o dokončení základního vzdělání	<i>GESO</i> – certifikát o ukončení povinného středního vzdělání

11 Vyšší sekundární a postsekundární neterciární vzdělávání v České republice

Vyšší sekundární a postsekundární neterciární vzdělávání v ČR, Zdroj: Česká-republika: Přehled - Eurydice

Vzdělávání na úrovni ISCED 3 je rozděleno v České republice na vzdělávání všeobecné a vzdělávání odborné. Studenti mohou studovat na následujících typech škol:

- Gymnázium.
- Střední odborná škola.
- Střední odborné učiliště.
- Specifickým typem školy jsou pak konzervatoře.

Studenti zahajují studium po ukončení povinné školní docházky v 15 letech. Obory, které se studentům nabízí, jsou velmi pestré a mohou být dvou až čtyř leté. Na některých typech škol je rovněž nabídka nižšího sekundárního vzdělávání (např. 8 letá gymnázia). Žáci opouští tuto úroveň vzdělávání mezi 17 až 19 lety. Studenti mohou získat:

- Střední vzdělávání s maturitou.
- Střední vzdělávání s výučním listem.
- Střední vzdělání.

Některé školy nabízejí pro studenty v rámci rozšíření kvalifikace pro studenty následující pokračující vzdělávání:

- Nástavbové studium.
- Zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou.
- Zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem.

Umělecké vzdělávání nabízí školy, které se nazývají konzervatoře, které poskytují následující vzdělávání.

- Střední vzdělání s maturitou a postsekundární neterciární se získáním titulu diplomovaný specialista (Dis.).

Certifikaci získávají studenti po úspěšném složení některé z následujících závěrečných zkoušek:

- Úspěšným dokončením čtyřletého odborného studijního programu v denní formě zakončený státní maturitní zkouškou.
- Úspěšným dokončením čtyř, šesti, nebo osmiletého studijního programu gymnaziálního typu v denní formě zakončený státní maturitní zkouškou.
- Úspěšným dokončením nástavbového studia, které je zakončeno státní maturitní zkouškou.
- Úspěšným dokončením dvou, nebo tříletého studijního programu odborného vzdělání, které je zakončeno získáním výučního listu.
- Pouze střední vzdělání bez další certifikace získávají studenti, kteří absolvuji úspěšně 1 až 2 leté studijní programy s odborným zaměřením.

„Ve školním roce 2014/15 vstoupilo na vyšší sekundární úrovni do 1. ročníků 22 % žáků do všeobecných oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou (do oborů gymnázií), 47 % žáků do odborných oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou a 31 % žáků do odborných oborů středního vzdělání s výučním listem“ (Česká-republika: Vyšší sekundární vzdělávání a postsekundární neterciární vzdělávání - Eurydice).

K přístupu do sekundárního vzdělávání je nutné mít splněnou povinnou školní docházku a splněné podmínky přijímacího řízení, které jsou vyhlášeny ředitelem školy.

Některé obory slouží žákům, kteří splnili povinných 9 let školní docházky, ovšem nezískali základní vzdělání.

Další možností vedoucí k zisku ukončeného sekundárního vzdělávání je absolvování konzervatoře. Konzervatoře poskytují umělecké vzdělání a to v 6, nebo 8 letých oborech. Žáci jsou přijímáni ke vzdělávání na základě talentových zkoušek a to buď z 5. ročníku základní školy, nebo žáci, kteří již ukončili základní vzdělání. Studia na konzervatořích se v České republice účastní nepatrné množství žáků.

Studium je zakončeno absolutoriem a získáním titulu Dis. (diplomovaný specialista). Studentovi je rovněž umožněno složit maturitní zkoušku a získat tak rovněž maturitní vysvědčení o absolvování střední vzdělání s maturitou.

Podle školského zákona se vzdělávání uskutečňuje na základě vzdělávacích dokumentů dvou úrovní – rámcových vzdělávacích programů (RVP), vydávaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, a školních vzdělávacích programů (ŠVP) připravovaných jednotlivými školami. Rámcový vzdělávací program byl vytvořen pro následující sekundární vzdělávání:

- Rámcový vzdělávací program pro gymnázia.
- Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou.
- Rámcový vzdělávací program pro dvojjazyčná gymnázia (od školního roku 2016/2017).

Rámcové vzdělávací programy stanovují především rozdělení předmětů do vzdělávacích oblastí, dále zavádí pojem klíčových kompetencí a v neposlední řadě začleňuje do výuky průřezová témata.

Školy mají následně ve svých školních vzdělávacích programech větší autonomii při volbě dotace hodin k jednotlivému předmětu, díky minimální časové dotaci, která stanoví, kolik hodin minimálně se musí daný předmět vyučovat.

Rámcový učební plán pro gymnázia

Vzdělávací oblast	Vzdělávací obor	Celkový počet hodin během studia	
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	12	povinně v každém ročníku
	Cizí jazyk 1 ¹⁾	12	povinně v každém ročníku
	Cizí jazyk 2 ¹⁾	12	povinně v každém ročníku
Matematika a její aplikace		10	povinně v 1.–3. ročníku
Člověk a příroda	Fyzika	36	povinně v 1.–2. ročníku
	Chemie		
	Biologie		
	Geografie ²⁾		
	Geologie		
Člověk a společnost	Občanský a společenskovední základ	X	v průběhu 1.–4. ročníku ³⁾
	Historie		
	Geografie ²⁾		
Člověk a svět práce		X	v průběhu 1.–4. ročníku ³⁾
Umění a kultura	Hudební obor	4 ⁴⁾	povinně v 1.–2. ročníku
	Výtvarný obor		
Člověk a zdraví	Tělesná výchova	8	povinně v každém ročníku
	Výchova ke zdraví	X	v průběhu 1.–4. ročníku ³⁾
Informatika a informační a komunikační technologie		4	v průběhu 1.–4. ročníku ³⁾
Volitelné vzdělávací aktivity		8 ⁵⁾	povinně ve 3. a 4. ročníku
Průřezová témata		X	v průběhu 1.–4. ročníku ³⁾
Disponibilní časová dotace		26 ⁶⁾	plně v kompetenci ředitele
Celková povinná časová dotace		132	

X – časovou dotaci stanovuje ŠVP

1) Jedním z cizích jazyků musí být jazyk anglický.

2) Název tohoto vzdělávacího oboru je vzhledem k přírodovědně sociální povaze Geografie uveden ve výčtu oborů u obou vzdělávacích oblastí – Člověk a příroda a Člověk a společnost.

3) Obsah vzdělávací oblasti (oboru) musí být zařazen v průběhu tohoto období, konkrétní zařazení je stanoveno ve ŠVP.

4) Nabídka musí být taková, aby si žáci na základě vlastní volby mohli osvojit obsah alespoň jednoho z oborů v plném rozsahu, včetně obsahu integrujícího tématu Umělecká tvorba a komunikace.

5) Dotace je určena k realizaci volitelných předmětů.

6) Využitá musí být celá dotace. Určena je pro realizaci průřezových témat, pro zavedení dalších vyučovacích předmětů, pro vytváření profílce školy, pro posílení časové dotace jednotlivých vzdělávacích oblastí (oborů).

Zdroj: Česká-republika: Vyšší sekundární vzdělávání a postsekundární neterciární vzdělávání - Eurydice

Rámcové vzdělávací program pro jednotlivé střední školy a učiliště poskytující střední vzdělávání jsou rozdělena dle následujících kritérií a dále dle oboru vzdělání, které poskytují.

- Obory středního vzdělání s maturitní zkouškou.
- Obory středního vzdělání s výučním listem.
- Obory středního vzdělání.

Žáci jsou hodnoceni průběžně známkami a rovněž v pololetí a na konci každého ročníku vysvědčením, které má sumativní charakter. Neexistují ročníkové zkoušky, které sledují studentovu připravenost ke vstupu do dalšího ročníku vzdělávání. Od roku 2011

došlo ke změně v legislativě a maturitní zkouška, která vede k získání závěrečné certifikace, se stala státní maturitní zkouškou a je tak studijním programům s maturitou zadávána centrálně.

Hodnocení výsledků žáka na vysvědčení se provádí na konci každého pololetí, a to klasifikací, slovně nebo kombinací obou způsobů. V případě použití klasifikace se žák v jednotlivých předmětech hodnotí těmito stupni prospěchu:

- 1 – výborný.
- 2 – chvalitebný.
- 3 – dobrý.
- 4 – dostatečný.
- 5 – nedostatečný.

U žáků denní formy studia se hodnotí i chování, a to stupni:

- 1 – velmi dobré.
- 2 – uspokojivé.
- 3 – neuspokojivé.

Celkové hodnocení žáka se na vysvědčení vyjadřuje stupni:

- Prospěl (a) s vyznamenáním, není-li klasifikace nebo slovní hodnocení po převodu do klasifikace v žádném povinném předmětu horší než stupeň 2 – chvalitebný a průměrný prospěch z povinných předmětů není horší než 1,5 a chování je hodnoceno jako velmi dobré.
- Prospěl (a), není-li klasifikace nebo slovní hodnocení po převodu do klasifikace v některém povinném předmětu vyjádřeno stupněm 5 – nedostatečný.
- Neprospěl (a), je-li klasifikace nebo slovní hodnocení po převodu do klasifikace v některém povinném předmětu vyjádřeno stupněm 5 – nedostatečný nebo není-li žák hodnocen z některého předmětu na konci druhého pololetí.
- Nehodnocen (a), pokud není možné žáka hodnotit z některého předmětu na konci prvního pololetí ani v náhradním termínu.

Do vyššího ročníku nejsou puštěni studenti, kteří na vysvědčení získali stupeň neprospěl/a, a konají tak komisionální opravnou zkoušku. Ředitel může žákovi umožnit opakovat ročník, stejně tak, jako mimořádně nadaného žáka přeradit do vyššího ročníku. Student může přerušit studium ale pouze v maximální délce dvou let.

Závěrečná certifikace vedoucí k získání maturitního vysvědčení spočívá ve vykonání maturitní zkoušky a to na státní úrovni (společná všem) a profilové (školní) úrovni.

MATURITNÍ ZKOUŠKA	společná část	profilová část
povinné předměty	<p>1. český jazyk a literatura (didaktického testu, písemné práce, ústní zkouška)</p> <p>2. cizí jazyk – AJ/FJ/NJ/ŠJ/RJ (didaktického testu, písemné práce, ústní zkouška) NEBO matematika (didaktický test)</p> <p>nepovinné předměty: max. 2</p>	<p>2 až 3 zkoušky (podle RVP/ředitele)</p> <p>nepovinné předměty: max. 2 (podle ředitele)</p>

Zdroj: Česká-republika: Hodnocení ve vyšším sekundárním vzdělávání - Eurydice

V případě všeobecného vyššího sekundárního vzdělávání (gymnázium) se profilová část skládá z 2 až 3 povinných zkoušek, pro sportovní gymnázia pak z 2 povinných zkoušek. Ředitel školy určí nabídku těchto zkoušek, jejichž obsah je v souladu se vzdělávacím obsahem povinných vyučovacích předmětů a volitelných vzdělávacích aktivit vymezených v ŠVP. Pro odborné vyšší sekundární vzdělávání a pro vzdělávání v konzervatoři určí ředitel školy v profilové části maturitní zkoušky nabídku povinných zkoušek tak, aby 2 z 3 zkoušek žák konal ze vzdělávací oblasti odborného vzdělávání. Jedna z povinných zkoušek musí být konána formou praktické zkoušky nebo formou maturitní práce a její obhajoby před zkušební maturitní komisí. Praktická zkouška z odborných předmětů může mít podobu veřejného vystoupení (konzervatoř). Profilová část maturitní zkoušky v oborech lycea se skládá z 2 nebo 3 povinných zkoušek, nejméně 1 z nich koná žák ze vzdělávací oblasti odborného vzdělávání.

Pro získání středního vzdělání s výučním listem je třeba úspěšně složit závěrečnou zkoušku. Dokladem o dosaženém vzdělání je vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list. Předměty nebo jiné ucelené části učiva, z nichž se koná závěrečná zkouška, jsou stanoveny v rámcovém a školním vzdělávacím programu. Zkouška se skládá z několika samostatně klasifikovaných částí, které se konají v pořadí:

- Písemná zkouška.

- Praktická zkouška z odborného výcviku.
- Ústní zkouška.

Pro dosažení středního vzdělání je třeba složit závěrečnou zkoušku. Dokladem o dosaženém vzdělání je vysvědčení o závěrečné zkoušce. Témata, obsah, formu, pojetí a termín konání závěrečné zkoušky v oborech středního vzdělání stanoví v souladu s učebními dokumenty ředitel školy. Zkouška se skládá z:

- Praktické zkoušky z odborných předmětů.
- Teoretické zkoušky z odborných předmětů.

Konzervatoře poskytují sekundární až postsekundární neterciární vzdělávání umělecké. Počet konzervatoří byl v České republice ve školním roce 2014/2015 18. Obory, které konzervatoře nabízejí, jsou:

- Šestiletý se zaměřením na hudbu, zpěv a hudebně dramatické umění.
- Osmiletý se zaměřením na tanec.

Střední vzdělávání s maturitou (ISCED 3) získává student při absolvování 4 let šestiletého programu a 6 let osmiletého programu. Vyšší odborné vzdělání (ISCED 4) a titul Dis. lze získat absolvováním celého programu. K přijetí studenta je nutné vykonat talentovou zkoušku. Šestileté vzdělávací programy konzervatoří navštěvují žáci v typickém věku 15–20 let, osmileté vzdělávací programy konzervatoře žáci v typickém věku 11–18 let. Jednotlivé předměty vyučují různí učitelé. Vyučování se uskutečňuje individuálně nebo ve skupinách, při výuce všeobecně vzdělávacích předmětů i hromadně. Žáci se člení do oddělení tedy pracoviště, kde se uskutečňuje všeobecné vzdělávání, odborné teoretické vzdělávání nebo speciálně odborná příprava žáků pro výkon náročných uměleckých a umělecko-pedagogických činností. Do působnosti oddělení patří zejména rozvoj určité složky uměleckého oboru, příprava a uskutečňování částí školních vzdělávacích programů, výchovná, vzdělávací, umělecká a další tvůrčí činnost. Výuka na konzervatoři se rovněž řídí dle RVP pro osmiletý obor tanec a RVP pro šestileté obory.

Studenti konzervatoře jsou hodnoceni stejně jako studenti oborů gymnázia, odborných, či učilišť. Závěrečná certifikace má ovšem odlišnou formu. Kromě zisku maturitního vysvědčení po 4 letech v 6 letých oborech, nebo 6 letech v 8 letých oborech

může student zakončit své studium ještě absolutoriem. Při zisku absolutoria získává student titul Dis., který mu umožňuje vstup na vysoké umělecké školy.

Absolutorium v šestiletých oborech konzervatoře se skládá z:

- Teoretické zkoušky z odborných předmětů.
- Zkoušky z cizího jazyka.
- Absolventské práce a její obhajoby.
- Absolventského výkonu z jednoho nebo dvou hlavních oborů.
- Popřípadě zkoušky z umělecko-pedagogické přípravy, pokud tak stanoví učební dokumenty.

Absolutorium v osmiletém oboru Tanec se skládá z:

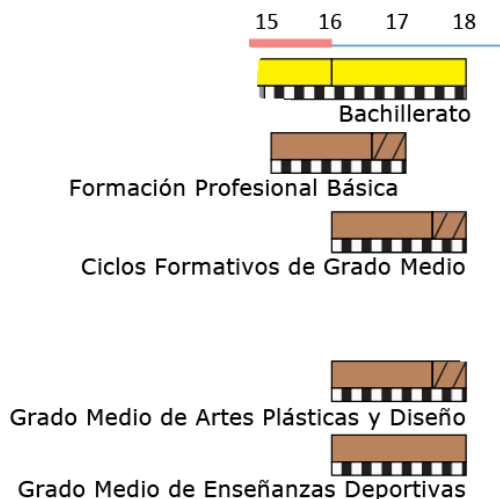
- Teoretické zkoušky z odborných předmětů stanovených učebními dokumenty.
- Absolventské práce a její obhajoby.
- Absolventského výkonu.
- Zkoušky z umělecko-pedagogické přípravy.

Nástavbové a zkrácené studium je studiem určeným studentům, kteří již získali střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem, či střední vzdělání s maturitou a chtějí si rozšířit, či prohloubit svou kvalifikaci. Je určeno i pro student mladších 18 let, ale statistika v České republice říká, že se nástavbového studia účastní výhradně dospělí. Studium se řídí rámcovým vzdělávacím programem pro nástavbové studium. Důležitost je kladena na výuku IT, alespoň jednoho cizího jazyka a na prohlubování odborných znalostí a dovedností studentů, které získali ve svém předchozím vzdělání. Závěrečná certifikace studentů nástavbového studia probíhá následujícím způsobem:

Typ studia	Zkouška	Stupeň vzdělání
nástavbové studium	maturitní zkouška	střední vzdělání s maturitní zkouškou
zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou	maturitní zkouška	střední vzdělání s maturitní zkouškou
zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem	závěrečná zkouška	střední vzdělání s výučním listem

Zdroj: Česká-republika: Hodnocení v nástavbovém a zkráceném studiu - Eurydice

12 Sekundární a postsekundární neterciární vzdělávání ve Španělsku

Educación Secundaria y Postsecundaria no Superior – sekundární a postsekundární neterciární vzdělávání ve Španělsku zdroj: España: Panorama general - Eurydice

Vzdělávání na úrovni ISCED 3 ve Španělsku má stejně jako v České republice odbornou a všeobecnou formu. *Formación Profesional Básica* česky základní odborné vzdělávání je prvním typem, kam mohou studenti vyrazit po té, co absolvují povinné střední vzdělání. Studentům je umožněn vstup do této formy odborného vzdělávání i za předpokladu, že nezískali osvědčení *GESO*, které je dokladem o dokončení 4. ročníku povinného středního vzdělávání. Hlavní cíle odborného vzdělání je získání certifikátu o odborné vzdělání, který je platnou kvalifikací k výkonu určitého povolání. Základní délka trvání odborného vzdělání je 2 000 hodin, což odpovídá dvěma letům denního studia. Školy poskytující odborné vzdělání mohou být součástí střední školy, která poskytuje povinné střední vzdělání. Vstup je povolen žákům starším 15 let, a zároveň mladším 17 let, kteří absolvovali alespoň první cyklus povinného středního vzdělání (1. - 3. ročník). Odborné předměty vyučují učitelé, kteří jsou v daném oboru odborníky. Studenti pracují v malých skupinách. Studenti mají vyučovací povinnost 30 hodin týdně, tedy 6 vyučovacích hodin trvajících 55 minut rozdělených do 5 dní.

V rámci Španělska ministerstvo školství, kultury a sportu uzákonilo celoplošně vzdělávací programy pro jednotlivá odborná vzdělání v následujících oborech:

- Osvědčení o odborném vzdělání v zemědělských a chovných činnostech.
- Osvědčení o odborném vzdělání v oblasti pečení a cukrářství.
- Osvědčení o odborném vzdělávání v domácích činnostech a čištění budov.
- Osvědčení o odborném vzdělávání v námořních rybolovných činnostech.
- Osvědčení o odborném vzdělávání v zahradnictví a květinových kompozicích.
- Osvědčení o odborném vzdělávání v oblasti ubytování a prací.
- Osvědčení o základním odborném vzdělávání v lesnických činnostech.
- Osvědčení o odborném vzdělávání v oblasti oprav a úpravy textilií a kůže.
- Osvědčení o odborném vzdělávání v oblasti grafického umění.
- Osvědčení o odborném výcviku v truhlářství a nábytku.
- Osvědčení o odborném vzdělávání ve vaření a restauračních službách.
- Osvědčení o odborném vzdělávání v elektrotechnice a elektronice.
- Osvědčení o odborném vzdělávání ve výrobě kovových prvků.
- Osvědčení o základním odborném vzdělávání ve výrobě a montáži.
- Osvědčení o odborném vzdělávání v potravinářském průmyslu.
- Osvědčení o odborném vzdělávání v oblasti výpočetní techniky a komunikace.
- Osvědčení odborného vzdělávání v oblasti stolních počítačů a práce s nimi.
- Osvědčení o základním odborném vzdělávání v elektrotechnických zařízeních a mechaniky.
- Osvědčení o odborném vzdělávání v údržbě plavidel pro rekreační a sportovní účely.
- Osvědčení o odborném výcviku v údržbě vozidel.
- Osvědčení o odborném vzdělávání v oblasti údržby bydlení.
- Osvědčení o odborném vzdělávání v oblasti kadeřnictví a estetiky.
- Osvědčení o základním odborném vzdělávání v oblasti rekonstrukce a údržby budov.
- Osvědčení o odborném vzdělávání v administrativních službách.
- Osvědčení o základním odborném vzdělávání v obchodních službách.
- Osvědčení o odborném vzdělávání v čalounictví.
- Osvědčení o odborném vzdělávání ve sklářském průmyslu a keramice.

Studenti, kteří dokončí dva cykly odborného vzdělávání, získávají titul *Título Profesional Básico*, který je stejný, jako titul, který získají studenti na úrovni povinného středního vzdělávání *GESO* v případě, kdy uchazeč chce získat zaměstnání. Pokudliže student nesplní závěrečné zkoušky, dostává osvědčení o předmětech, které úspěšně splnil v daných dvou cyklech.

Bachillerato česky střední všeobecné vzdělávání nepovinného typu, je nabízeno na školách veřejných, i soukromých. Většinou se jedná o instituce, kde je již poskytováno povinné střední vzdělávání, nebo také odborné vzdělávání. Studium *Bachillerato* je pro studenty zdarma, v některých případech jsou účtovány pouze nadstandardní výdaje. Ve školním roce 2014/2015 bylo ve Španělsku celkem 4 536 škol nabízejících studentům vzdělávání *Bachillerato* a z toho bylo 3 046 škol veřejných.

Délka trvání tohoto vzdělávání je 2 roky a vyučované předměty jsou rozděleny do 3 skupin: předměty základní, specifické a volitelné. Vzdělávání je nabízeno ve 3 různých oborových odvětvích:

- *Ciencias* – přírodovědecké.
- *Humanidades a Ciencias Sociales* – humanitní.
- *Artes* – umělecké.

Organización del primer curso de Bachillerato

	Modalidades	Asignaturas
Troncales	Ciencias	<ul style="list-style-type: none"> • Filosofía • Lengua Castellana y Literatura I • Matemáticas I • Primera Lengua Extranjera I <p>A elegir, al menos, dos entre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biología y Geología • Dibujo Técnico I • Física y Química
	Humanidades y Ciencias Sociales	<ul style="list-style-type: none"> • Filosofía • Lengua Castellana y Literatura I • Primera Lengua Extranjera I • Latín I (Itinerario de Humanidades) • Matemáticas Aplicadas a las Ciencias Sociales I (Itinerario de Ciencias Sociales) <p>A elegir, al menos, dos entre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Economía • Griego I • Historia del Mundo Contemporáneo • Literatura Universal
	Artes	<ul style="list-style-type: none"> • Filosofía • Fundamentos del Arte I • Lengua Castellana y Literatura I • Primera Lengua Extranjera I
		<p>A elegir, al menos, dos entre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cultura Audiovisual I • Historia del Mundo Contemporáneo • Literatura Universal
Específicas	<ul style="list-style-type: none"> • Educación Física <p>A elegir, al menos, dos y como máximo tres entre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Análisis Musical I • Anatomía Aplicada • Cultura Científica • Dibujo Artístico I • Dibujo Técnico I (Si no se ha escogido de entre las troncales) • Lenguaje y Práctica Musical • Religión • Segunda Lengua Extranjera I • Tecnología Industrial I • Tecnologías de la Información y la Comunicación I • Volumen • Cualquier materia del bloque de asignaturas troncales no cursada por el alumno o alumna 	

Předměty Bachillerato - dle odvětví, první ročník. Zdroj: Elaboración Eurydice Española-REDIE (CNIIE, MECD) a partir de la Ley Orgánica para la Mejora de la Calidad Educativa (LOMCE) de 2013.

V prvním ročníku jsou základní předměty pro jednotlivá odvětví následující:

- *Troncales* – Hlavní předměty zaměření *Ciencias* Přírodovědecké – filosofie, kastilština a literatura, matematika, cizí jazyk, biologie a geologie, technické kreslení, fyzika a chemie.
- *Troncales* – Hlavní předměty zaměření *Humanidades* Humanitní – filosofie, kastilština a literatura, cizí jazyk, latina, matematika v sociálních vědách, ekonomie, řečtina, moderní dějiny, světová literatura.

- *Troncales* – Hlavní předměty zaměření *Artes* Umělecké – filosofie, základy umění, kastilština a literatura, cizí jazyk, audiovizuální kultura, moderní dějiny, světová literatura.
- *Específicas* – specifické předměty, ze kterých student volí alespoň 2, maximálně 3 předměty.

Hodnocení studentů ve vzdělávacím programu *Bachillerato* provádí jednotlivý učitelé předmětů v součinnosti s třídním učitelem. Rozhodují o tom, zdali student dosahuje stanovených cílů na konci vzdělávacího období a zdali je připraven na studium vysokoškolské. Součástí hodnocení je rovněž aktivní účast na výuce, a to ve všech předmětech, které student absolvuje.

Ve druhém ročníku *Bachillerato* studenti pokračují v jednotlivých předmětech a prohlubují si v nich znalosti. Rozšiřuje se nabídka volitelných předmětů. Hodnocení vychází z dosažených bodů. Bodová hranice je 1–10 bodů. Výsledek nižší než 5 bodů je považován za nedostatečný:

- *Insuficiente* (IN) – nedostatečný, 1–4 body.
- *Suficiente* (SU) – dostatečný, 5 bodů.
- *Bien* (BI) – dobře, 6 bodů.
- *Notable* (NT) – velmi dobrý, 7–8 bodů.
- *Sobresaliente* (SB) – výborný, 9–10 bodů.

Pakliže žák v závěrečném testu z 2 předmětů uspěje na méně než 5 bodovou hranici, je vyžadováno opakování těchto předmětů. Pokud student uspěje na méně než 5 bodů ve 4 a více předmětech je vyžadováno opakování ročníků. Rodiče jsou také informováni o průběžných výsledcích vzdělávání svého dítěte písemnou zprávou a to minimálně jednou za trimestr.

Studenti, kteří splní na závěr všechny předměty na více, než 5 bodovou hranici získávají titul *Bachiller*. Závěrečné hodnocení studenta vychází z průměrné známky, kterou student získal během svého celého studia a tvoří 60% závěrečné známky, a 40% tvoří známka, kterou student získá u závěrečného testu. Zisk titulu *Bachiller* umožňuje studentovi vstup do vysokoškolského vzdělávání.

Formación Profesional de Grado Medio – vyšší odborné vzdělávání je další cestou, kterou se mohou studenti vydat, pokud již získali titul *Bachiller*, či absolvovali *Formación Profesional Básica*. Vzdělávací instituce poskytující vyšší odborné vzdělávání se nazývají *Institutos de Educación Secundaria* – střední odborné školy. Ve školním roce 2014/2015 bylo celkem ve Španělsku takových škol 2 720 a z toho 1 959 veřejně dostupných. Ministerstvo školství, kultury a sportu nabízí studentům (většinou dospělým) možnost studovat jednotlivé obory rovněž pomocí e-learningu. Ke vstupu do vyššího odborného vzdělávání se vyžaduje od studentů splnění některých z následujících kritérií:

- Osvědčení o získání *GESO* (ukončení povinného středního vzdělávání).
- *Título Profesional Básico* (ukončení odborného vzdělávání *Formación Profesional Básica*).
- *Bachiller* (dokončení vzdělávání v programu Bachillerato).
- Absolvování přijímacích zkoušek.
- Minimální věk 18 – 19 let.

Školy mají rezervovaná místa pro uchazeče přibližně následujícím způsobem 60–70% volných míst pro studenty, kteří absolvovali *GESO*, 20–30% pro studenty s titulem *Título Profesional Básico* a volná místa rezervují pro ostatní uchazeče. O přijetí rozhoduje školská rada a proti rozhodnutí o nepřijetí se lze odvolat.

Studenti vstupují do vyššího odborného vzdělávání v 16 letech věku. Žáci mají svého třídního učitele a dále učitele na odborné předměty, maximální počet studentů ve skupině je 30, ve školním roce 2014/2015 byl průměr 21,1 žáka na třídu. Délka trvání akademického roku je stejná, jako u všech dalších programů vzdělávání. Obecně platí, že týdenní rozvrh zahrnuje 30 až 32 lekcí, které trvají 55 minut, tj. 6 až 7 hodin denně od pondělí do pátku. Je celkem běžné, aby odborné vzdělávací předměty byly naplánovány odpoledne.

Vyšší odborné vzdělávání je zaměřeno především na předání vědomostí a dovedností, které student uplatní na trhu práce. Vzdělávací obory jsou především flexibilní, dostupné online a to z nich dělá velmi atraktivní studijní cestu, kterou studenti často volí. Jednotlivé obory jsou naplňovány teoretickými znalostmi i praktickými

dovednostmi. V současné době nabízí vyšší odborné vzdělávání celkem 24 vzdělávacích oborů:

- Sportovní a pohybové aktivity.
- Správa a řízení.
- Zemědělství.
- Grafické umění.
- Obchod a marketing.
- Výstavba a občanské rekonstrukce.
- Elektrotechnika a elektronika.
- Strojírenská výroba.
- Hotelnictví a turismus.
- Osobnostní image.
- Zvuk a obraz.
- Potravinářský průmysl.
- Vývozní průmysl.
- Výpočetní technika.
- Instalatérství a údržba.
- Dřevařský průmysl a nábytek.
- Námořní rybolov.
- Chemický průmysl.
- Zdravotnictví.
- Bezpečnost a životní prostředí.
- Sociokulturní služby v oblasti autonomního společenství.
- Textilní průmysl a výrobky z kůže.
- Doprava a údržba vozidel.
- Sklářský a keramický průmysl.

Výuka může probíhat v různých kombinacích mezi vzdělávací institucí a mezi firmami, které by studenty následně zaměstnaly. Zapojit se mohou rovněž akreditované společnosti, které mohou studentům poskytovat vzdělávání v daném oboru na půdě vzdělávací instituce. Výuka však může rovněž probíhat na půdě firmy, kde bude chtít student být následně uchazečem o pracovní pozici. Studenti jsou nadále hodnoceni stupni

1–10, kdy získá 5 bodů a méně značí, že student neuspěl. Zároveň jsou však studenti hodnoceni odborníky ve svých oborových praktických předmětech, pouze stupni prospěl, či neprospěl. Pro postup do dalšího ročníku studia je zapotřebí, aby student splnil veškeré odborné předměty.

Student, který dokončil vyšší odbornou školu, získává titul *Técnico*. Studenti, kteří získají v daném oboru certifikaci, mohou vykonávat danou profesi samostatně, používat k práci určené nástroje a techniky a mají základní znalost technických a vědeckých poznatků, které se váží k dané profesi.

Enseñanza artística – umělecké vzdělávání, které odpovídá vzdělávání v České republice na konzervatořích. Studentům se může dostat vzdělávání v různých odvětvích umění.

- Vzdělávání v oblasti hudby a tance.
- Vzdělávání v oblasti výtvarného umění a designu.
- Sportovní vzdělávání.

Vzdělávání postsekundární neterciární, které by odpovídalo zkrácenému, nebo nástavbovému studiu v České republice ve Španělsku neexistuje.

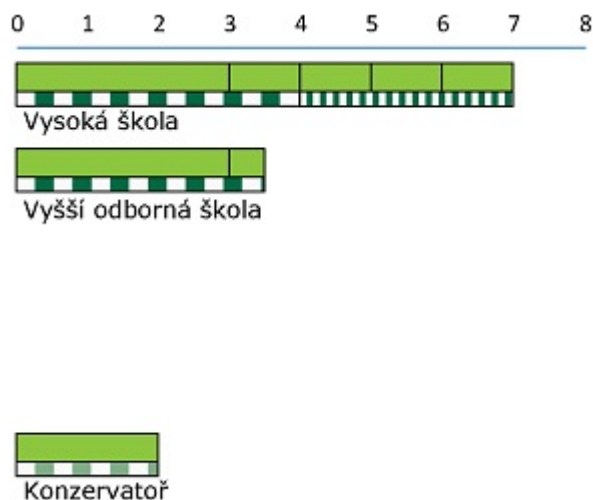
12.1 Srovnání vzdělávání na úrovni sekundárního a postsekundárního neterciárního vzdělávání

V následující tabulce vystihují hlavní společné i odlišné rysy vzdělávacích systémů v České republice a Španělsku.

Srovnání	ČR	Španělsko
Věk	15–19 let + dospělí v případě nástavbového a zkráceného studia	16–18 let
Certifikace	Střední vzdělání s maturitou + nástavbové a zkrácené studium	Bachiller

	(postsekundární neterciární vzdělávání) Střední vzdělání s výučním listem Střední vzdělání	Profesional Básico Técnico
Přijetí ke studiu	Ukončené základní vzdělání, přijímací zkoušky, talentové zkoušky	Bachiller – získání osvědčení GESO (ukončený 4. ročník středního vzdělávání) + přijímací zkoušky Profesional Básico – dokončené 3. ročníky povinného středního vzdělávání + přijímací zkoušky Técnico – získání osvědčení GESO (ukončený 4. ročník středního vzdělávání), nebo titul Bachiller + přijímací zkoušky
Ročníkové zkoušky	NE	ANO
Obsah kurikula	Autonomie školy v mezích rámcového vzdělávacího programu	Centrálně – státní úroveň a úroveň autonomního společenství
Délka vzdělávání	2–4 roky	2 roky

13 Terciární vzdělávání v České republice

Terciární vzdělávání v ČR, Zdroj: Česká-republika: Přehled - Eurydice

Terciární vzdělávání v České republice probíhá na půdě univerzit. Vzdělávání na univerzitách spadá dle klasifikace vzdělávání ISCED do úrovně ISCED 5 – 8. Univerzity jsou nejvyšším článkem vzdělávací soustavy v České republice. Nabízí následující stupně vzdělání:

- Bakalářské studijní programy (v délce 3–4 let).
- Magisterské studijní programy (v délce 1–3 let, v případě navazujících magisterských programů), nebo v délce 4–6 let v případě nestrukturovaných magisterských oborů.
- Doktorské studijní programy (v délce 3–4 roky) (Česká-republika: Terciární vzdělávání – Eurydice).

Vysoké školy v České republice mohou být veřejné, státní a soukromé a dále se dělí na univerzitní (které realizují všechny stupně vzdělání) a neuniverzitní (realizují převážně bakalářské, výjimečně magisterský stupeň vzdělání).

Ke vstupu do terciárního vzdělávání je zapotřebí mít ukončené středoškolské vzdělání s maturitou. Vysoké školy si dále sami stanovují podmínky přijetí, kdy nejčastějším nástrojem jsou přijímací zkoušky. Studenti, kteří navštěvují vysoké školy, mohou využít:

- Prezenční formy studia.
- Distanční formy studia.
- Kombinované formy studia.

Studium probíhá v rámci akreditovaného studijního programu. Akreditace vysokým školám uděluje akreditační úřad. Tvorba studijních programů patří do autonomie vysokých škol. Studium se ukončuje zpravidla státní závěrečnou zkouškou a obhajobou vlastní práce. Absolventi obdrží následně tituly.

- Bakalářské studium. Ukončeno státní závěrečnou zkouškou a zpravidla obhajobou bakalářské práce. Vede k zisku titulu bakalář (Bc.), v oblasti umění bakalář umění (BcA.).
- Magisterské studium. Ukončeno státní závěrečnou zkouškou a zpravidla obhajobou magisterské diplomové práce. Vede k zisku titulu magistr (Mgr.), nebo titul inženýr (Ing.).
- Doktorské studium. Ukončeno státní doktorskou zkouškou a obhajobou disertační práce. Vede k zisku titulu doktor (Ph.D.).

Vyšší odborné vzdělávání patří rovněž do terciárního vzdělávání. Podmínky přijetí pro studenty jsou stejné, jako v případě univerzit. Vzdělávání na vyšší odborné škole má většinou kromě teoretické, i praktickou přípravu. Vzdělávací programy jsou rovněž akreditovány akreditačním úřadem. Studenti mohou navštěvovat:

- Denní formu.
- Večerní formu.
- Dálkovou formu.
- Distanční formu.
- Kombinovanou formu.

Studium se ukončuje absolutoriem, které se skládá ze zkoušky z odborných předmětů, zkoušky z cizího jazyka a obhajoby absolventské práce. Absolvent získává vysvědčení o absolutoriu, diplom absolventa a označení „diplomovaný specialista“ (DiS.). Ziskem tohoto titulu není student oprávněn ke vstupu do magisterských studijních programů univerzit. Může být však využito na vysoké škole ke zkrácenému absolvování

bakalářského studijního programu po uznání některých předmětů absolvovaných na vyšší odborné škole. Vyšší odborné vzdělávání se rovněž uskutečňuje na konzervatořích, kde může student rovněž získat titul DiS.

Specifická pozice vyšších odborných škol v České republice je dodnes nevyjasněna a diskutována. V rámci národního programu vzdělávání jsou tyto instituce řazeny mezi instituce zajišťující terciární vzdělání, nicméně v kvalifikačním rámci terciárního vzdělávání je uvedeno, že: *„Vzdělávací programy vyššího odborného vzdělávání nenaplníují znaky programu krátkého cyklu, takže je nelze přiřadit do této kategorie. Absolvování vzdělávacího programu vyššího odborného vzdělávání podle platných právních předpisů neopravňuje k přijetí do studijních programů druhého cyklu a z tohoto důvodu jim nelze přiznat ani postavení studijních programů prvního cyklu.“* (Závěrečná konference projektu Q-RAM | 19. 10. 2012 | Praha | Detaily projektu).

Bakalářské studijní programy probíhají v délce nejméně 3 let, nejvýše v délce 4 let. Studijní systém vychází ze systému ECTS kreditů (European Credit Transfer System – kreditní systém přijatý v rámci Boloňské dohody sloužící ke sjednocení hodnocení mezi vysokými školami v Evropské unii), kdy student musí získat nejméně 60 kreditů za 1 rok studia. Přijímání studentů vyžaduje středoškolské vzdělání s maturitou a dále přijímací splnění přijímací zkoušky, v některých oborech bakalářského programu rovněž talentové přijímací zkoušky. Některé vysoké školy přijímají studenty na základě pohovoru a předchozích výsledků na úrovni sekundárního vzdělávání. Studenti mohou rovněž být přijati na základě zahraničního dokladu o ukončení středoškolského vzdělání.

Studenti plní vzdělávací plán, který jim určuje předměty povinné, povinně volitelné a volitelné. Výuka je realizována formou přednášek, seminářů, cvičení, laboratorních praktik, či praxí. Student postupuje do dalšího ročníku v případě splnění předmětů, které jsou nutné k postupu do dalšího ročníku, či dosažení určitého počtu kreditů. Student má možnost opakovat zkoušku, i celý ročník. Při překročení stanovené délky studia o jeden a více let je student povinen zaplatit poplatek. Studium lze rovněž přerušit, ne však na dobu delší než je délka studijního programu. Hodnocení studenta může proběhnout formou:

- Kolokvia.
- Zápočtu.

- Klauzurní práce.
- Zkoušky.
- Kombinace předchozích možností.

Ukončení studia probíhá formou státní závěrečné práce a většinou rovněž obhajobou bakalářské práce. Student získává diplom o ukončení studia a získává titul bakalář (Bc.), nebo bakalář umění (BcA.).

Míra nezaměstnanosti absolventů bakalářského studia na všech veřejných vysokých školách v ČR v letech 2002–2016 (sběr dat v měsíci dubnu)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0–12 měsíců	10,9	11,8	12,2	9,3	8,5	6,7	4,8	6,2	8,5	8,4	7,3	11,0	10,4	8,3	8,0
12–24 měsíců	8,5	7,3	5,0	3,5	3,3	2,6	2,0	2,6	2,9	3,1	2,3	4,0	3,7	3,7	3,2

Zdroj: Databáze střediska vzdělávací politiky Karlovy univerzity v Praze

Standartní doba magisterského studijního programu v České republice se pohybuje v délce 1–3 let. Studenti rovněž v průběhu studia získávají ECTS kredity, celkem jich musí za 1 akademický rok získat 60. Na některých univerzitách zůstává v nabídce nedělený magisterský studijní program v délce 5–6 let. Jedná se především o studijní obory primárního učitelství, lékařství, či práva. U navazujících magisterských studijních programů je k přijetí studenta ukončené bakalářské vzdělání. Rovněž je většinou povinnost studenta splnit přijímací zkoušku.

Míra nezaměstnanosti absolventů magisterského studia na všech veřejných vysokých školách v letech 2002–2016 (sběr dat z měsíce dubna)

	Instituce	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0– 2 měsíců	ČR	9,4	10,3	8,2	5,5	4,5	3,4	2,9	3,5	5,5	6,2	4,2	6,4	6,1	5,4	4,5
12–24 měsíců	ČR	5,0	5,0	4,5	2,1	1,6	1,3	1,1	1,6	1,7	1,7	1,2	1,7	1,7	1,7	1,7

Zdroj: Databáze střediska vzdělávací politiky Karlovy univerzity v Praze

Studenti magisterského studijního programu ukončují své studium státní závěrečnou zkouškou a obhajobou diplomové práce. Certifikace studentů dle titulů je shrnuta v následující tabulce:

Přehled akademických titulů v magisterských studijních programech

Programy	Akademický titul	Zkratka
v oblasti ekonomie, technických věd a technologií, zemědělství, lesnictví a vojenství	inženýr	Ing.
v oblasti architektury	inženýr architekt	Ing. arch.
v oblasti umění ¹⁾	magistr umění	MgA.
v ostatních oblastech (kromě lékařství a veterinárního lékařství a hygieny)	magistr	Mgr.

¹⁾ Absolventům bakalářských a magisterských studijních programů v oblasti umění, kteří byli přijati, aniž dosáhli středního vzdělání s maturitní zkouškou, se akademický titul uděluje až po dosažení středního vzdělání s maturitní zkouškou.

Zdroj: Česká republika: Programy druhého cyklu (magisterské studijní programy)

Absolventi magisterského studijního programu mohou ještě absolvovat státní rigorózní zkoušku a získat tak „malý doktorát“. Absolvování rigorózní zkoušky mohou jednotlivé univerzity zpoplatnit.

Přehled akademických titulů získaných na základě státní rigorózní zkoušky

Státní rigorózní zkouška	Akademický titul	Zkratka
v oblasti práva	doktor práv	JUDr.
v oblasti humanitních, pedagogických a společenských věd	doktor filozofie	PhDr.
v oblasti přírodních věd	doktor přírodních věd	RNDr.
v oblasti farmacie	doktor farmacie	PharmDr.
v oblasti teologie	doktor teologie nebo licenciát teologie	ThDr. nebo ThLic.

Zdroj: Česká republika: Programy druhého cyklu (magisterské studijní programy)

Doktorské studium trvá 3–4 roky a jsou k němu připuštěni studenti, kteří absolvovali úspěšně magisterský studijní program. Studium je zaměřené na bádání a samostatnou tvůrčí činnosti v oblasti výzkumu a vývoje. Doktorský studijní program nemusí striktně po studentovi vyžadovat získávání kreditů. Studenti v některých případech samostatně vyučují na vysokých školách a doktorský studijní program také nemůže probíhat na neuniverzitní vysoké škole. Požadavky na studenta v doktorském studijním programu jsou stanoveny v jeho individuálním studijním plánu. Studium je ukončeno státní doktorskou zkouškou a obhajobou disertační práce studenta. Student získává titul doktor (Ph.D.).

Míra nezaměstnanosti absolventů doktorského studia (sběr dat v měsíci dubnu) 2002 - 2016

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0–6 měsíců	1,2	1,3	1,6	0,5	1,0	2,0	1,9	1,9	3,2	3,3	2,9	2,8	5,0	3,5	2,8
0–12 měsíců	1,5	1,1	1,8	0,7	0,9	1,5	1,5	1,6	2,6	2,8	2,5	3,9	4,3	2,7	1,8
12–24 měsíců	0,8	1,0	0,2	0,2	0,1	0,1	0,4	0,3	0,5	0,9	0,5	1,1	1,0	0,7	0,6

Zdroj: Databáze střediska vzdělávací politiky Karlovy univerzity v Praze

14 Terciární vzdělávání ve Španělsku

Educación Superior – terciární vzdělávání ve Španělsku zdroj: España: Panorama general - Eurydice

Terciární vzdělávání spadá dle mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání do úrovně ISCED 5 – 8. Instrukce organizující terciární vzdělávání ve Španělsku se dělí na univerzitní a neuniverzitní instrukce. Toto vzdělávání je pro studenty zpoplatněno. V nabídce pro studenty jsou studijní programy, které navazují na předchozí sekundární vzdělávání.

- *Grado universitario* – univerzitní vzdělávání, *Grado universitario* (3–4 leté), *Máster universitario* (1–2 leté).
- *Formación Profesional de grado superior* – pokročilé odborné vzdělávání (2 leté).
- *Enseñanza de Régimen Especial* – specializované vzdělávání (umělecké a výtvarné umění, design, či sportovní vzdělávání) v délce trvání 2–4 roky.

Univerzitní vzdělávání zajišťují vysoké školy, které se mohou dělit na veřejné, nebo soukromé. V roce 2015 bylo zákonem upraveno, za jakých podmínek může být vytvořena a uznána soukromá vysoká škola. Veřejné vysoké školy jsou zřizovány centrálně vládou, nikoli v rámci autonomního společenství.

Soukromé univerzity mohou být vytvořeny libovolnou fyzickou, nebo právnickou osobou za předpokladu, že respektují ústavu Španělska. Soukromá univerzita zpracovává

svůj vlastní předpis pro organizaci a fungování. Kromě podmínek, které jsou stanoveny zákonem, musí zároveň splňovat soukromá univerzita podmínky autonomního společenství, na jehož území hodlá započít svou činnost. V roce 2016 bylo evidováno v rejstříku univerzit ve Španělsku celkem 85 univerzit (včetně přidružených pracovišť, např. katedry, oddělení výzkum apod.), z toho bylo 50 veřejných a 35 soukromých. *Grado universitario* je studijní program, který odpovídá bakalářskému studijnímu programu v České republice. Studenti získávají ECTS kredity, kterých musí být celkem 180–240, což odpovídá 3–4 letům délky studijního programu. Obory, které nabízí bakalářský studijní program:

- Umění a humanitní obory.
- Experimentální vědy.
- Zdravotnické vědy.
- Sociální vědy a právo.
- Inženýrství a architektura.

Obecné podmínky ke vstupu do bakalářských studijních programů jsou dány centrálně ministerstvem školství, kultury a sportu a následně jsou doplněny na regionální úrovni. Odborná rada univerzitní politiky zajišťuje, aby měli studenti rovný přístup k bakalářským programům. Vstup do bakalářského studijního programu je umožněn studentovi pokud:

- Je držitelem titulu *Bachiller*, či ekvivalentního titulu.
- Je držitelem titulu *Técnico superior* ze sektoru terciárního vzdělávání v oboru umělecké a výtvarné umění, design, nebo sportovní vzdělávání, či ekvivalentního titulu.

Při přijímání studentů mohou studenti vycházet z hodnocení, které student obdržel při ukončování vzdělání *Bachiller*, nebo stanovit další podmínky přijímacího řízení. V případě, že je stanoveno přijímací řízení, musí být obsahově založeno na předmětech, které student absolvoval během studia *Bachillerato*.

Pro studenty, kteří jsou držiteli titulu *Técnico superior* stanovují univerzity vždy přijímací řízení. Přijímací řízení vychází ze vzdělávacích obsahů, které student prostudoval během studia. Vysoká škola může také přihlédnout k hodnocení, které

student získal během předchozího vzdělání. Studenti, kteří nedisponují, ani jedním z výše uvedených titulů není znemožněno vstoupit na vysokou školu, ale musí projít specifickým přijímacím řízením, které je pro ně určeno.

Pokud je stanovena přijímací zkouška má dvě části. První obecnou část a druhou část specificky zaměřenou dle typu studia, kterým student prošel během vzdělávání *Bachillerato*. Společná část se skládá z předmětů:

- Španělský jazyk a literatura.
- Dějiny filozofie.
- Španělská historie a její aplikace.
- Věda současného světa.
- Sociální filosofie.
- Cizí jazyk, který si student vybere – angličtina, němčina, italština, nebo portugalština.
- Zkouška z úředního jazyka daného autonomního společenství (pokud existuje).

Počet míst pro studenty je dán odbornou radou univerzitní politiky a je závazný pro vysoké školy veřejné i soukromé. Kvóta pro přijetí je počítána dle následujícího vzorce: Znamka pro přijetí (*Nota de admisión*) = 0,6 x průměrná známka, kterou student získal při studiu *Bachillerato* + 0,4 x známka získaná v obecné části přijímací zkoušky + 2 x nejlepší známka získaná ve specificky zaměřené části.

Studijní programy, které univerzity navrhnou, musí projít národním ústavem pro kvalitu hodnocení a akreditaci. Vyučování na vysokých školách probíhá v drtivé většině formou přednášek, ale v posledních několika letech přibývá seminářů, pracovních skupin, projektového učení, učení založeném na řešení problémů, či laboratorních, nebo počítačových praktik. V posledních letech výrazně vzrostla podpora IT vybavení vysokých škol a rovněž podpora e-learningu.

Na vykonání zkoušky mají studenti 4–6 pokusů, ovšem pouze 2 pokusy v daném akademickém roce. Studenti mají především psanou formu zkoušek, ústní formy je využíváno zřídka. Španělsko se v poslední době potýkalo s vysokou nezaměstnaností absolventů vysokých škol. Škola na základě této skutečnosti zahrnuje do svých oborů

podnikatelskou iniciativu, reagují na nové požadavky trhu práce a poskytovat tak občanům neustálou možnost profesního rozvoje. Univerzitní sektor by měl propojovat svou činnost s výrobním sektorem a s firmami.

Studenti během studia absolvují předměty a získávají za ně ECTS kredity. K získání kreditů a absolvování předmětu musí student projít u zkoušky. Je hodnocen bodovou škálou s desetinou proporcí. Studium je ukončeno závěrečnou zkouškou a obhajobou závěrečné práce.

- 0–4,9 *Suspense* – nedostatečný.
- 5,0–6,9 *Aprobado* – dostatečný.
- 7,0–8,9 *Notable* – chvalitebný.
- 9,0–10 *Sobresaliente* – výborný.

Absolvent vysoké školy ve studijním programu *Grado universitario* získává na konci studia titul *Graduado*, který může být dále specifikován dle oblasti, kterou student vystudoval.

Formación Profesional de grado superior – pokročilé odborné vzdělávání nabízí o několik málo oborů více než vyšší odborné vzdělávání. Konkrétně se jedná o následující obory:

- Správa a řízení.
- Umění a řemesla.
- Stavebnictví
- Chemie.
- Obchod a marketing.
- Počítače a komunikace.
- Elektřina a elektronika.
- Energie a voda.
- Vývozní odvětví.
- Zemědělství.
- Potravinářský průmysl.
- Sklo a keramika.
- Grafika.

- Zdraví.
- Hotelnictví a cestovní ruch.
- Zvuk a obraz.
- Instalatérství a údržba.
- Námořní a rybolovné činnosti.
- Strojírenství.
- Osobnostní image.
- Bezpečnost prostředí.
- Sociálně-kulturní a komunitní služby
- Textil a oděvnictví, kůže a kožešiny.
- Doprava a údržba vozidel.
- Fyzické a sportovní aktivity.
- Dřevařský průmysl a nábytek.

Ke vstupu do pokročilého odborného vzdělávání vede několik cest a je tak vhodnou cestou pro velký počet studentů. Vstupu mají umožněni studenti:

- Držitelé titulu *Bachiller* (mají vyhrazeno 70% přijímací kapacity).
- Držitelé titulu *Técnico*.

Ke složení zkoušky z praktického předmětu mají studenti celkem 4 pokusy, pakliže skládají zkoušku v praxi (např. přímo na pracovišti) mají pouze 2 pokusy. Všechny obory, které pokročilé odborné vzdělávání nabízí, jsou založené na potřebě Španělska konkurenceschopnosti, zaměstnatelnosti, mobility pracovníků a podpoře kvalifikačních potřeb studentů.

Hodnocení probíhá v pokročilém odborném vzdělávání je stejné, jako v případě vzdělávacího programu *Grado universitario*. Ukončením pokročilého odborného vzdělávání získává student titul *Técnico superior* – pokročilý odborník (technik) příslušné specializace. Zisk tohoto titulu opravňuje studenta ke vstupu do vzdělávacího programu *Grado universitario* (bakalářský studijní program). Studenti, kteří neobdrží titul *Técnico superior* mohou žádat o certifikát dokončení jednotlivých odborných předmětů, které absolvovali.

Program navazující na odpovídající bakalářský studijní program *Grado universitario* se nazývá *Máster universitario*. Délka studijního programu *Máster universitario* je definována ziskem 60–120 ECTS kreditů, tedy v délce 1–2 let. Studijní programy *Máster universitario* se dělí:

- *Orientación profesional* – profesně zaměřené, které opravňují držitele vykonávat profesní činnosti.
- *Orientación académica* – akademicky zaměřené, které opravňují držitele vykonávat akademickou nebo vědeckou oblast.
- *Orientación investigadora* – výzkumně zaměřené, které opravňují držitele vykonávat výzkumnou činnost.

Obory, které nabízí studijní program *Máster universitario* jsou stejné, jako nabízí studijní program *Grado universitario*. Studenti studují dle vzdělávacího plánu a plní:

- Povinné předměty.
- Volitelné předměty.
- Semináře.
- Praxe.
- Řízené projekty.
- Závěrečnou magisterskou práci.

Obhajoba závěrečné magisterské práce je jednou z podmínek pro ukončení studijního programu *Máster universitario*. Počty pokusů na složení jednotlivých zkoušek jsou stejné, jako v případě studijního programu *Grado universitario*, tedy 4–6 pokusů, ale pouze 2 pokusy v daném akademickém roce. Stejně podmínky platí i pro hodnocení studentů u zkoušek viz. hodnocení bodovou škálou s desetinnou proporcí. Ukončení studia vede k zisku titulu *Máster universitario*. Ve Španělsku neexistují studijní programy terciárního vzdělávání neděleného typu (viz. Česká republika nedělený 5 nebo 6 letý magisterský studijní program).

Doktorský studijní program je zaměřený především na oblast samostatného výzkumu a již nadále není strukturován dle systému získávání ECTS kreditů. Doktorské programy jsou řízeny akademickou komisí při univerzitách. Maximální délka trvání doktorského programu jsou 3 roky. Každý doktorský program má svého koordinátora,

který je zodpovědný za chod programu. Student je povinen při ukončení doktorského programu předložit a obhájit doktorandskou závěrečnou práci.

Ke vstupu do doktorského studijního programu jsou oprávněni uchazeči, kteří získali titul *Graduado a Máster*, nebo jiný odpovídající titul vzdělávací soustavy Španělska a zároveň nejméně 300 ECTS kreditů za dobu studia, což odpovídá zisku 60 ECTS kreditů za jeden akademický rok. Rovněž jsou přijati uchazeči, kteří již získali titul Ph.D.. Kromě těchto náležitostí mohou univerzity stanovit další podmínky přijímacího řízení. Studenti musí každoročně zaplatit univerzitě za akademické mentorství doktorského studia, které vede akademický pracovník univerzity.

Studenti přijatí do doktorského studia mohou získat status:

- Vysokoškolského studenta.
- Vysokoškolského studenta a výzkumného stážisty.
 - Výzkumný stážista může získat na své studium stipendium. Podepisuje rovněž smlouvu se vzdělávací institucí a stává se tak po dobu studia jejím zaměstnancem.

Studenti jsou vedeni svým vedoucím učitelem (mentorem), který je držitelem doktorského titulu Ph.D. a je zodpovědný za studenta. Akademická komise, která je zodpovědná za doktorský studijní program může v případě oprávněné potřeby studenta, přidělat dalšího učitele. Vedoucí učitel může být rovněž vedoucím doktorské práce studenta, ale může být i stanoven další učitel zodpovědný za vedení závěrečné doktorské práce. Studenti si dále vedou:

- Vlastní portfolio, které je pravidelně předkládáno vedoucímu učiteli a hodnoceno akademickou komisí.
- Výzkumný plán, který musí zpracovat během prvního roku studia a uvést v něm hlavní cíle výzkumu během svého doktorského studia.
- Písemnou dohodu, která je písemně sepsána mezi studentem, akademickou komisí a vedoucím učitelem. Obsahuje postupy, které budou využity v případě řešení konfliktů, či autorských práv.

Uchazeči jsou hodnoceni na základě vypracovaného výzkumného plánu a vlastního portfolio akademickou komisí a vedoucím učitelem, popřípadě vedoucím

učitelem závěrečné doktorské práce. Pokud student získává nedostatečnou, je znovu hodnocen za 6 měsíců, pokud nedojde k zásadním změnám, které vylepší jeho hodnocení v doktorském studijním programu, student končí.

Obhajoba doktorské závěrečné práce je zveřejněn s předstihem a přístup k této práci veřejnosti umožněn a ta může následně být připomínkována. K obhajobě je jmenována komise, která je složena s odborníků s titulem Ph.D., kteří jsou z jiné univerzity, než na které student práci obhájí. Hodnocení je doplněno o portfolio studenta, které je součástí výsledného hodnocení. Závěrečné hodnocení se udělí na hodnotící škále:

- *No apto* – nedostatečná.
- *Aprobado* – dostatečná.
- *Notable* – chvalitebný.
- *Sobresaliente* – výborný.

Práce, která získá jednomyslnou shodu všech členů zkušební komise na hodnotícím stupni *Sobresaliente* dostává závěrečná práce dodatečné hodnocení „*cum laude*“ znamenající v latině s pochvalou. Absolvent získává po úspěšné obhajobě akademický titul *Doctor o Doctora* – doktor, či doktorka. Kromě titulu může získat absolvent pochvalný dodatek:

- Evropský doktorský dodatek – absolvent absolvoval minimálně 3 měsíční stáž ve vysokoškolské instituci nebo výzkumném středisku v některém ze států Evropské unie.
- Mezinárodní doktorský dodatek - absolvent absolvoval minimálně 3 měsíční stáž ve vysokoškolské instituci nebo výzkumném středisku v zahraničí, tedy mimo státy Evropské unie.
- Doktor „*honoris causa*“ – dodatek může být udělena v případě, že student dosáhl na poli výzkumu mimořádných vědeckých výsledků.

Do doktorského programu se lze zapsat i v distanční formě studia na *Universidad Nacional de Educación a Distancia* – národní univerzitu distančního vzdělávání.

14.1 Srovnání vzdělávání na úrovni terciárního vzdělávání

V následující tabulce vystihují hlavní společné i odlišné rysy vzdělávacích systémů v České republice a Španělsku.

Srovnání	ČR	Španělsko
Poplatky	NE – při standardní době studia	ANO
Délka trvání studia	Bakalářské – 3–4 roky Magisterské – 1–2 roky Doktorské – 3–4 roky	<i>Grado universitario</i> – 3–4 roky <i>Máster universtiraiio</i> – 1–2 roky <i>Doctorado</i> – maximálně 3 roky
Nestrukturované magisterské programy	ANO	NE
Systém postupu studentů	ECTS kredity	ECTS kredity
Ukončení studia	Závěrečná práce + státní závěrečná zkouška	Závěrečná práce + státní závěrečná zkouška

15 Závěr

Při porovnávání vzdělávacích systémů České republiky a Španělského království jsem vycházel ze snahy porovnat vzdělávací systém, ve kterém aktuálně vyučuji a pracuji se systémem, který mě zajímá již od mých středoškolských studií, kdy jsem započal své studium španělského jazyka. Hlavním nástrojem srovnávání byla mezinárodní standartní klasifikace vzdělávání UNESCO, ISCED 2011, která je aktuálně platná a slouží jako nástroj k zařazování vzdělávacích programů jednotlivých zemí. Při ověřování informací mi kromě literatury a zdrojů na internetu pomáhala kolegyně Mgr. Elena Socas Plasencia, která mi pomohlo při porozumění jednotlivým úrovním vzdělávání ve Španělsku. Velmi přínosným zdrojem pro mě byly internetové stránky českého statistického úřadu a především internetové stránky Eurydice, která *„je evropskou informační sítí, která sbírá, sleduje, zpracovává a šíří snadno zpracovatelné informace o vzdělávacích systémech a o vzdělávací politice v celé Evropě“* (Eurydice – www.DZS.cz).

K porovnání obou vzdělávacích systémů mě vedl i fakt, že někteří lidé v mém okolí považují Španělsko za zemi, ve které je chaos a jen málo co funguje. Rozhodl jsem se tak důkladně rozebrat španělský vzdělávací systém a předložit tak důkazy, že je propracovaný a funkční.

V teoretické části, kde jsem podrobně popsal obecně mezinárodní standartní klasifikaci vzdělávání ISCED 2011 jsem přesunul svou pozornost k vývoji obou vzdělávacích systémů ve 20. století. Zatímco český vzdělávací systém více méně měnil a následně vracel změny zpět, španělský vzdělávací systém postupně získával na systematičnost a propracovanost. V obou historických exkurzech můžeme najít období, kdy byly utlumeny snahy o reformy a modernizace vzdělávacích systémů v obou zemích.

V praktické části jsem se snažil oba dva státy porovnat pomocí mezinárodní standartní klasifikace vzdělávání ISCED 2011. Zahájil jsem porovnávání na úrovni vzdělávání v raném dětství a ukončil jsem porovnávání na úrovni doktorského studia. Na úvod jsem vždy využil grafického zobrazení dané úrovně vzdělávacího systému a na závěr jsem vždy nejvýznamnější shody a rozdíly mezi oběma systémy shrnul v tabulce.

Oba vzdělávací systémy, které jsem srovnával ve dvou velmi odlišných zemích z demografického, lingvistického, historického i náboženského hlediska, se v mnohém

shodují, ale také zde najdeme některé odlišnosti. Španělský vzdělávací systém se velmi dobře a kvalitně věnuje vzdělávání v raném dětství a to již pro děti od 4 měsíců věku. Česká republika v poslední době také značně zvýšila pozornost ke vzdělávání na úrovni raného dětství, nicméně od zrušení jeslí stále hledá optimální řešení pro vzdělávání a výchovu dětí mladších 3 let. Na úrovni primárního a nižšího sekundárního vzdělávání se Španělsko poměrně značně odlišuje od vzdělávacího systému České republiky. Nejedná se pouze o to, že povinná školní docházka je o rok delší, ale především o to, že se jedná o systém jednotné školy (nejprve základní, poté střední), na rozdíl od České republiky, která má systém jednotné školy s vnitřní diferenciací, kdy žáci mohou odcházet v 5. ročníku na konzervatoře, nižší stupně 8letých gymnázií, či pokračovat na 2. stupni základní školy.

Na úrovni ISCED 3 a ISCED 4, tedy na úrovni sekundárního vzdělávání a postsekundárního neterciárního vzdělávání je studentům ve Španělsku nabízeno několik možností, jak pokračovat ve vzdělání po absolvování povinných 10 let školní docházky. Získání certifikace na konci povinného středního vzdělávání *GESO – Graduado en Educación Secundaria Obligatoria* je umožněn studentovi vstup do odborného i všeobecného vzdělávání. Významná je prostupnost vzdělávacího systému i v případě, že student v posledním roce studia nezískal certifikaci a může se vydat cestou *Formación Profesional Básica* a získat tak doklad o odborném vzdělání, který je na úrovni *GESO*. Studentovi je tak nabídnuta možnost ukončit vzdělávání a odejít na pracovní trh, nebo se dostat na úroveň studentů s certifikací *GESO* a pokračovat tak ve vzdělávání. Česká republika podobnou situaci řeší za pomoci nástavbového a zkráceného studia. Tato forma vzdělávání na úrovni ISCED 4 ve Španělsku neexistuje.

Na úrovni terciárního vzdělávání oba dva státy využívají studijní formu ECTS kreditů, která slouží studentům k postupu do dalších ročníků. Jisté odlišnosti lze nalézt ve formách a podmínkách složení zkoušek v jednotlivých semestrech a především v tom, že ve Španělsku jsou za terciární vzdělávání stanoveny poplatky. Španělské království nabízí realizaci v terciárním vzdělávání i studentům, kteří své sekundární vzdělávání ukončili v rámci odborného vzdělání. Problematické se jeví v České republice umístění vyšších odborných škol, které jsou považovány za instituce terciárního vzdělávání, ovšem jejich absolvování neopravňuje studenta ke vstupu do magisterských studijních programů. Ve Španělsku tento typ škol vůbec nenajdeme.

Oba systémy mají svá specifika. Věřím, že má diplomová práce přinese čtenáři větší vhled a porozumění do španělského vzdělávacího systému a na základě komparace s českým vzdělávacím systémem i možnost pochopení toho, jak ve Španělsku školství funguje.

16 Seznam použitých informačních zdrojů

BARTOLOMÉ MARTÍNEZ, Bernabé. a Buenaventura. DELGADO CRIADO. *Historia de la educación en España y América*. Madrid: Morata, 1994. ISBN 84-7112-376-2.

BOE.es - Documento BOE-A-1985-12978 [online]. [cit. 2017-11-09]. Dostupné z: <http://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1985-12978>

BOE.es - Documento BOE-A-2006-7899 [online]. [cit. 2017-10-]. Dostupné z: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2006-7899>

BOE.es - Documento BOE-A-2013-12886 [online]. [cit. 2017-12-09]. Dostupné z: <http://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2013-12886>

Česká-republika: Politická, sociální a ekonomická východiska a trendy - Eurydice [online]. [cit. 2017-09-27]. Dostupné z: https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/%C4%8Cesk%C3%A1-republika:Politick%C3%A1,_soci%C3%A1ln%C3%AD_a_ekonomick%C3%A1_v%C3%BDchodiska_a_trendy

Česká-republika: Základní vzdělávání (Integrované primární a nižší sekundární vzdělávání) – Eurydice [online]. [cit. 2017-11-02]. Dostupné z: [https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/%C4%8Cesk%C3%A1-republika:Z%C3%A1kladn%C3%AD_vzd%C4%9Bl%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD_\(Integrovan%C3%A9_prim%C3%A1rn%C3%AD_a_ni%C5%BE%C5%A1%C3%AD_sekund%C3%A1rn%C3%AD_vzd%C4%9Bl%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD\)](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/%C4%8Cesk%C3%A1-republika:Z%C3%A1kladn%C3%AD_vzd%C4%9Bl%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD_(Integrovan%C3%A9_prim%C3%A1rn%C3%AD_a_ni%C5%BE%C5%A1%C3%AD_sekund%C3%A1rn%C3%AD_vzd%C4%9Bl%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD))

Česká-republika: Obyvatelstvo: Demografická situace, jazyky, náboženství – Eurydice [online]. [cit. 2017-09-30]. Dostupné z: https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/%C4%8Cesk%C3%A1-republika:Obyvatelstvo:_Demografick%C3%A1_situace,_jazyky_a_n%C3%A1bo%C5%BEenstv%C3%AD

Česká-republika: Přehled - Eurydice [online]. [cit. 2017-11-21]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/%C4%8Cesk%C3%A1-republika:P%C5%99ehled>

Education at a Glance 2017 | OECD Indicators - en - OECD [online]. [cit. 2017-10-24].
Dostupné z: <http://www.oecd.org/edu/education-at-a-glance-19991487.htm>

España: Educación infantil - Eurydice [online]. [cit. 2017-11-02]. Dostupné z:
https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Espa%C3%B1a:Educaci%C3%B3n_Infantil

España: Panorama general - Eurydice [online]. [cit. 2017-10-12]. Dostupné z:
https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Espa%C3%B1a:Panorama_general

España:Población: Situación demográfica, Lenguas y Religiones - Eurydice [online].
[cit. 2017-10-01]. Dostupné z:
https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Espa%C3%B1a:Poblaci%C3%B3n:_Situaci%C3%B3n_demogr%C3%A1fica,_Lenguas_y_Religiones

Eurydice - www.DZS.cz [online]. [cit. 2017-11-29]. Dostupné z:
<http://www.dzs.cz/cz/eurydice/>

KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2429-4.

KATZOVÁ, Pavla. *Školský zákon: komentář*. Praha: ASPI, 2008. Komentáře (ASPI). ISBN 978-80-7357-412-3

Klasifikace vzdělávání (CZ-ISCED 2011) | ČSU [online]. [cit. 2017-09-28]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011

KODET, Stanislav. *Současné španělské školství*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1993, ISBN není uvedeno

KOVANDOVÁ, Petra. *Komparace vzdělávacích systémů v České republice a Španělsku*. České Budějovice, 2011. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

MORKES, František. *Kapitoly o školství, o ministerstvu a jeho představitelích: (období let 1848-2001)*. Praha: Pedagogické muzeum J. A. Komenského, 2002. ISBN 80-901461-9-8.

PASCH, Marvin. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Vyd. 2. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7367-054-2.

PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-807-1789-994.

PRŮCHA, Jan. *Srovnávací pedagogika*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-155-7.

PRŮCHA, Jan. *Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4.

PŘEDOTOVÁ, Dana. *Historie školství od roku 1945 do současnosti*. Olomouc, 2014. Bakalářská práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.

RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC, ed. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4779-2.

RÝDL, Karel. *K vývoji správy a řízení školství v českých zemích I.: (1774-1989)*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2010. ISBN 978-807-3953-225.

Sistema educativo español – Ministerio de Educación, Cultura y Deporte [online]. [cit. 2017-11-28]. Dostupné z: <https://www.mecd.gob.es/educacion-mecd/in/sistema-educativo/portada.html>

Spain: Overview - Eurydice [online]. [cit. 2017-10-12]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Spain:Overview>

Systém vzdělávání v ČR, MŠMT ČR [online]. [cit. 2017-09-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/system-vzdelavani-v-cr>

Školský zákon ve znění účinném od 1. 9. 2017 do 31. 8. 2018, MŠMT ČR [online]. [cit. 2017-10-21]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2017-do-31-8-2018>

Školství v ČR – Eurydice – Reformy a systémy vzdělávání – Erasmus+ [online]. [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: <http://www.naerasmusplus.cz/cz/reformy-a-systemy-vzdelavani-eurydice/skolstvi-v-cr/>

Terciární vzdělávání, Národní ústav odborného vzdělávání [online]. [cit. 2017-10-10].
Dostupné z: <http://www.nuov.cz/terciarni-vzdelavani>

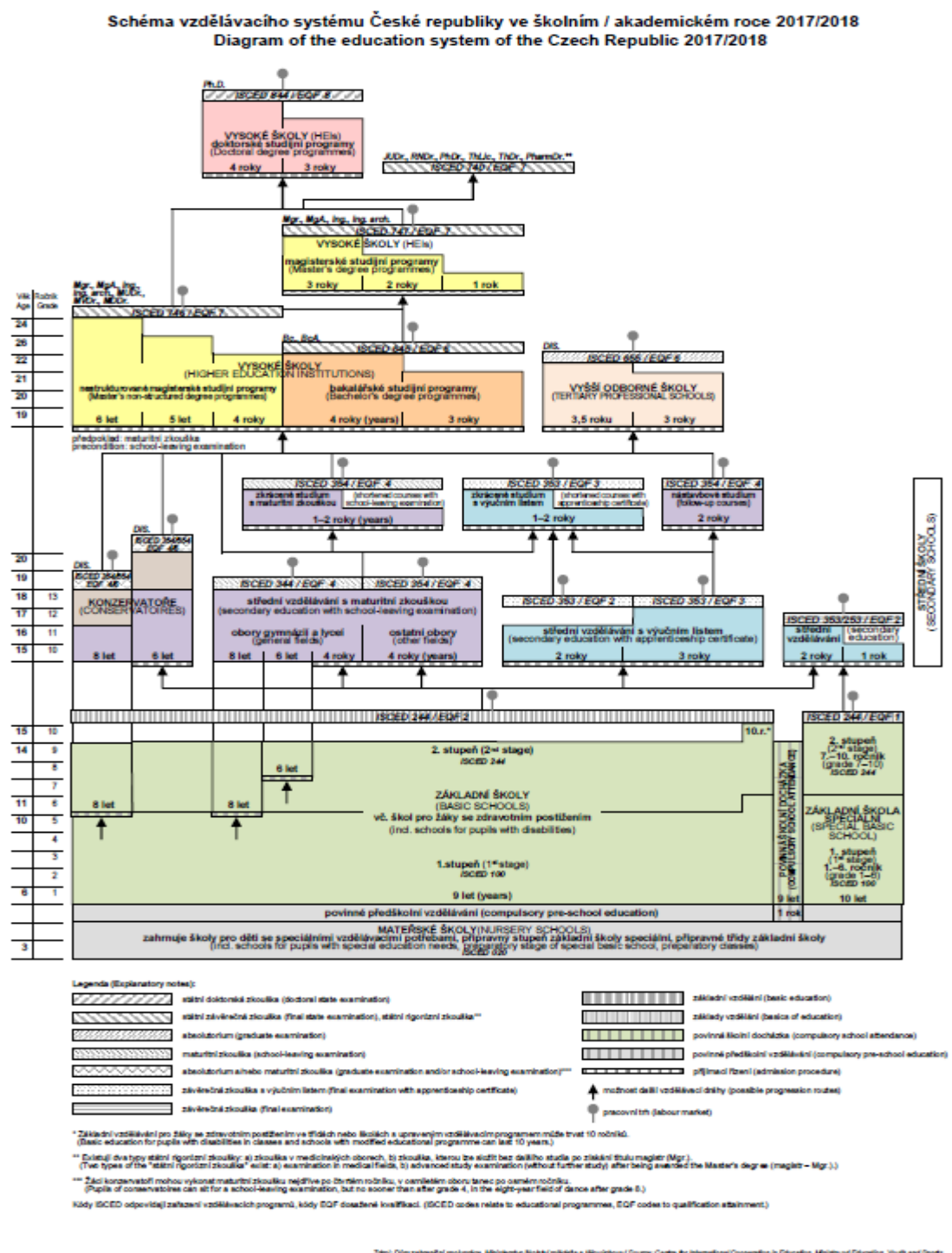
Úroveň ISCED_ [online]. [cit. 2017-09-04]. Dostupné z:
<http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/1999/ZP9904Pa.pdf>

Vyšší sekundární vzdělávání a postsekundární neterciární vzdělávání [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z:
https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/%C4%8Cesk%C3%A1-republika:Vy%C5%A1%C5%A1%C3%AD_sekund%C3%A1rn%C3%AD_vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD_a_postsekund%C3%A1rn%C3%AD_neterci%C3%A1rn%C3%AD_vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD

Závěrečná konference projektu Q-RAM | 19. 10. 2012 | Praha | Detaily projektu [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://qram.reformy-msmt.cz/>

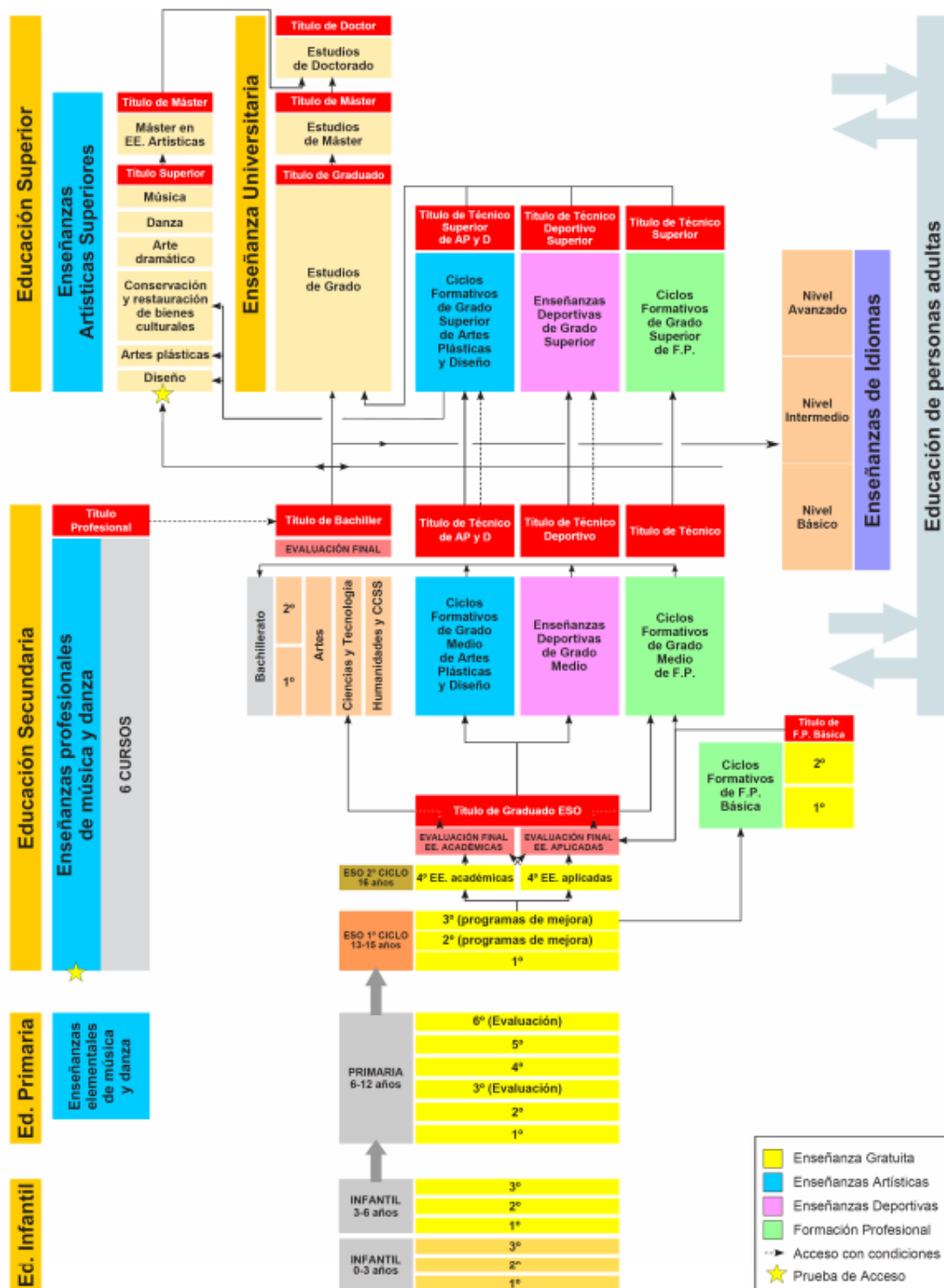
17 Přílohy

17.1 Schéma vzdělávacího systému České republiky ve školním / akademickém roce 2017/2018

Zdroj: Školství v ČR – Eurydice – Reformy a systémy vzdělávání – Erasmus+

17.2 Schéma vzdělávacího systému Španělského království

Zdroj: Sistema educativo español – Ministerio de Educación, Cultura y Deporte